SILENTIVM POST
CLAMORES,
Das ist/
Apologi vnd Ver-
antwortung / wieder etlicher
vngestümmer Clamanten (so sich in die
Fraternität R. C. auffzunehmen / begehret / aber
ihres Gefallens keine Antwort / erlanget) Verläste-
rungen/vnd Schmachreden/ welche sie wider
dieselbige außgegossen:
Beneben
Gründlicher Anzeige/ warumb
gedachte Fraternität bißanhero auff sol-
cher Clamanten vnzeitiges Anhalten zu antwor-
ten/vnd nach ihrer jedem Begehren sich zuoffen-
bahren/ wenigers dieselbe zu ihrer Gesellschafft
auffzunehmen/ Bedenckens ge-
tragen.
Erstlich in Lateinischer Spraach beschrieben/ vnd
nachmals ins Teutsche vbersetzt/
Durch R. M. F.
Gedruckt zu Franckfurt / in Verlegung
Lucæ Iennis.

Im Jahr M.DCXVII

Michael Maier

SILENTIUM POST CLAMORES

DE STILTE NA HET RUMOER

1617

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl
www.archive.org

2011
herzien: 29 november 2018

INHOUDSOPGAVE

HET LATIJNSE OMSLAG

SILENTIVM
POST
CLAMORES,
HOC EST,
TRACTATVS
APOLOGETICVS, QVO
cauſæ non ſolùm clamorum ſeu Reuela-
tionum FRATERNITATIS Germa-
nicæ de R.C. ſed & Silentii, ſeu non red-
ditæ ad ſingulorum vota reſponſionis,
vnà cum malevolorum refutatio-
ne, traduntur & demonſtran-
tur, ſcriptus

12

Authore MICHAELE MAIERO *Imperialis Con-
ſiſtorij Comite, Eq. Ex. Phil. & Med. D.*

Francof. Apud LVCAM IENNIS.

M. DC. XVII

HET DUITSE OMSLAG

SILENTIVM POST
CLAMORES,
Das ist/
Apologi und Ver-
antwortung / wieder etlicher
ungestümmer Clamanten (so sich in die
Fraternität R. C. auffzunehmen / begehret / aber
ihres Gefallens keine Antwort / erlanget) Verläste-
rungen/und Schmachreden/welche sie wider
dieselbige außgegossen:
Beneben
Gründlicher Anzeige/ warum
gedachte Fraternität bißanhero auff sol-
cher Clamanten unzeitiges Anhalten zu antwor-
ten/und nach ihrer jedem Begehren sich zuoffen-
bahren/ wenigers dieselbe zu ihrer Gesellschafft
auffzunehmen/ Bedenckens ge-
tragen.
Erstlich in Lateinischer Spraach beschrieben/ und
nachmals ins Teutsche ubersetzt/
Durch R. M. F.
Gedruckt zu Franckfurt / in Verlegung
Lucæ Iennis.

Im Jahr M.DCXVII

VERTALING VAN HET DUITSE OMSLAG

De Stilte na het Rumoer[1], ofwel apologie en verantwoording jegens enkele[2] wilde luidruchtigen (die zich graag in de Broederschap R.C. opgenomen zagen, maar geen antwoord verlangen dat hun bevalt) en jegens de belasteringen en beschimpende redevoeringen die zij over haar hebben uitgestort. Benevens grondige uitleg waarom genoemde Broederschap tot nu toe op het ontijdig aandringen van deze luidruchtigen om te antwoorden en zich op hun verlangen bekend te maken, des te minder overwegingen heeft om hen in haar gezelschap op te nemen. Voor het eerst beschreven in de Latijnse taal en later in het Duits vertaald door R.M.F. Gedrukt te Frankfurt, Uitgeverij Lucae Iennis[3]. In het jaar 1617.

---

[1] '*SILENTIVM POST CLAMORES*, das ist / Apologi und Verantwortung / wieder etlicher ungestümmer Clamanten (so sich in die Fraternität R.C. auffzunehmen / begehret / aber ihres Gefallens keine Antwort erlanget), Verlästerungen / und Smachreden / welche sie wider dieselbige aussgegossen: Beneben Gründlicher Anzeige / warum gedachte Fraternität biβanhero auff solcher Clamanten unzeitiges Anhalten zu antworten / und nach ihrer jedem Begehren sich zu offenbaren / wenigers dieselbe ihrer Gesellschafft auffzunehmen / Bedenckens getragen. Erstlich in Lateinischer Spraach beschrieben / und nachmals ins Deutsche uberseβt / Durch R.M.F. Gedruckt zu Franckfurt / in Verlegung Lucae Iennis. Im Jahr M.DCXVII'.

[2] Het Latijn geeft daarentegen: *non solum clamorum*: "niet enkele", dus "talloze."

[3] Lucas Jennis.

INLEIDING VAN DE VERTALER

Paltsgraaf Michael Maier, 1568-1622, doctor in de filosofie en de medicijnen, was een bekend arts-alchemist aan het hof van keizer Rudolf II van Oostenrijk. Maier heeft talrijke, soms geruchtmakende werken op zijn naam staan. Een van de vermaardste daarvan is het Atalanta Fugiens[4], bestaande uit tekst, afbeeldingen en vijftig muziekstukken[5], waarmee dit werk bekendstaat als het eerste multimediaproject in de geschiedenis.

In Silentium spreekt Maier over de Rozekruisers en hun vervolgers, en over de Mysteriescholen uit de oudheid. Hij is ontegenzeggelijk sterk met de Rozekruisers verbonden. Dat wil niet zeggen dat hij zelf lid was van de Orde. Misverstanden hieromtrent kunnen gemakkelijk ontstaan. Daar draagt de Engelse vertaling uit 1656 van zijn Latijnse werk Themis Aurea (De Gouden Themis) uit 1628, zeker aan bij. In die vertaling zijn passages over zijn connectie met de Orde zeer onnauwkeurig en suggestief uit het Latijn vertaald. In mijn vertaling[6] van de Engelstalige versie van dat werk heb ik dat behandeld.

Het werk Silentium, dat - net als Themis Aurea - een apologie is voor de Rozekruisers, werd aanvankelijk uitgebracht in het Latijn en vervolgens in het Duits vertaald. De Duitse vertaling, die de Latijnse hoofdtitel handhaafde, ligt aan de basis van deze Nederlandse vertaling.

---

[4] Zie http://www.archive.org/details/michaelismajeris00maie.

[5] Ze kunnen worden gedownload via http://www.archive.org/details/AtalantaFugiens.

[6] De Gouden Themis, Michael Maier, 1628. https://www.amorc.nl/index.php?id=100, en http://members.home.nl/muschter/degoudenthemis.html.

De titel van de Duitse versie spreekt over "die Fraternität R.C.", hoewel het Latijnse origineel aangeeft dat het de Broederschap in het Duitse Rijk betreft: "Fraternitatis Germanicae de R.C."

De afbeelding op het voorblad van het Latijnse origineel keert in de Duitse vertaling terug in de aanvang van H. XI. De keuze van de afbeelding is veelzeggend. Afgebeeld is Harpocrates (Horus), in een van zijn rollen, namelijk als god van de zwijgzaamheid, met de vinger op de lippen, dus volledig passend bij de titel Silentium. Verder komen in het manuscript geen afbeeldingen voor.

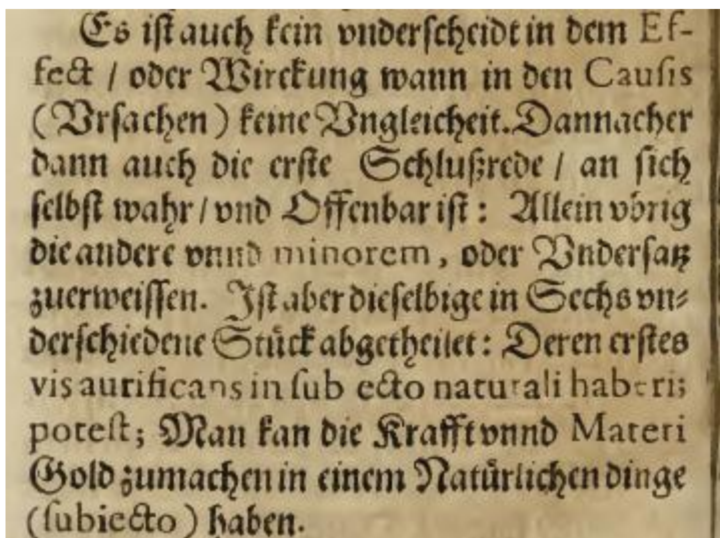
Het Duitse manuscript werd gedrukt in Gotisch lettertype. De daarvan beschikbare kopie heeft een manco. Het manuscript blijkt niet volstrekt vlak te zijn gescand. Daardoor zijn van vele pagina's de woorden die links en rechts van het midden lopen, niet volledig afgedrukt. In alle gevallen kon ik de tekst evenwel goed reconstrueren.

Ook bevat het manuscript opmerkelijke zetfouten. De paginanummering vertoont namelijk: 123, 126, 125, 126, en gaat dan weer verder. Elders: 174, 185, 176, en weer verder. Inhoudelijk sluit alles wel op elkaar aan.

De kopjes zoals die in de inhoudsopgave zijn vermeld, wijken in de meeste gevallen (soms sterk) af van de kopjes boven de bewuste hoofdstukken. De afwijkingen zijn inhoudelijk en betreffen vaak ook de schrijfwijze van individuele woorden. Uitzonderingen vormen de HH. II, IV, XII en XV, waar de inhoudsopgave en de kopjes bij de hoofdstukken volstrekt identiek zijn.

De hoofdstukken beginnen niet altijd op een nieuwe pagina. Omwille van de overzichtelijkheid heb ik ze in deze vertaling echter telkens op een nieuwe pagina laten beginnen.

In het Duitse manuscript staan woorden die niet zijn gedrukt in een gotisch lettertype, zoals de rest van de tekst, maar in een voor ons vertrouwder, hedendaags lettertype. Het betreft al dan niet Latijnse persoonsnamen of begrippen. Deze eruit springende namen en termen bepalen het bladbeeld van de Duitse editie op een unieke wijze. Het handhaven van een afwijkend lettertype in die gevallen, zou recht doen aan het karakter van die editie. Niettemin heb ik ze in de Nederlandse vertaling in het gewone lettertype gezet, omdat het lezen anders sterk bemoeilijkt wordt. Het bladbeeld ziet er zo uit:

Es ist auch kein vnderscheidt in dem Ef-
fect / oder Wirckung wann in den Causis
(Vrsachen) keine Vngleicheit. Dannacher
dann auch die erste Schlußrede / an sich
selbst wahr / vnd Offenbar ist: Allein vbrig
die andere vnnd minorem, oder Vndersatz
zuerweissen. Ist aber dieselbige in Sechs vn-
derschiedene Stück abgetheilet: Deren erstes
vis aurificans in sub ecto naturali haberi
potest; Man kan die Krafft vnnd Materi
Gold zumachen in einem Natürlichen dinge
(subiecto) haben.

De verbuiging van het Latijn is in de Duitse versie soms wat losjes. Zo wordt ergens bij de accusativus voor Fama, Famam gebruikt, maar voor Confessio met dezelfde status in dezelfde regel, is Confession gehanteerd, op zijn Duits. Ook is er geen lijn te ontdekken in de afwijkende notaties in het Duits.

Woorden zijn de ene keer wel, de andere keer niet in een ander lettertype gezet dan de rest van de tekst.

Het Duits heeft zijn grammaticale eigenaardigheden. Stelselmatig ontbreken werkwoordsvormen en er staan veel tangconstructies in. Woorden als aber, noch, auch, hebben meestal geen functie en heb ik in de vertaling dan ook zo veel mogelijk weggelaten. Dikwijls sluiten hoofd- en bijzinnen niet goed op elkaar aan. Zinnen lopen, zonder gemarkeerd te worden door hoofdletters, punten en anderszins, over in nieuwe zinnen. Maar vaak ook zijn hoofdletters midden in zinnen geplaatst, al dan niet voorafgegaan door het teken /, dat soms wel, soms niet als pauzeteken of punt fungeert. Een regel is er niet uit te destilleren. Een voorbeeld: "Diese Kunst aber ist auch nachmals jederzeit / bei den Persiern in grossen Ehren gehalten worden / sönderlich / bei den Assiriern / so Chaldeer genennet (…)." Hier is niet duidelijk of Maier bedoelt "bij de Assyriërs, die Chaldeeën werden genoemd", of "bij de Assyriërs die Chaldeeën werden genoemd." De Chaldeeën hebben het als binnenvallend volk de Assyriërs een tijdlang moeilijk gemaakt. De eerste optie vervalt dan. De tweede duidt erop, dat er onder de Assyriërs groepen waren die geassimileerd waren met de Chaldeeën.

Het onderwerp van een zin is dikwijls niet duidelijk. Wanneer in achtereenvolgende zinnen wordt verwezen naar 'zij', slaat dat vaak op verschillende onderwerpen. Maar liefst 25 voetnoten hadden hier uitkomst moeten bieden om de tekst begrijpelijk te maken. Daar heb ik uiteindelijk niet voor gekozen. In die gevallen heb ik dan ook 'de Broeders', 'de critici', of iets dergelijks vermeld. De lezer hoeft dan niet terug te zoeken in de tekst.

Omdat er twee originelen liggen, het Latijnse en het Duitse, heb ik moeten afwegen wat bij onderlinge afwijking het zwaarste weegt. Moet steeds het Duits worden gevolgd, met zo nodig een

voetnoot die aangeeft dat het Latijn iets anders aangeeft, of omgekeerd? Dat heb ik van de situatie laten afhangen. Overigens heb ik het Latijn slechts incidenteel geraadpleegd.

Maier pareert in dit werk de aanvallen op de Rozekruisers in zijn tijd, en wijst op het onterecht veronachtzamen van de geleerden uit de oudheid. Enkele kernbegrippen vallen daarbij op, namelijk kennis der natuur, kunst, wetenschap, chemie, geheimenissen, geheimhouding, en het nut voor de mensheid. Deze begrippen worden door hem vaak in één adem genoemd. Sommige ervan zijn voor meerderlei uitleg vatbaar. Het begrip Kunst bijvoorbeeld kan duiden op iemands beroep, op de reguliere en de arcane wetenschap, op kunde of kundigheid, vernuft, of op een beroepsmatige beheersing. In bepaalde gevallen wordt er techniek mee bedoeld. Hetzelfde geldt voor Ursache, dat staat voor oorzaak, principe, motivering, wetmatigheid, bron, achtergrond, et cetera.

Uit de voorbeelden die hij geeft, komt de Rozekruisers Orde naar voren als een groep geleerden en ingewijden die de hoeders zijn van eeuwenoude technische en chemische kennis. Die wordt in gesloten linie bewaard en aan het nageslacht (lees: de waardige ingewijden) doorgegeven. In die zin lijkt het op een technisch gezelschap, dat zijn kennis niet in handen wil geven van de onwaardigen, omdat dezen er onheil mee kunnen aanrichten.

Om aan te tonen dat talloze mysteriescholen al sinds de oudheid kennis der natuur doorgeven aan de waardigen, behandelt Maier in H. V een negental van deze colleges. Men vond al in de oudheid dat onbeheerste wetenschap zeer veel onheil over de mensheid zou kunnen brengen. Er zijn altijd twee wetenschappelijke stromingen geweest: de arcane, dat wil zeggen de verborgen wetenschap, en de profane. Van geen van beide kan men zeggen dat ze vanuit hun aard goed of slecht zijn. Er zijn

arcane wetenschappen die behoedzaam met de mens omgaan. Andere zijn op overheersing van de mens gericht. Dezelfde tweevormigheid van doelstelling treft men ook aan in de reguliere wetenschappen.

De arcane wetenschap waarover Maier spreekt, strekt zich net als de reguliere wetenschap uit over de innerlijke en uiterlijke werelden, dat is: de natuurkunde in de breedste zin des woord, verdeeld in de ons ook nu nog bekende faculteiten der medicijnen, chemie, wiskunde, biologie, plantkunde, farmacie, astronomie, et cetera. De (transcendentale) alchemie was een der belangrijkste, en liep als een rode draad door de andere takken heen. De huidige Rozekruisers Orde A.M.O.R.C.[7] huldigt dezelfde invalshoek. De belangrijkste kennis is de kennis van het Zelf, hetgeen als aansporing boven de tempels in het oude Griekenland werd vermeld. De mens, als duaal wezen, is onderdeel van de natuur. Als hij zich op die natuur afstemt, zal hij vele krachten daaruit onder beheersing kunnen krijgen. Nog steeds wordt alle aandacht besteed aan de arcane wetenschap die de geestelijke en lichamelijke gezondheid waarborgt. Kennis omtrent het Zelf, is kennis van de diepere kant van de mens, zoals deze is ingebed in de natuur om hem heen, waarmee hij een eenheid vormt. Mystieke ontplooiing betekent, dat de mens zich leert afstemmen op de spirituele behoeften van zijn wezen, en zich van de eenheid met de natuur bewust wordt. Die eenwording en innerlijke kennis is een sleutel op vooruitgang op alle gebieden: spiritueel, mentaal, fysiek, technisch, en sociaal. Het begrip mystiek komt in Silentium Post Clamores niet voor, maar de ingewijden van de

[7] De Antiquus Arcanusque Ordo Rosae Rubeae et Aureae Crucis (A.A.O.R.R.A.C.), ofwel Aloude Mystieke Orde Rosae Crucis (De Rozekruisers Orde A.M.O.R.C.). Deze zet de oude Rozekruisers Traditie voort. Zie het manifest hieromtrent van de Fédération Universelle Des Ordres Et Sociétés Initiatiques (F.U.D.O.S.I., 1934), waarin een aantal Europese inwijdingsorden dit hebben bevestigd. Zie www.amorc.nl.

mysteriescholen waren per definitie mystici, en etymologisch houden deze begrippen verband met elkaar.

De hogere wetten weerspiegelen de lagere en omgekeerd. Alle verworvenheden moeten in dienst staan van de mensheid. De huidige filosofie van de A.M.O.R.C. vormt een vanzelfsprekende evolutionaire voortzetting van de filosofie ten tijde van Maier.

In Silentium komt het toepassingsaspect goed naar voren. De verworven kennis moet allereerst in goede handen terechtkomen, worden ontwikkeld en vervolgens toegepast. Zij moet alleen worden verstrekt aan de waardigen, opdat de wereld niet in onheil wordt gestort.

Regelmatig zet Maier de filosofen tegenover elkaar af, maar ook zet hij sommige daarvan - de goede - af tegen het onbegripvolle volk, zoals hij het in essentie noemt. Toch geeft hij telkens aan, dat de verworvenheden van de mysteriescholen moeten worden ingezet tot nut van de mensheid, dus ook van het 'gewone volk'. Net als uit zijn werk Themis Aurea blijkt duidelijk, hoezeer zijn aandacht en zorgzaamheid uitgaat naar de gewone mensen; in het kader van Themis naar degenen die afhankelijk zijn van artsen en apothekers, tegen wiens bedriegerijen of onkunde hij hen uit alle macht wil beschermen.

Ik wil niet van een tweeslachtige houding spreken, maar minimaal is bij Maier - die het hofleven gewend was - een worsteling merkbaar. In H. XXI bijvoorbeeld, hoopt hij dat het stilzwijgen van de Broederschap gebeurt tot het welzijn van vele zieken, terwijl hij vlak daarop spreekt over het gewone volk dat onberekenbaar is, en gelijkt op een dier met vele koppen. In Themis Aurea geeft hij te kennen dat ziekten het gevolg zijn van zonde. Wij kunnen ons nu niet meer goed indenken, wat dat in zijn zorgzame, professionele houding

tegenover de patiënten voor spanningen moet hebben gegeven. Zijn visie was immers, dat patiënten ziek zijn als straf voor hun zonden. Dan lijkt het me moeilijk om als arts niet een paternalistische houding te hebben. Nu zou een arts die zuiver als technicus werkzaam is, zich nog puur kunnen concentreren op het heelwerk, onder het voorbijgaan aan de oorzaken waardoor zijn patiënten ziek zijn geworden. Maar zo'n type arts is Maier nu ook weer niet. Uit al zijn werk spreekt engagement met het welbevinden van zijn patiënten. En toch trekt hij vooral in H. XII sterk van leer tegen de verkeerde leefwijzen van velen die de schuld van hun kwalen bij de artsen neerleggen. Al met al lijkt zijn uitgesproken visie hem niet te hinderen bij zijn patiëntenzorg.

Hij ziet ook licht aan de horizon doordat de overdracht van kennis vanuit het verleden nog steeds plaatsvindt, en wel aan hen die waardig zijn om erover te beschikken, waaronder bepaalde medici. Maier is duidelijk heilig verontwaardigd over de hersenloze aanvallen op de Rozekruisers en de Traditie, die hij als zeer waardevol heeft leren ervaren. Niet voor niets heeft hij ze verdedigd. Het raakte hem dieper dan dat hij alle kritiek voor kennisgeving kon aannemen.

Net als in zijn werk Themis Aurea, heeft Maier duidelijk gemaakt dat geheimhouding een belangrijke voorwaarde is om hoge doelstellingen te kunnen verwezenlijken. Daarnaast beseft hij, dat openbaring van geheimenissen een functie heeft, op voorwaarde van een goede dosering. De Broeders moeten bedacht blijven op de vele aasgieren die door onwil, onkunde en een malicieuze instelling de werkzaamheid der Broeders onmogelijk willen maken. En tegelijk pleit Maier er voor, dat zij zich niet langer verbergen dan strikt noodzakelijk is.

Wat Silentium bijzonder lezenswaardig maakt, is Maiers vlijmscherpe pen en alle parallellen die hij trekt met de

mythologie. Geen opmerking zo gering, of hij weet er wel een prachtige analogie of wijze les uit de oudheid aan te koppelen. Daardoor zal het de lezer echter niet altijd gemakkelijk vallen om de draad van het betoog van Maier vast te houden.

Het verheugt mij buitengewoon, dat ik dit beroemde manuscript heb mogen ontsluiten voor de Nederlandstalige geïnteresseerden in de mysteriescholen in het algemeen, en voor mijn medeleden van de A.M.O.R.C. in het bijzonder. Voor zover ik heb kunnen nagaan, is er geen andere Nederlandse vertaling van Silentium bekend.

Michael Maier heeft ons verdedigd, en gevochten in de voorhoede van onze roemruchte, geweldloze en op innerlijke ontplooiing en het verwerven van kennis der natuur gerichte Orde. Wij zijn hem daarvoor tot in lengte van dagen schatplichtig. Maier is niet zuinig geweest met zijn kritiek op degenen die de Orde belasteren en onheus bejegenen, of zich onder hun dekmantel allerlei bedriegerijen permitteren. Hij geeft ze er stevig van langs, maar vaak ook - via zijn vergelijkingen - humorvol. Wie mocht hebben getwijfeld waar Maiers loyaliteit lag, is na het lezen van zijn werk van deze twijfel verlost.

Ruud Muschter[8]

[8] Lid van de Grote Raad van de A.M.O.R.C. (Nederlandstalige Jurisdictie) van 21 maart 1988 tot 21 maart 2010.

BRONVERMELDING

1617, Duitse versie

http://www.archive.org/details/silentivmpostcla00maie.

In 2010 gedigitaliseerd door het Internet Archive, met een fonds van de Research Library, The Getty Research Institute.

1624, Latijnse versie

http://books.google.com/books/reader?id=9RMPAAAAQAAJ&printsec=frontcover&output=reader.

VOORWOORD
AAN DE WELWILLENDE[9] LEZER.

Men schrijft, welwillende lezer, dat lang geleden Thalus, die van de heidense godheid Jupiter zeggenschap had gekregen over het derde deel der wereld (te weten Europa), bronzen voeten heeft gehad en dat hij dermate gezwind was en zo snel kon lopen, dat hij op een dag het eiland Kreta driemaal was rondgelopen en in alle steden, waarvan er honderd moeten zijn geweest, de wetstafelen zou hebben gebracht. Velen houden het er voor, dat op gelijke wijze de Broederschap R.C., die tot nu toe bij iedereen groot kabaal en verwondering oproept, niet alleen doorspekt is met leugens en bedrog, maar ook over geheel Europa allerlei tafelen en geschriften uitstrooit - niet zozeer met wetten, maar met onnutte onnozelheden en bedrog. Vandaar dat er zovele lasterlijkheden en hatelijke schotschriften ontstonden, waarin zij tot grote bedriegers worden bestempeld (zoals ooit Ixion[10] die, in de veronderstelling dat hij met Juno, de godin der rijkdom[11] gemeenschap had, zich in plaats daarvan met de wolken van een onzinnige eigenwaan verenigde[12] en een verschrikkelijk monster[13] in het leven riep), en tot gelijksoortige, onzinnige bewerkstelligers van dit soort afschuwelijke misgeboorten worden verklaard, en worden uitgescholden; ja,

---

[9] Het Latijn geeft: *Praefatio ad Lectorem*: "voorwoord aan de lezer."

[10] Een koning, moordenaar, dief en overspelige, die zijn goddelijke gastheer Zeus bedroog door achter diens echtgenote aan te gaan, en daarvoor in de hel zwaar werd gestraft.

[11] Zij was niet de godin der rijkdom, maar van het huwelijk en de maan. Een van haar aspecten was dat van *Iuno Moneta*; van *admonere*: "waarschuwen." Haar tempel stond vlak bij de Romeinse Munt, vandaar dat zij met rijkdom wordt geassocieerd.

[12] Aangezien Zeus zijn plannen door had en hem een wolk als fantoombeeld van zijn echtgenote voorzette.

[13] Uit zijn gemeenschap met de wolk (pseudo-Hera) werd namelijk een centaur geboren.

tot waarachtige navolgers van Autolycus[14] die rond de schone berg de Parnassus, die de Muzen toebehoort, alles ten behoeve van een schandelijke diefstal doorzocht. Doch naar mijn mening is dit alles veel te onbezonnen en vriendelijk beoordeeld, aangezien zulke lieden problemen zoeken waar ze niet zijn, en zoeken naar vaststaande, onbetwiste zaken en zich daar ten zeerste aan vergrijpen, terwijl toch deze Broederschap niets tot uiting brengt wat tegen de waarheid indruist of strijdig is met de goede zeden. Hoe dan ook stemmen de logica, het rede en de ervaring der oeroude filosofen, alsook de ordening en gesteldheid, plus de omstandigheden en eigenschappen der natuurlijke dingen die met de waarheid samenhangen en niet met leugen, met hun broederlijke voornemen in. Het is onmogelijk, dat het bedrog waarachtiger zal worden bevonden dan het werk, of de laster waarachtiger dan de deugd of de onberekenbare sprookjes van het gewone volk, en dat de ogenschijnlijkheden gaan prevaleren. Wanneer dat wel het geval zou zijn, zou men niet meer op redelijke, noodzakelijke gevolgen, of op ervaring vanuit redelijke menselijke waarneming kunnen vertrouwen, en moest men alles met de pyrrhonisten en nieuwe academici[15] in twijfel trekken. Naar mijn mening hebben degenen die de beide geschriften *Fama*[16] en *Confessio*[17] in het daglicht hebben gesteld, hun positie recht gedaan. Daarom moeten zij door ontijdige critici, die zij toch al naar hun stichter doorverwijzen en weinig achten, zoveel te minder vijandig worden bejegend. Aangezien het er echter in deze recente, verdorven, wereldse drab anders aan toegaat, willen zij door hun stilzwijgen de lasterbekken tot grotere kalmte en een redelijker opstelling bewegen (zoals ervaren

---

[14] Zoon van de goden Hermes en Chione, en bekend als een rasdief.

[15] Twee filosofische stromingen binnen het scepticisme.

[16] '*Fama fraternitatis Roseae Crucis* oder 'Die Bruderschaft des Ordens der Rosenkreuzer', Cassel, 1614.

[17] 'Confession oder Bekandnusz, der Societet und Brüderschafft R.C. An die Gelehrten Europae', Cassel, 1615.

medici met waanzinnigen plegen om te gaan), veel liever dan dat zij door een wijdlopig antwoord (dat zij zonder enige twijfel met begrip van de waarheid wel zouden kunnen geven) nog verdere belastering en toorn oproepen. Afgezien van de vraag of dit gezelschap zit te wachten op mijn niet noemenswaardige beschermheerschap en verantwoording, en ook ikzelf van hen niets anders dan goede wil te verwachten heb, die zij als eerlijke, oprechte personen aan alle vrome en oprechte mensen welwillend aanbieden, kon ik het ondertussen toch niet nalaten hierin de waarheid te verdedigen, opdat die niet door onervaren afgunst en nijd verder en heftiger wordt onderdrukt, doch door de oprechtheid van verstandige en goedhartige lieden bevrijd wordt. Hoe dan ook is buiten alle twijfel, dat de critici in dit opzicht veel lijken op de schoenmakers die lezen noch schrijven kunnen en alleen maar de motieven van Aristides[18], die samen met anderen vanwege het vaderland wel het allerhoogste verdient, in twijfel trekken omdat hij al te zeer rechtvaardig was, aangezien hij een liefhebber en handhaver der gerechtigheid was. Vandaar ook, dat hem de naam Justus[19] werd gegeven. Wij zouden zulke onervaren critici en slimmeriken, ons welbekend (die voor de ploeg en de akker, doch niet voor het beoordelen van deze verheven kwesties en geheimenissen bestemd zijn) hiermee willen afwijzen; de goedgunstige lezer echter, die zich van de massa zal hebben afgezonderd, in goddelijke bescherming aanbevelen.

[18] Atheens politicus, 530-468 v.Chr.
[19] De Rechtvaardige.

INHOUDSOPGAVE DER HOOFDSTUKKEN DIE BIJ DEZE VERHANDELING ZIJN INBEGREPEN.

nakomelingen, die zij uit de andere filosofieën kozen, hebben overgedragen.

Hoofdstuk VI.
Vandaar dat het in het geheel niet ongeloofwaardig is, dat ook in de huidige tijd zulk een gezelschap, college en Broederschap bestaat. Met name echter openbaart zij zich en treedt zij aan den dag door haar geschriften en daden.

Hoofdstuk VII.
Nu deze sociëteit, dit college der Duitse natie, het tot nu toe al vele jaren (volgens zijn eigen verklaring) heeft volgehouden, heeft het daarbij rekening gehouden met Gods eer en het nut der mensen, mocht het ooit openbaar worden, hetgeen in de huidige tijd geschiedt.

Hoofdstuk VIII.
Toen dit Duitse gezelschap zich kenbaar moest maken, had dat niet anders kunnen of behoren te geschieden dan door de beide geschriften *Fama* en *Confessio*.

Hoofdstuk IX.
Niets van wat in deze boeken staat, druist in tegen het verstand, de natuur, de ervaring of de mogelijkheid dat het ene ding het andere wordt.

Hoofdstuk X.
Om terechte redenen zijn velen tot deze Broederschap geroepen, doch werden weinigen opgenomen.

Hoofdstuk XI.
Over Harpocrates[20] ofwel Sigalion[21], de godheid der Egyptenaren, die men samen met de sfinx op het altaar heeft gezet om daarmee zwijgzaamheid aan te duiden. De pythagoreeërs moesten vijf volle jaren deze zwijgzaamheid in acht nemen, die ook door de Broederschap R.C. aangehouden wordt[22], opdat de geheimenissen der natuur niet aan de onwaardigen worden geopenbaard.

Hoofdstuk XII.
Hoewel zij om hen moverende redenen zich op grote schaal aan de wereld kenbaar hebben gemaakt en zich op de hoogte hebben gesteld van het oordeel der geleerden, hebben zich daarna toch redenen voorgedaan waarom zij zich een tijdlang hebben willen verbergen en de eerste aanstoot en vijandige bejegening met geduld wilden verdragen.

Hoofdstuk XIII.
Hierin zijn over de onthullingen die aan hen via de *Fama* en *Confessio* zijn gedaan, diverse meningen opgenomen, welke omvatten, dat sommigen alles voor onzin en inhoudsloze, wereldlijke, zuivere fantasie houden. Daarmee treedt aan den dag dat zij, onervaren op alle terreinen, zich hetzij uit haat of uit onwetendheid verzetten tegen de chemie, doch mogelijk ook -

---

[20] Grieks voor de Egyptische Horus; Har-pa-khered, 'Har, het Kind', en wel van de godin Isis. Hij wordt afgebeeld als een jongetje met de vinger op de lippen. Gezien als god der zwijgzaamheid, hoewel de connectie tussen zwijgen en het plaatsen van de vinger op de lippen een misinterpretatie is van het Egyptische symbool voor 'kind'. De sfinx is een van de gestalten waarin Harpocrates ofwel Horus wordt afgebeeld.
[21] Equivalent voor Horus. Van het Griekse *σιγαω*, *sigaoo*, zwijgen.
[22] Weliswaar is slechts zwijgzaamheid bedoeld en niet de periode van vijf jaar.

wegens een veel te grote liefde en ingenomenheid jegens zichzelf - aan hen[23] de wetenschap toeschrijven betreffende alle kunsten en geheimenissen der natuur. Allereerst wordt hier de onwetenden geantwoord.

Hoofdstuk XIV.
Beantwoording en weerlegging van hen die de chemie vijandig zijn en er iets op tegen hebben.

Hoofdstuk XV.
Weerlegging van het andere deel der geleerden, die zich vanuit een te grote ingenomenheid en liefde jegens zichzelf verzetten tegen de Broederschap.

Hoofdstuk XVI.
Sommige anderen schrijven dit alles toe aan necromantie[24] en toverkunst, zodat wij genoodzaakt zijn daarop in het hierna-volgende te antwoorden.

Hoofdstuk XVII.
Ook treft men velen aan, die weliswaar de chemie of de Broederschap loochenen, maar toch, zodra zij merken dat men hen niet waardig acht om tot zulk een hoog gezelschap toe te treden, de moed laten zinken en allerlei redenen zoeken om haar te belasteren. In dit hoofdstuk zullen wij hen antwoorden.

---

[23] De Broeders. Maier geeft hier andermaal aan, dat de buitenwereld de Broederschap hetzij als een verzinsel beschouwt, hetzij juist op haar projecteert dat zij alle geheimen der natuur bezit.

[24] Methode van voorspellen via communicatie met de doden.

Hoofdstuk XVIII.

Sommige lieden laten daarom epistels aan de Broederschap uitgaan, waarin zij vragen om hetzij in dat gezelschap opgenomen, hetzij van hun ziekten genezen te worden, of ook wel op een bepaalde locatie bezocht en op hun wenken en vragen bediend te worden. En wanneer zij dit niet kunnen bereiken, menen zij daardoor nieuwe redenen tot laster te hebben gekregen.

Hoofdstuk XIX.

Sommige bedriegers plegen zich onder het gebruikmaken van deze Orde mooi voor te doen en met zulke schijn de eenvoudigen geld afhandig te maken. Ook begaan zij onder dat voorwendsel meermalen grote misdaden die dusdanig zijn, dat men ze als bedriegers, dieven of moordenaars van een passende straf zou moeten voorzien.

Hoofdstuk XX.

Sommigen passen ook andere kwade praktijken en bedrog toe, alles tot hun gewin en nut, hetgeen hier eveneens wordt beantwoord.

Hoofdstuk XXI.

Vanuit deze genoemde beweegredenen zijn er velen onder hen, die zich denken te moeten bedienen van een eigenschap van de hond. Wanneer men naar deze een steen heeft geworpen, rekent hij dit niet de dader aan, maar veeleer de steen. Met andere woorden, zij leggen alles uit in het nadeel van de Broederschap. Van hen mocht men toch veeleer wensen dat zij dat tenminste iets beter zouden begrijpen en genoemde Broederschap, die niets anders nastreeft dan het welzijn van de naaste, alom de verschuldigde eer bewijzen.

Einde der opgave over de hoofdstukken.

Verantwoording jegens de smaadschriften die tal van wilde luidruchtigen over de Broederschap R.C. hebben uitgestrooid.

Hoofdstuk I.

Aanwijzing dat de natuur niet dermate is doorvorst, dat al haar geheimenissen al bekend zijn. Ze zijn juist veel meer verborgen dan bekend, vooral in hetgeen waarachtig getuigenis aflegt over hun gevolgen en hun oorzaken.

De natuur, die zich in de vier elementen en de hemelbanen, dat wil zeggen in het gehele universum, uitbreidt en daarin heerst, heeft zeer veel opmerkelijke, grote geheimenissen verborgen en ingesteld, die veel merkwaardige soorten dingen en schepselen naar het welgevallen en believen van de Almachtige hebben voortgebracht. Van die mysteriën heeft de natuur alles wat zij voor het gewone, ongeletterde volk verborgen en buiten beheersing wil houden, achtergehouden. Niet zoals de gierigaards of de afgunstigen schandelijkerwijs plegen te doen, doch veel meer omdat zij daardoor de ontstemde en slaperige mensen tot de ware lof der deugd wil opmonteren, opdat zij haar kostelijke, schitterende, doch verborgen geheimenissen met des te grotere ijver en ernst gaan onderzoeken. Dan kan zij alles wat zich vervolgens aldus aandient, aanwijzen als een grote, kostelijke schat die verborgen moet worden gehouden. Net zo is het ook met datgene wat ons dagelijks voor ogen staat en tevens voor de voeten ligt. Dat wordt over het algemeen voor zeer onwaardevol gehouden, terwijl daarentegen hetgeen voor ons verborgen is en zeker ook anderszins niet bij ons bekend, of heel algemeen is, veel loffelijker wordt geacht. Niet altijd vanwege zijn essentie en eigenschap, doch ook wegens de onbestendigheid van het gemoed en de behoefte aan vernieuwing. Ja, er zijn veel ware, indrukwekkende dingen verborgen in het midden van de aarde, als in haar centrum, en ook in de ravijnen en holen der gebergten, de diepte der zee en de grote wateren, die (aangezien men ze niet zo gemakkelijk en in grote hoeveelheden kan verkrijgen) een grote, kostbare waarde wordt

toegeschreven. Als men ze in tegendeel ook op eenvoudige wijze, zoals het zand in de zee, kan vinden, zal men ze aan elkaar gelijk achten en geringschatten.

Het past echter een ijverig filosoof en natuurkundige, niet alleen datgene wat door het gewone, onnadenkende volk wordt nagelopen te onderzoeken, doch veeleer het andere, de in de natuur verborgen geheimenissen, ongeacht of dat zeer moeilijk of juist gemakkelijk is. Wie heeft echter tot op heden ooit de natuur en de eigenschappen van de mens, dat wil zeggen, zowel zijn lichaam als zijn gemoed, genoegzaam doorgrond? Vandaar dat de anatomen en medici al zovele honderden jaren steeds weer iets nieuws naar voren hebben gebracht, want nooit kan van het lichaam naar behoefte genoegzaam worden beschreven. Zijn nu (om op dit moment nog maar te zwijgen over de bewegingen van het gemoed, de intelligentie van de ziel, en het verstand) al deze aspecten bij elkaar, ongeacht of zij aanwezig zijn, niet net als in een bijzonder hol, een diepte en duistere kerker verborgen? Ja, de metafysica en bovennatuurlijke eigenschappen die er bij horen, zijn met een zo duistere nevel der onwetendheid omgeven, dat de natuurkundigen en filosofen nauwelijks met het miniemste deel van de mechanismen ervan kennis hebben gemaakt. De overige werken en werkingen der natuur zijn dermate verschillend en zo gevarieerd, dat ze niet minder ondoorgrondelijk zijn om mee te delen. Daarom zei de meest wijze Socrates[25] (toen hem die kwalificatie werd verstrekt door het orakel[26]) zeer wel, dat hij niets wist of begreep dan slechts dit: dat hij niets wist.

Net zoals de grootte en omtrek dezer aarde in aanzien (en vergeleken bij het menselijk lichaam) zeer groot is, doch bij de hemel vergeleken als niets moet worden beschouwd en als bijna

---

[25] Grieks, cynisch filosoof, plm. 365-plm. 285 v.Chr.

[26] Het Orakel van Delphi, toen haar gevraagd werd wie de wijste man van Athene was.

ongenaakbaar, zo is ook alle wetenschap en kennis van de allergeleerdste mens vergeleken bij de natuur gelijk een geringe druppel en als iets heel nietigs te beschouwen. Bij het ongeletterde volk echter is deze mens niettemin zeer in trek en geniet hij groot aanzien. Vandaar dat wij gemakkelijk kunnen raden, dat in de natuur veel meer schatten verborgen liggen dan waarvan de mens ooit kennis kan nemen. Niemand moet echter menen, dat daarom alle verborgen dingen noodzakelijkerwijs geopenbaard zouden moeten worden, of de kunsten tot een dergelijke volmaaktheid gebracht, dat in het geheel niets meer zou overblijven om te onderzoeken en aan het licht te brengen. Of dat de cirkel der natuur dusdanig in zichzelf verknoopt is, dat het één met het ander samenhangt als de schakels in een keten, en dat die tot aan het einde der wereld niet voltooid wordt. De lichamen[27] in deze wereld zijn van natuurlijke aard. Buiten hen is er niets speciaals te vinden dat gedenkwaardig is, tenzij het volkomen geestelijk en goddelijk is. De kunst echter, die aan de natuur onderdanig is, pleegt de voetstappen der natuur in vele dingen behoorlijk te drukken, ja, de vergissingen en dwaalwegen ervan te corrigeren en haar op het goede spoor te zetten. Doch in de wereld kan de kunst niets nieuws scheppen, hoewel zij met een lieflijke en nuttige uitwisseling en vermenging van twee of meer natuurlijke dingen, uiteindelijk het derde tevoorschijn brengt, waarbij het (ongeacht of het op natuurlijke wijze of door de kunst tevoorschijn is gebracht) enigermate twijfelachtig is of dat dan kunstmatig moet worden genoemd. Deze kunst is ontsproten aan het waarnemen van natuurlijke kwesties en het nadenken daarover, waarbij door het toepasselijke vroedwerk der methode sprake is van een goede ordening, indeling en beredeneerd grondbeginsel. Wanneer nu het mikpunt en het einddoel of de bedoeling der kunst niet met de natuur overeenstemmen, laat het zich daarmee als een bastaard en onwettige of misgeboorte kennen. Dat wil zeggen: de bewezen stellingen en slotsommen der kunsten en weten-

---

[27] *Corpora*. Deze term moet breed worden opgevat.

schappen moeten met de werken der natuur overeenstemmen en mogen daar allerminst van afwijken. Als voorbeeld: De beide hemelse lichten, de zon en de maan, worden door de natuur bestierd en met natuurlijke bewegingen dusdanig geleid, dat wanneer hun centra, ofwel middelpunten, met het centrum, ofwel het middelpunt der aarde in een rechte lijn samenvallen, daaruit een zons- of maansverduistering ontstaat door conjunctie der beide lichten, of oppositie, dus tegenstelling. De kunst onderneemt het, een dergelijke beweging vast te stellen. Als zij bevindt dat die klopt, kan zij vervolgens het juiste tijdstip van een dergelijke verduistering bepalen. Nu zulke verduisteringen gepresenteerd en aangekondigd werden, zien wij, dat ook de bewegingen der hemelen, die met de natuur overeenstemmen, door de kunst worden onderzocht. Wanneer de kunst de eigenlijke materie en vorm van het zilver en goud samen met zijn uitwerking[28] uitvorst, en de grondbeginselen ervan (zoals de filosofen bevestigen) weet samen te voegen, kan[29] dat het waarlijk natuurlijke werk[30] en goud tot stand brengen. Aangezien dit bij vele kunstmatige dingen zo is geschiedt, kan daaruit onfeilbaar worden vastgesteld dat de waarnemingen der kunsten precies overeenstemmen met het werk der natuur. Men mocht wensen, dat het ook de medische en andere kunsten zo zou vergaan (en wat de zuivere wetenschap betreft, valt daar niet aan te twijfelen), want dan zou het uitgangspunt met zijn einddoel, en het effect of de werking met zijn oorzaken overeenstemmen en daarvan getuigen, hetgeen men nu zeer zelden ziet. Evenmin wordt het in veel dingen in acht genomen.

[28] *Efficiens*. Maier verwijst hier en in het navolgende naar Aristoteles en diens indeling naar vier oorzaken: de materie (*causa materialis*, betreffende de aard van de stof); de vorm (*causa formalis*, de vorm van die stof); de uitwerking (*causa efficiens*, geeft een breekpunt bij verandering aan); en het doel (*causa finalis*, het resultaat). Aristoteles, *Metaphysicis et Physicis*.

[29] Het Latijn is nog stelliger: *opus quoque verum naturale producet*: 'brengt dat ook het waarlijk natuurlijke Werk tot stand'.

[30] Dit is het *Magnum Opus*, het 'Grote Werk', als term voor het eindresultaat van het alchemistische transmutatieproces.

Dit vormt dus het ware, eigenlijke onderzoek der natuur door de kunst, waarvan het hoofdstuk der natuur[31] getuigt. Ook moet men daarbij geenszins Plato (die zich alleen op de theorie en de speculatie richt) afvallen, nu Eudoxus van Cnidus[32] en diens leraar Archita van Tarentum[33] de meetkunde vanuit genoemde speculatie en onstoffelijke zaken getild hebben naar het niveau van de tastbare en lijfelijke dingen, die met de menselijke zintuigen vatbaar zijn. Genoemde Archita had door zijn kunst een duif ontworpen die in de lucht vloog. Zo bevestigde hij zijn kunst met een treffend voorbeeld. Eudoxus echter was de eerste die de berekeningen[34] en demonstraties der geometrie via instrumenten heeft kenbaar gemaakt en onderwezen. In feite moeten wij zoveel te meer met dankbaar hart erkennen, dat de vruchten zich ook na de bloei laten zien en de dochter van de moeder getuigt, wat wil zeggen, dat de praktijk getuigenis aflegt van de theorie. Waar dat echter niet geschiedt, zijn de kunsten geen kunsten meer, doch als sofismen[35] te beschouwen, die door Lullius[36] niet-bestaande dingen[37] genoemd werden, want hij beweert dat het gemoed en de gedachtewereld van de mens door hetgeen alleen ingebeeld is, dermate verwikkeld en bezwaard worden, dat zij vervolgens moeilijk ruimte kunnen geven aan het waarachtige en aan de realiteit.

---

[31] Het Duits geeft: *Caput naturae*: "hoofd(stuk) der natuur." Het Latijn geeft echter: *cui naturae opus attestatur*: "waarvan het werk der natuur getuigt."

[32] Leerling van Plato, wiskundige, astronoom, plm. 410-plm. 350 v.Chr.

[33] Filosoof, stichter der wiskundige mechanica, vriend van Plato. Ontwierp een straalvliegtuig in vogelvorm, genaamd De Duif, dat op stoom werkte. Het zou 200 m. hebben gevlogen.

[34] *Rationes*. Mogelijk duidt Maier op de getallenleer en de rationale getallen waarmee Eudoxus zich onder andere bezighield. Kern van het betoog is, dat theoretische stellingen tot een praktische toepassing zouden moeten leiden.

[35] Drogredenen.

[36] Raymundus Lullius, scholasticus, plm. 1235-plm. 1315 n.Chr. Vermoedelijk duidt Maier op diens werk *Logica Noua* (De nieuwe logica), *Opus 101*, waarin Lullius op deze en andere begrippen die door Maier aangehaald worden, diep ingaat.

[37] *Non entia*.

Hoofdstuk II.

De geheimenissen der natuur zijn met name die, welke de Broederschap in haar *Confessio* naar voren brengt.

Het is boven elke twijfel verheven en klaarblijkelijk[38], dat in de natuur veel wonderbaarlijke eigenaardigheden en eigenschappen te vinden zijn, die met de menselijke zintuigen niet begrepen kunnen worden wanneer ze niet door de ervaring aan het licht worden gebracht, wat met het oog te zien is aan de magneet, waarvan namelijk de tweevoudige kracht naar de pool of het noordelijke punt der wereld wijst, of naar het oord dat daar het dichtstbijgelegen is, en ook ijzer aantrekt. Dat zou niet aan de mens bekend zijn geworden wanneer het zich niet daadwerkelijk zo had voorgedaan. Ook het verstand van de allerscherpzinnigste mens kan dat niet bevatten of achterhalen, hoewel degene die er nu achter is gekomen, er gemakkelijk over kan oordelen. Wij zien dus, dat de echte, zekere werking der kunsten ontspringt aan de ervaring, en door toedoen van het verstand tot vervolmaking komt. Wanneer ze echter slechts vanuit het verstand ontstaat, of zoals gewoonlijk door inbeelding, zal ze (ongeacht of ze een prachtige uiterlijke schijn heeft) geen aanwending en vrucht in zich bergen. De menselijke speculaties zijn dermate veelvoudig en verschillend, dat ze zeer zelden door de ervaring worden bevestigd. Vandaar dat zo veel van de kunsten die door de menselijke scherpzinnigheid zijn uitgevonden, niets voorstellen en nutteloos zijn. Een voorbeeld

[38] Dit is een leuke passage van Maier voor insiders, aangezien het eerste zinsdeel meteen herkenbaar is als de aanvang van het *Tabula Smaragdina Hermetis*, de Smaragden Tafel van Hermes Trismegistus: *Tabula smaragdina hermetis trismegisti uerum sine mendacio certum et uerissimum*, etc.

daarvan vinden wij bij de Haruspices[39], en de kunst der Auguren[40] om te waarzeggen uit vogelgeschreeuw, en soortgelijke prestaties van andere Auguren, die slechts bestaan uit het veranderen van vergankelijk geluk.

Al bedenkt men aanvankelijk de juiste, ware axioma's der kunsten, die in hun regels geordend zijn en tot een bepaalde slotsom samengevat, geschiedt het niettemin meermalen dat ze met het verstrijken der tijd door tegenstrijdige neigingen van de menselijke gemoedstoestanden in een kwalijk misbruik uitmonden en voor een doel worden ingezet waarmee ze naar hun aard geen enkele verwantschap hebben, of voor een doel dat allerminst overeenstemt met de eigenschappen die erbij zijn inbegrepen. Vandaar dat zulke kunsten bijna nooit meer, en alleen zo nu en dan, door een bijzonder, onvoorzien voorval tot hun doel geraken. Zo is het ook met het goud, dat - naar zijn aard en in zichzelf homogeen - een eenduidige aard en eigenschappen heeft en rein is, maar door voortdurend gebruik iets voortbrengt dat tegenstrijdig is en onreinheden opneemt, waardoor het verduistert en in zijn natuurlijke glans wordt verdonkerd. Op dezelfde manier zijn ook de kunsten en wetenschappen in zichzelf rein en met hun axioma's, regels en doeleinden gelijkgestemd, doch zij worden door respectievelijk de moedwil, lust en begeerte van degenen die zich aan haar wijden en naar eigen believen interpreteren, gecorrumpeerd, verwoest en van de waarheid weggevoerd naar louter bedrog.

Om echter dit ongeluk tegemoet te treden, heeft God de Almachtige tot nu toe en in de afgelopen tijd in zijn onuitsprekelijke goedheid bijzonder geleerde lieden en meesters

---

[39] Waarzeggers uit Etrurië, die voorspelden op basis van de ingewanden van dieren.
[40] Priesters in het oude Rome, die als waarzeggers uitspraken deden op basis van de vlucht der vogels.

geschapen, die net als een toetsmeester[41] de onvolmaakte metalen van de volmaakte door middel van de kapellen[42] en tegels[43] onderscheidt en afzondert, dus ook de waarheid van het foutieve en de leugen afzondert, door middel van de beide weegschalen van de ervaring en het verstand, die ermee overeenstemmen. Het doel daarvan is, dat niet het goede tegelijk met het kwade wordt verworpen, of het kwade tegelijk met het goede in gebruik wordt genomen, en het oordeel of het denken daardoor ingenomen en verward wordt.

Zulke lieden zijn altijd al in alle kunsten en op alle terreinen te vinden geweest, zoals het geval was bij onze ouders[44], in de theologie en de medische wetenschap; bij de onzen in de astronomie; en in vele andere kunsten. Van hen kunnen redelijkerwijs als de voornaamsten diegenen naar voren worden geschoven, welke de Duitse Orde R.C. hebben aangevangen en ingezet, alsook die, welke verklaren en getuigen dat zij hun kunsten en wetenschappen rechtstreeks aan zekere, ordelijke axioma's en regels van de natuur ontlenen. De voorschriften en gebruiksaanwijzingen voor elk bijzonder doeleind en eindresultaat moet men daar op richten, opdat niet alleen harmonie, gelijkheid en overeenstemming van alle kunsten en wetenschappen binnen bereik komen, doch men daarmee ook elk doeleind en elke slotsom kan onderzoeken en bereiken.

---

[41] Maier gebruikt hier een dubbele beeldspraak. Enerzijds is een proefmeester iemand die de zuiverheid van edele metalen toetst. Daarnaast gold dit begrip voor de scherprechter: een functionaris die bij een rechtszaak de heksenproef op de beschuldigde uitvoerde. Een vorm daarvan was het wegen op de waag(schalen).

[42] Maier doelt hier op het smelten van edele metalen in een smeltkroes ofwel 'kapel'.

[43] De tegels verwijzen naar de toetssteen: een fijn gepolijst lydiet, waarmee edele metalen op hun gehalte worden getoetst.

[44] Hiermee zullen de wetenschappers uit het verleden bedoeld zijn.

Wat Plato over de eenheid en consensus van de inborst der slechten en vromen heeft gezegd, namelijk dat de heldere morgenster ze met haar licht niet overtreft, kunnen wij naar mijn mening met recht ook zeggen over de overeenstemming en tevens natuurlijke verstrengeling der kunsten. Wat zou men buiten dit alles voorhanden willen hebben om hun waarheid en zekerheid gemakkelijker openbaar te maken? Welk uitgangspunt zou men kunnen nemen dat voor het menselijk geslacht nuttiger of aanzienlijker zou zijn? Kunnen de stomme leraren (de afgestorvenen in hun geschriften) elkaar erdoor[45] begrijpen?[46] De natuur pleegt er haar heimelijkheden en verborgen eigenschappen door te onthullen en duidelijk te maken aan allen die haar waardig zijn. De moeder pleegt er haar kinderen door te zien, en meegevoel te tonen. Dat wil zeggen, dat de natuur zich aan zichzelf uitlegt, of dat de mens zichzelf moet kennen en beschouwen, want hij is niet alleen een deel van de natuurlijke wereld en de schepselen, maar ook een samenvatting en een feitelijk universeel denkbeeld, ofwel een evenbeeld der natuur. Tot dat doel is hij geschapen en in de wereld gezet, en via deze komt hij in een andere. Daarom zijn wij deze voortreffelijke natuurkundigen en meesters de hoogste en grootste dank verschuldigd, wie het ook betreft en op welke plek zij zich ook verborgen houden. Men moet ze geen grove scheldwoorden, lasterlijkheden en schandelijkheden achternawerpen, zoals het gewone, onnadenkende, grove volk als beloning pleegt uit te delen aan degenen die zich aan de deugd wijden, zichzelf met veel werk belasten en alles aanwenden opdat zij de nodige hulp kunnen bieden aan andere mensen. Dit zijn de lichten die op de kandelaars van de wereld zijn gezet en (terwijl zij anderen diensten bewijzen) afnemen en zichzelf verteren. Wanneer wij hen nu uit slechtheid of de nijd der

[45] Door innerlijke eenheid en consensus.

[46] De Latijnse zin is niet vragend gesteld. Het gaat in deze context steeds om de noodzaak om de axiomata op de natuur af te stemmen, en de kunsten onderling te integreren.

luiheid uitdoven en laten vergaan, mankeert er maar weinig aan of wij blijven in de grote duisternis verblind liggen; keren wederom terug naar de verschrikkelijke onwetendheid, die zeer nauw kan worden vergeleken met het onbewuste leven der dieren; en komen daarin terecht. De geheimenissen van de genoemde filosofen der sociëteit R.C. zitten zodanig in elkaar, dat een ieder die uiteraard niet onervaren is in het onderzoek der natuur of de natuurlijke wijsheid der filosofen en alleen dezen minimaal erkent, zijn verstand logischerwijs met die bedoeling en tot dat doel daarop moet richten, opdat hij datgene onderzoekt wat hem nog verborgen is, doch hetgeen hem al bekend is, goed en op eigenlijke wijze polijst, scherpt en voor zijn eigen dagelijkse gebruik aanwendt.

Hoofdstuk III.

Onder de geheimenissen der Sociëteit R.C. in Duitsland valt ook het universele geneesmiddel, een gift van God, op grond van diens wetenschap.

Opdat iemand niet wellicht meent dat wij onder het woord *arcana*[47], ofwel geheimenissen, alle uitvindingen en fantasieën zouden moeten verstaan die zich in de natuur of binnen een intelligente ervaring bevinden, passen wij het slechts toe op de verborgen, heimelijke werken van de krachten der natuur, voor zover die door natuurlijke middelen tot stand komen. Daarvan zonderen wij ook af, alle magische, necromantische, duivelse en door menselijke dromen verzonnen werken en bedenksels die kop noch staart hebben, dat wil zeggen, die geen aanduidingen en kenmerken der natuur in zich hebben. Aangezien de natuur jegens alles wat zij niet heeft voortgebracht, gelijk een stiefmoeder[48] is, en er haar weldadigheid of melk en voeding niet mee deelt, is er geen voortgang, vermeerdering of toename bij dezen, net alsof het een vreemde, buitenlandse streek betreft, hetgeen uit de werking der natuur kan worden afgeleid. Daedalus heeft door kunst of menselijke zorgvuldigheid en nieuwsgierigheid veel dingen uitgevonden die de natuur niet toelaat. Op zich is het ook niet logisch, dat de natuur de kunst navolgt of haar imiteert. Integendeel, want de natuur is de vrouwe en heerseres, en de kunst is slechts de maagd die aan het geweld der natuur onderworpen is, hoewel de vrouwe de nuttige inzichten van haar maagd niet afwijst. Wij hebben onderkend, dat deze Duitse Broederschap, dit gezelschap, zowel

---

[47] De term *arcana* wordt vaak gebruikt in relatie tot inwijdingsmysteriën.
[48] Maier gebruikt deze beeldspraak ook elders: "De arend, de raaf, de leeuw en wat niet meer, houden het langer vol dan de mens, alsof de natuur hem een stiefmoeder is en de anderen haar werkelijke kroost zijn." Zie *Themis Aurea* (De Gouden Themis), H. 15, 1628; https://www.amorc.nl/index.php?id=100.

de vrouwe en de maagd, als de natuur en de kunst heeft opgenomen en elk de haar toekomende eer heeft bewezen. Dat wil zeggen, dat de natuur niet zonder de kunst, en omgekeerd de kunst niet zonder de natuur wordt toegepast, doch aldus de praktijk met de theorie en het werkelijke met het mogelijke[49] verenigd wordt. Hoe zou men de zekerheid van de wetenschappen en kunsten erkend kunnen hebben, behalve door deze werken, die het doel der natuur demonstreren[50] en aantonen? Hoe zou men zich ervan hebben kunnen vergewissen, dat de uitgangspunten van hun beroep met hun beginselen gelijkgeschakeld kunnen worden, wanneer niet het theoretische deel van de natuurkundige filosofie ze had samengesteld en geschikt gemaakt? Zoals naar waarheid de rechterhand de dienst en hulp van de linker behoeft, en omgekeerd de linker die van de rechter, zo is het ook met de theorie en de praktijk gesteld. Met name echter danken wij daaraan het goede besef dat de uitstekende kunst om goud te maken, samen met andere voor het menselijke geslacht uiterst nuttige geheimenissen, aan de Broeders van deze sociëteit R.C. zijn meegedeeld en verleend door de Almachtige, waarbij zowel de werking als de aard der kunst niet zeer wel met menselijke tongen mag worden uitgesproken. En de wereld, waarvan de mond overal een uithoek is, moet zulk een voortreffelijke, grote schat in beweging zetten en uitbreiden, hoewel daarbij niemand overal verborgen zal zijn. Dit nu is de ware kern die in de ruwe[51] schil verborgen ligt, namelijk het einde, het doel en de vrucht van de boom, en het begin en het zaad ervan. Dit is de cirkel die de natuur heeft gemaakt, door zowel het einde met het begin, als

[49] *Actum* en *potentia*. Termen van Aristoteles: actualiteit en potentialiteit, waarbij het 'mogelijke' zich ontwikkelt tot het 'werkelijke'.

[50] Het Duits is hier niet goed leesbaar. Het Latijn geeft: *demõstrasset*.

[51] Ook hier is het Duits slecht ontcijferbaar. Het Latijn geeft: *Hic est nucleus in amygdali rugulo & duro putamine reconditus*, dus: 'Dit is de kern die in de rimpelige, harde schil van de amandel verborgen ligt'.

het begin met het einde te verknopen. Dit is een prachtig[52] geschenk, dat heel veel lijkt op de Gorgonenkop[53] die Perseus aan Minerva opdroeg en een verandering tot steen bewerkstelligde, hetgeen overeenkomt met een stenen, rotsachtige materie waarop men nauwelijks iets kan schrijven. Stel, dat een mens door een vorst met een grote, machtige schat vereerd zou worden. Dan zou er nauwelijks iemand te vinden zijn die tegen deze vorst zoveel kwaad in de zin zou hebben, dat hij durfde te zeggen dat een dergelijke schat of grote soms gelds niet weggegeven had kunnen worden, of dat nergens ter wereld zulk een machtige soms gelds te vinden zou zijn. Wie zich tot dat soort uitspraken zou laten verleiden, zou van de vorst weinig dank of beloning hoeven te verwachten.

Wanneer wij echter op dit moment uitspreken dat door God de Almachtige, of diens dienaren of schatmeesters der natuur zulk een grote, opmerkelijke schat is uitgegeven, zal men een groot aantal mensen kunnen vinden die zich hiertegen onbeschaamd verzetten, het logenstraffen, de schat der natuur durven te loochenen, en de genade en milde hand van God de Almachtige naar hun eigen begrip richten en willen begrijpen. Alsof hij net zo weinig vermag te schenken en aan de mensheid meedelen als deze knapen kunnen geloven. Alsof de goddelijke genade qua alle zegen net zo is uitgeput, als zíj aan verstand en geestesvermogen hebben ingeboet. Dezen bedenken dan, dat zij in hun positie voldoende hebben gedaan wanneer zij er slechts naar dorsten om de bevestigingen en bepalingen van anderen te loochenen, en net als de spinnen in hun web allerlei kleine dieren te vangen, namelijk dat, wat in de beweringen der chemici deels naar voren is gebracht. Ze trekken ze naar zich

---

[52] Het Duits is slecht leesbaar. Het Latijn geeft: *Hoc munus tantum est, ut plerosque*: "Dit is een geschenk van gewicht, zoals het merendeel", etc.

[53] Medusa is de bekendste onder de Gorgonen, onschadelijk gemaakt door Perseus, onder andere dankzij een schild dat hij van Minerva had gekregen. Wie een Gorgoon aankeek, veranderde in steen.

toe en spinnen ze in. Ook op die wijze geven zij hun grote goddeloosheid jegens God en ondankbaarheid jegens de natuur te kennen. Velen van hen echter volgen ook de vos als bij Aesopus, die allerlei streken en listen bedacht om de kaas uit de bek van de raaf te krijgen, en te doen alsof de raaf in het geheel geen stem had om te zingen. Wie zou zich echter door deze vleierij, aanhalingen en lof, of omgekeerd de scheldpartijen van deze lieden, ertoe laten bewegen dat hij naar het welgevallen van zulke afgunstige vertwijfelden hetzij in gezang uitbreekt, hetzij stilzwijgt? Chemici zijn toch geen kinderen die vaak genoeg een dukaat voor een rode appel of de kostelijke, voortreffelijke dingen die zij in handen hebben, als speelgoed weggeven? Zij erkennen en weten beter dan wie ook, hoe hoog het een ten opzichte van het ander moet worden geacht en hoe het guldene van het ijzeren moet worden onderscheiden, opdat zij niet met Glaucus[54] worden vergeleken. Ook Bacsen erkent dit, wanneer hij in zijn *Turba* zegt: "Datgene wat gij zoekt, is geen geringe kwestie, want gij zoekt de allergrootste schat en de voortreffelijkste geschenken van God."[55] En dit is buiten elke twijfel de echte waarheid, aangezien er in de wereld, zowel wat

[54] Mogelijk doelt Maier op de verdwenen Glaucus die via het Orakel van Delphi werd opgespoord. Het verhaal over hem bevat vele elementen die ik zou betitelen als allegorisch voor een alchemistisch proces: een dood lichaam, opsluiting in een vat, het gevecht met slangen, wederopstanding, en de kleuren wit, rood en zwart. In die zin is in de context de verwijzing begrijpelijk.

[55] *Turba Philosophorum*, de Bijeenkomst der Wijzen, een alchemistisch werk, 12e eeuw n.Chr. Het bevat dialogen, waarbij Bacsen een van de sprekers is. In het 39e Dictum van de *Turba* zegt hij: "Wie zich buigt over de studie van onze boeken en er al zijn tijd aan wijdt, houdt zich niet bezig met ijdele gedachten doch vreest God en zal zonder te falen tot aan zijn dood in het Koninkrijk regeren. Wat gij zoekt, is niet van geringe waarde. Wee u die de zeer grote en bevredigende schat van God zoekt! Weet gij niet, dat de aardse mens zich voor het geringste doel in de wereld overgeeft aan de dood? Wat zou hij daarom moeten doen voor dit uiterst voortreffelijke en welhaast onmogelijke aanbod?" In Maiers Latijnse origineel is ondanks doorgelopen inkt nog ongeveer zichtbaar waar hij het citaat markeert. Op grond daarvan heb ik de aanhalingstekens geplaatst.

de artsenij van het menselijk lichaam als de metalen betreft, buiten deze schat[56] niets groters en werkelijkers is te vinden, uitgezonderd het ware Godsbesef. De ware filosofen hebben te allen tijde aan de deugd de voorkeur gegeven boven rijkdom en goud, doch in waarheid wordt de wereld feitelijk door een grondig, plaatsvervangend advocaat geregeerd en beheerst. Ja alles, de deugd, de hoge adel, de schoonheid van het lichaam, eer, sterkte, grootmoedigheid, kunst en al het andere wat ooit kostbaar en goed werd geacht, wijkt voor rijkdom en goud en wel dermate, dat wanneer ge een mens rijk noemt, gij zo ongeveer meteen al het andere hebt benoemd en ge het niet nodig hebt, van hem iets meer dan dit te roemen. Net zoals echter een liefhebber der wijsheid niet alleen in die richting zou moeten werken waarin hij grote schatten tezamen brengt, zo heeft ook de Broederschap niet alleen met deze Steen der Filosofen van doen, doch wijdt zij zich er ook aan, kennis te verwerven der gehele natuur. En gezien dit boekwerkje, waarvan de bron veel rijker aan goud is dan de beroemdste rivier, de Ganges, heeft zij geen reden dat onbeproefd te laten, of om samen met de filosoof Socrates van Thebe het op rechtmatige wijze bezeten goud in de zee af te zinken[57], want met behulp daarvan kunnen zij juist veel aanzienlijker aalmoezen uitdelen en afdrachten doen; veel voortreffelijker geheimenissen onderzoeken; en oprechte werken verrichten die alle ter ere van God zijn, en op het nut van de naasten gericht.

---

[56] Het Duits is slechts deels leesbaar. In het Latijnse origineel is bij deze passage inkt doorgelopen. Gezien echter de context vóór en na deze passage, moet hier "Schatze" gestaan hebben.

[57] Waarbij hij zou hebben uitgeroepen: *Abite nummi, ego vos mergam, ne mergar a vobis*: "Verdwijn munten, ik verdrink u liever, dan dat gij mij verdrinkt."

Hoofdstuk IV.

Argumentatie dat dit ware geneesmiddel in de natuur verborgen is.

Misschien is er iemand die nu wil vragen wat dit voor een medicijn is, dat buiten de dogmatiek om gaat. Terwijl ik mij op deze plek veel liever aan stilzwijgen zou willen overgeven, opdat ik niet aan deze geheel onervarenen de gedachten, regels en uitingen over de kunst[58] doorgeef die voorheen onbekend waren, en veel meer ongehoorde dingen die ik hun bezwaarlijk zou kunnen leren, en opdat ik niet de kwestie zelf zou aanduiden. Wellicht haten en ontvluchten deze gezellen dat zeer. Ik kan niet onvermeld laten, dat wij op deze plek onder het medicijn een medicament verstaan dat zo is als het wil zijn, en hetzij bij een ziekte onwerkzaam is, hetzij ook voor velen of misschien wel voor allen geschikt en universeel[59] is. Weliswaar niet op zich, maar wel in zekere mate, op grond van een zogeheten bijzondere kwaliteit. Daarom kan de medische kunst geen nadeel worden toegeschreven.

Ja, wij erkennen veeleer, dat dit medicijn een toevoeging der reguliere geneeskunde is en ook dat het daarvan nooit afgezonderd is, voor zover het bij een mens met een zwak lichaam voor genezing wordt gebruikt. Wanneer het echter voor het gebruik van metalen wordt voorgeschreven en door een bijzondere schenking en de voorkeur der natuur wordt gevonden, moet men het niet afgunstig aanvechten, doch met een dankbaar hart

---

[58] Het Duits is hier niet leesbaar, maar geeft vermoedelijk "Kunstsagungen." Dan luidt het tekstdeel: "Noemata, Reguln und Kunstsagungen", terwijl het Latijn slechts geeft: *noemata*.

[59] Het Latijn noemt in dit verband de begrippen *Polychreston* en *Panchreston*, een verzamelterm voor de verheven geneeswijzen uit die tijd, hetgeen in de Duitse vertaling niet werd meegenomen. Zie ook Maiers *Themis Aurea, H. 5*.

onderzoeken. Sommigen beloven uit de geringste delen der aarde; de vloeistoffen uit een rat; de urine van dieren; ossenlijm[60]; leem[61] en dergelijke; krachtige medicamenten tevoorschijn te brengen. Dat spreken wij evenwel niet tegen, aangezien men meent dat aan bijna alle lichamelijke delen een heimelijk, verborgen medicament onttrokken zou kunnen worden. Wie zou dermate halsstarrig en hardnekkig zijn, dat hij zou durven ontkennen dat aan het allervoortreffelijkste metaal of het werkzame deel ervan, net als uit de ether[62], zo'n waarachtig medicijn zou kunnen worden onttrokken? Of dat de goudmakende tinctuur de allerzekerste, voortreffelijkste remedie is tegen de gebreken van het menselijk lichaam? Sommigen plegen zandsteen, om botten te fixeren en samen te voegen, hogelijk te loven wegens zijn drukkende en koelende eigenschap, maar de filosofen te negeren (omdat er oorzaken zijn die aan hen onbekend, doch aan dezen wel bekend zijn) en geheel en al uit de natuur te bannen. En net zoals Lycurgus[63] wegens groot misbruik van wijn besloot om de wijnranken totaal te vernietigen, waarbij hij zich van zijn eigen krachten beroofde, zo leggen ook dezen veel eerder hun blinde onnadenkendheid en onwetendheid aan den dag, dan dat zij de door zovele hooggeleerden immer en overal ter wereld betoonde en symbolisch aan het licht gebrachte kennis kunnen betichten van onwaarheid en valsheid.

Wij hebben de tegenstrevingen van al deze lieden en de weerlegging daarvan reeds in de *Symbola aureae mensae*[64]

---

[60] Het Latijn geeft *stercoribus*: "mest", doch noemt de rat niet.
[61] Het Latijn noemt dit echter niet.
[62] *Quinta essentia*.
[63] Mythische figuur, echter ook vermeend koning van Thracië. Werd dronken gevoerd door de godheid Dionysis. Uit kwaadheid hierover, hakte Lycurgus de wijnranken om, waarbij hij per abuis zijn eigen zoon doodde, wiens benen hij voor wijnranken had aangezien.
[64] Maier refereert hier aan zijn werk *Symbola aureae mensae duodecim nationum, hoc est Hermaea seu Mercurii festa ab heroibus duodenis selectis*

verwerkt, en aan iedereen hun ongefundeerdheid voor ogen gehouden. Wij achten het niet nodig ze hier en nu te herhalen. Tegen degene die zich niet door de overeenstemming en vereniging van de naar voren gebrachte landen en tijdperken wil laten verzadigen, zal ik niets anders aanvoeren dan dat hij maar in zijn ongeloof en halsstarrigheid moet volharden en die ene grote, aanzienlijke leider volgen die onder aanzienlijke, voorname lieden werd hooggeacht. Van deze werd gezegd, dat hij niets wilde of kon geloven, ook al had hij het zojuist nog met eigen ogen gezien, zelf uitgevoerd en in werking gesteld.

Wanneer zij echter ook in andere kwesties zo hardnekkig zijn, zal geen kunstenaar voor hen in hun eigen voordeel handelen, doch wordt het, zoals voorheen, een Aspendius[65], die alleen voor zichzelf heeft gezongen. Mogen zij aldus niet in zwakheid en onmacht wegzinken, wanneer zij ooit nog hopen iets te zien dat waar is.

Dit nu, is een nieuwe aanpak van de mensen die erop durven te zweren dat de zon niet groter is dan een paar schoenen, terwijl de astronomen grondig bewijzen dat zij vele malen, namelijk 166 keer, zo groot is als de aarde. Zij beweren ook wel, dat de aarde geheel vlak en niet rond is, en ook (zoals de oude opvatting luidt) geen tegenvoeters heeft, en dat de mensen die tegenover ons wonen, niet met de voeten naar ons toegekeerd zijn. Daarin huldigen zij echter een grove misvatting, ongeacht welke autoriteiten zij hierin volgen. De ervaring wijst heel anders uit, en de ene dag is altijd de leermeester van de andere.

(etc., etc.), Frankfurt am Main, Lucas Jennis, 1617. Het bevat uitspraken van wijzen uit twaalf landen, en tal van alchemistische redevoeringen.

[65] Deze luitspeler speelde op een instrument waarvan de snaren zo stonden, dat het publiek hem niet op de vingers kon kijken. Spreekwoordelijk geworden voor een egoïstisch iemand.

Deze potsierlijke, onnadenkende critici zou ik naar Antikyra[66] willen verwijzen om daar hellebore[67] of scheurwerk, een sterk purgeermiddel, in te nemen - net zoals volgens Gellius (zie *c.25.lib.17* [68]*)* in oude tijden de podagrische[69] Livius Drusus[70] deed, die gildemeester te Rome was - opdat wij van hun ontijdige ijver en oordeel bevrijd zijn. Dat echter een dergelijk voortreffelijk medicijn[71] in de natuur verborgen is, wordt bevestigd door de ervaring van ontelbare personen die dit waarachtige poeder werkelijk in hun bezit hebben gehad, en daardoor de onvolkomen metalen en het kwik tot grote verbazing van de omstanders in goud hebben veranderd, ongeacht of zij het zelf hebben toebereid of het eervol hebben bereikt. Aangezien degenen die dit poeder zelf toebereiden, het zeer zelden openlijk aanwenden, maken zij anderen er niet lichtvaardig deelgenoot van, wanneer zij daartoe niet door de dood of ander geweld verhaast en gedwongen worden.

---

[66] Stad in de Golf van Corinthië die bekendstond om het geneesmiddel hellebore (*helleborus niger* en *veratrum album*) tegen jicht, epilepsie en waanzin.

[67] *Veratrum album*, de 'witte (onechte) hellebore'. Wit nieskruid, of witte nieswortel. Zeer giftig. Vermoedelijk gebruikte Hippocrates deze plant als purgeermiddel.

[68] Dit zal betreffen het werk *Noctes Atticae* (Attische Nachten) van Aulus Gellius, Romeins auteur, taalkundige en historicus, plm. 130-180 of later, n.Chr. Maier verwijst naar Boek 17, H. 25. Twijfelachtig; *Noctes Atticae* gaat namelijk tot en met *Liber XXI* (= Boek 21). Maier verwijst ook in *Themis Aurea* naar dit werk, en wel naar het daarvoor liggende hoofdstuk (Boek 16). Zie mijn vertaling van De Gouden Themis op https://www.amorc.nl/index.-php?id=100.

[69] Door voetjicht gekwelde.

[70] Een machtig consul.

[71] Zoals vaak elders in dit werk, keert Maier abrupt na een lange uitweiding terug naar zijn hoofdthema, zodat het verband niet steeds direct duidelijk is. In dit geval refereert hij weer aan het 'ware geneesmiddel' uit de aanhef van dit H. IV.

Anderzijds stemt met de ervaring ook de rede overeen, al lijkt dat degene die de dingen zelf ziet onnodig, omdat hij meent dat het vergeefs en overbodig is om nader te onderzoeken wat men via de uiterlijke zintuigen kan vatten. Maar omdat de zintuigen niet altijd in gang worden gezet door eigenlijke, waarachtige objecten, vooral aangaande deze speciale materie en kunstmatige vorm, die ook niet aan een ander kan worden overgebracht, moeten wij daarover iets vermelden. Wanneer men uitgaande van een natuurlijke stof daaruit goud kan maken als een 'vorm' of 'materie' van het kwikzilver - hetzij van het algemene, hetzij van het onvolmaakte; en men het op zulk een wijze kan reinigen dat de materie natuurlijk wordt; en deze materie en vorm ten slotte met het juiste gewicht kunnen worden samengevoegd door een milde en niet gewelddadige of forcerende, werkende oorzaak - opdat niet de ene ontsnapt en de andere wordt vernietigd, doch met een gestage beweging beide zich naar het doel bewegen, en wel naar een zichtbare, geschikte vorm; dan is het onmogelijk dat in de materie niet een werkelijk vermogen om goud te maken wordt geproduceerd en uit deze vorm tevoorschijn wordt gebracht. Wanneer men hierover beschikt, kan goud worden bereid uit hetgeen geen goud doch kwikzilver is, en uit wat daarmee te vergelijken is.

Nu, de bovengenoemde eerste voorwaarden zijn waar. Ook kan men ze op die wijze verkrijgen en verenigen. Zo kunnen ze dus begunstigd en bewogen worden. Daaruit volgt, dat ook het vervolg waar is, en waar moet blijven. Deze gevolgtrekking is ontleend aan de vier te onderscheiden eigenschappen en kenmerken der oorzaken[72]. En als ze zich verenigen, hetzij door de kunst, of (zoals het hoort) door de natuur, kan men datgene wat men gezocht heeft, bemachtigen en tevoorschijn brengen.

---

[72] *Generibus causarum*. Het betreft de c*ausa materialis* (de materie); de *causa formalis* (de vorm); de *causa efficiens* (de uitwerking); en de *causa finalis* (het doel). Zie ook H. I.

Ook is er geen verschil in uitwerking wanneer er in de oorzaken geen verschil zit. Vandaar dat de eerste slotsom op zich waar en duidelijk is. Rest ons nog, dat wij het onderliggende aantonen. Dat is in zes takken onderverdeeld. De eerste daarvan is, dat men de kracht en materie om goud te maken, kan aantreffen in een natuurlijk ding.

De reden daarvoor is deze. De materie waarmee het goud het allersterkst verwant is en dat het het dichtste nadert, en waarvan de natuur zich bij het toebereiden van het goud bedient, alsook de tinctuur waarvan zij zich - om die aan te maken - zonder toedoen der kunstenaars zou kunnen bedienen, zijn ons bekend. Wanneer echter iemand dit zou willen loochenen, beroep ik mij op het eerste stadium van het goud (ook wel de wieg van het goud genoemd). En wat dat is, wordt in de reiziger[73], onder de berg van de zevende planeet[74] en op andere plekken genoegzaam uitgelegd.

Het tweede deel is, dat de materie van het gewone kwikzilver met haar onvolkomenheden dusdanig gereinigd zou kunnen worden, dat zij als gelijk aan die natuurlijke materie kan worden beschouwd, ja, die stof zelf wordt. Wie hieraan geen geloof wil hechten, moge Geber[75] lezen, die bijna niets anders doet dan dat hij het onzuivere reinigt; droesem[76] afwast en door water en vuur van elkaar scheidt; het gereinigde sublimeert[77]; en door destillatie van zijn ongelijksoortigheid[78] afzondert.

---

[73] Latijn: *in viatorio, submonte planetae septimi*. *Viator*: reiziger, boodschapper. Maier verwijst hier naar zijn werk *Michaelis Majeri Viatorivm, hoc est, De montibvs planetarvm septem seu metallorum*.

[74] Dit is Uranus, maar die werd pas op 13 maart 1781 ontdekt, dus lang na Maier. Volgens de Sumeriërs echter, was de aarde de zevende planeet.

[75] Jābir ibn Hayyān, 'Geber', alchemist, 8e eeuw n.Chr.

[76] Faeces.

[77] Vergast.

[78] Hier de vaste stof, ten opzichte van het gas.

Behalve dit, had Geber nog een bijzondere werkwijze, die hij evenwel verborgen hield en niet openlijk en naar de letter op een bepaalde plek bewaarde; doch zo nu en dan gaf hij die vrij. Ten derde wordt hierin de samenvoeging der materie en de vorm vereist, onder een zeker gewicht, maar hier zal het kunde en moeite vergen. Wie samenvoegt wat bij elkaar hoort, zal hetgeen gescheiden moet worden, weten te scheiden, en wel ten eerste wat homogeen ofwel van gelijke aard en eigenschap is, en tenslotte wat heterogeen ofwel van verschillende aard is.

De moeite en zwaarte van het werk nemen des te meer toe door het gewicht. Toch is het wel mogelijk het te ondernemen, aangezien de filosofen in zekere mate naar boven wijzen en de ervaring der onwetenden dat verduidelijkt. Als ik niet kan weten hoeveel pond aan gewicht de muilezel en hoeveel de ezelin kan dragen, kan ik door een proef en de ervaring een dergelijke twijfel wegnemen. De ezelin spreekt namelijk tot de dochter[79]: "Neem er één van mij, dan heb je drie maal zo veel als ik voordien had." De muilezel antwoordt: "Neem jij er twee van mij, dan heb je de helft van wat ik voordien heb gehad." Zo ziet ge, dat men de waarheid vanuit valse vooronderstellingen kan verkondigen.

De vierde fase is de gematigde, niets op de spits drijvende werkende oorzaak[80]. Dat wil zeggen: het vuur dat tegen de natuur ingaat, elementair is, en het gelijke kan bevatten.

Ten vijfde moet men het ook dusdanig in beweging hebben kunnen houden, en onderhouden, dat het ene niet te veel uitgaat of het andere vernietigt en opheft, net zoals de eieren van de kip

---

[79] Maier parafraseert de fabel van Aesopus over de ezel en de muilezel. Bedoeld zal zijn, dat de ezelin de muilezel toespreekt, doch niet in de zin van haar 'dochter', want alleen een paard kan de moeder van een muilezel zijn.

[80] Efficiens.

moeten worden uitgebroed, en dit in Egypte in speciale ovens tot stand werd gebracht.

Ten zesde moet het door herhaald roeren worden bewogen, net zoals een kuiken in het ei en een worm in het hout, die elk moment van plek veranderen en eruit proberen te kruipen. Aangezien nu dit alles vanuit een passende dispositie[81] van de kunstenaar kan plaatsvinden en kan worden bewerkstelligd, zien wij hierdoor, namelijk door een bezonnen einde, dat deze kunst heel goed mogelijk is. En aangezien die bij de leergierigen bekend is, laten wij de halsstarrigen lopen die het zonder meer in de wind slaan, en wij verwijzen hen naar de artsenij die hun past.

[81] Gemoedsgesteldheid, maar in deze context ook: dispositie; gynaecologische term voor het verschijnen van een deel van het kind bij de geboorte.

Hoofdstuk V.

Ook waren er in vroegere tijden bij andere naties en volkeren filosofische broederschappen, colleges en gezelschappen die zich met de grootst mogelijke ijver met de geheimenissen der natuur en dit medicijn hebben beziggehouden, en ze vele honderden jaren ongewijzigd van mond tot mond aan hun nakomelingen, die zij uit de andere filosofieën kozen, hebben overgedragen.

Behalve de eerdergenoemden[82] die deze kunst volstrekt loochenden, zijn er nog bepaalde anderen die niet zo zeer de kunst op zich, als wel dit gezelschap, deze Broederschap aanvechten. Zij geven toe, dat de kunst op zich wel mogelijk is, doch willen niet toegeven dat een dergelijke Broederschap zich op de een of andere verborgen locatie bevindt. Deze anderen nu, die zich niet schamen om iets te leren of op zijn minst daartoe vermaand te worden, willen wij enkele daarmee overeenstemmende voorbeelden voor ogen houden, die zich weliswaar in oude tijden hebben afgespeeld, maar op de Broederschap uit onze tijd betrokken kunnen worden. Sommige verborgen, heimelijke colleges en gezelschappen namelijk, wier deelnemers en natuurkennis het niet hoefden te stellen zonder de bewondering van anderen, hebben zich in het verleden in verscheidene oorden en naties opgehouden. Hoewel wij ze in onze *Arcanis Arcanissimis*[83]; een aantal malen in het Eerste en Vierde Boek van de *Hieroglyphicis*[84]; en voornamelijk in het Derde[85] Boek

[82] De in de vorige passages genoemde onwetenden.
[83] Maier, *Arcana Arcanissima Hoc Est Hieroglyphic Aegyptio-Graeca. Vulgo necdum cognita. Ad demonstrandam falsorum apud antiquos deorum, dearum, heroum, animantium, & institutorum* (etc., etc.*), sex libris exposita*, 1614.
[84] Maier, *De Hieroglyphicis Aegyptiorvm*.
[85] Maier, *Liber Tertivs, Democriti Graeci Symbolvm*.

van *Symbola aureae mensae* memoreerden, willen wij dat hier toch, opdat ze bij de onwetenden niet lichtvaardig in vergetelheid geraken, in het kort herhalen.

Het eerste, oeroude college der Egyptenaren.

Dat er met name bij de oeroude Egyptenaren een bepaald college van filosofen, priesters en koningen is geweest, kan men uit ontelbare bronnen afleiden. Uit de wetten en regels der filosofen blijkt namelijk, dat de religie, godsdienst en politieke inrichting van het koninkrijk Egypte werden vastgesteld uit naam van Osiris en Isis, die als hun goden en koningen in Egypte werden gezien, terwijl ze toch louter chemische materialen zijn, gewoonlijk *sol*, *luna*, *sulphur* en *argentuum viuum* genaamd, wat staat voor goud, zilver, zwavel en kwikzilver. Isis heeft het koninkrijk Egypte van wetten en statuten voorzien, die zij aan de raad van Mercurius heeft ontnomen, die deze van zijn leermeester Vulcanus heeft bekomen. Een derde deel van de gewassen van het ganse land komt allereerst de priesters toe; het andere deel de koningen; en het laatste het gewone volk. Hier ligt de oeroude oorsprong en het begin van de priesters, die tegelijk met de koningen zijn opgekomen. Met name hebben zij Vulcanus gediend, die een schitterende tempel heeft gehad, waarvan het dak met goud was bedekt; de slaapkamers verguld waren; waarin de afgod Apis slechts om de uiterlijke schijn werd opgesteld; die een stier was, over zijn gehele lijf zwart. Alleen op het voorhoofd of aan een van zijn zijden[86] had hij een witte vlek, die met de maan toe en afnam. Deze stier duidde op Osiris[87]. Osiris is dan gelijk aan de zon, de zwavel en de ziel die in andere onvolmaakte lichamen trekken, en ook in deze stier moesten varen. Wanneer die na vier jaren in de geheiligde bron werd verdronken en begraven (vandaar dat hij Serapis[88] werd genoemd), moesten de priesters in geheel Egypte een andere zoeken die qua kleur en vlekken

---

[86] Ook wordt wel gemeld dat deze witte streep op de rug moest lopen.

[87] "Dieser Ochβ hat den Osyride bedeutet." Merk op, dat enerzijds wordt gesteld dat de stier Osiris is; anderzijds dat Osiris de stier bezielt.

[88] Osiris + Apis (laatstgenoemde is een Egyptische stier met een zonneschijf op de kop; god van de doden).

vergelijkbaar was. Ondertussen echter heerste overal grote treurigheid en was er geweeklaag en geween, tot zij een andere, vergelijkbare stier hadden gevonden en met grote plechtigheid de tempel in hadden gevoerd. Er heerste dan wederom grote vreugde. Vervolgens werd de stier, net als de vorige, gewijd en geëerd. Osiris werd door de onwetenden als een koning of god geëerd, terwijl de anderen steeds hun wetenschap van wat onder heiligheid moet worden verstaan, met de grootste ijver verborgen hielden. Van deze Osiris wordt verondersteld, dat hij door een onzinnig, van god verlaten mens, genaamd Typho, op achterbakse wijze werd gedood en in stukken gehakt en dat zijn schaamdelen in de Nijl werden geworpen. Isis echter zou al deze stukken her en der bijeengegaard hebben en weer in elkaar gezet, behalve de genoemde schaamdelen. Dan valt de koning der filosofen door een oplossing in slaap en sterft vervolgens, doch zijn ledematen worden weer samengevoegd, hetgeen ook Johañes de Padua[89], de *Turba*[90], Alanus[91], de *Allegoria Aesonis*[92], Pelopis[93] en anderen impliceren[94].

---

[89] St.-Franciscus van Padua, plm. 1195-1231 n.Chr. Maier doelt in dit kader mogelijk op de vijf Franciscaner monniken die bij Franciscus op bezoek waren geweest, op doorreis naar Marokko. Daar werden ze doodgemarteld.

[90] Maier zal hier duiden op het alchemistische werk *Turba Philosophorum, 59e dictum*, 12e eeuw n.Chr.: "Laat daarom voor de draak een graf worden gegraven, en laat die vrouw samen met hem begraven worden. Hoe sterker hij met die vrouw verenigd is, des te meer hij zich aan haar vastklampt en aan haar verslingerd raakt, en hoe meer zijn lichaam, door het ontstaan van vrouwelijke wapenen in het lichaam van de vrouw, in stukken wordt gesneden. Want door hem waar te nemen, gemengd met de ledematen van een vrouw, wordt hij bestand tegen de dood, en het geheel wordt in bloed omgezet."

[91] Maier refereert vermoedelijk aan Alanus ab Insulis, Frans theoloog, plm. 1128-1202 n.Chr. In diens werk *De Planctu Naturae* (De Klacht der Natuur), *Proza VI, 60* staat: "Merk op, dat bepaalde dochters van de oude Idolatria, die in het verleden totaal verpletterd was, een poging doen de kracht van hun moeder te vernieuwen in het onmiddellijke heden, en haar door bepaalde magische gezangen uit de dood op te wekken."

[92] Aeson, mythologische figuur. Kreeg van de tovenares Medea een levenselixer dat hem zijn jeugd teruggaf. Zou in een andere versie zichzelf gedood hebben door stierenbloed te drinken.

De Egyptenaren hadden twee soorten letters of schrifturen: de algemene en de heilige. Ze kregen door figuren en de aard of eigenschappen der dieren vorm. Met laatstgenoemden werden de heilige geestelijke of filosofische kwesties opgetekend. Met de andere, dus de algemene, tekende men alle andere, algemene kwesties op. Het gewone volk werd er door de hiërogliefen toe gebracht goddelijke eer te bewijzen aan deze dieren, waarvan zij zagen dat hun beeltenis in heilige, geestelijke kwesties gebruikt werd zonder dat zij die konden begrijpen. Dit nu is de oorsprong en het begin van het Egyptische bijgeloof, dat bij andere volkeren en in vrijwel de gehele wereld navolging vond.

Onder deze hiëroglifische figuren is ook de feniks; een denkbeeldige vogel, zonder dat hij in werkelijkheid in de chemische verrichtingen gebruikt werd en te vinden was. Dan was er nog Anubis, die een hondenkop had en de Blaffer werd genoemd. Hij duidt Mercurius[95] aan en is ook wel Theut[96] geheten. Zo hebben zij ook twaalf goden of helpers gehad, door middel van wie zij de verborgen allegorieën van zijn kunst wilden aanduiden, opdat het gewone volk alleen dit en niet méér van de goden zou begrijpen. Door deze middelen hebben de priesters, waarvan bericht wordt dat zij de kunst van het goud maken beheersten, ontelbare mogelijkheden gehad om die te verbergen en toe te passen.

---

[93] Zoon van Tantalus. Pelops werd gedood. Zijn lichaamsdelen werden heimelijk aan de goden als feestmaal voorgezet.

[94] Niet zozeer echter met betrekking tot Osiris. Maier lijkt te willen zeggen, dat er andere oude verhalen zijn die het uiteenvallen van het menselijk lichaam door bruut geweld tot thema hebben. Hij haalt ze aan vanwege hun allegorische verwijzing naar chemische c.q. alchemistische processen.

[95] Vanwege zijn rode kleur gelijkgeschakeld aan de (brandende) feniks.

[96] Gangbaarder is tegenwoordig 'Toth'.

Later was geen enkel mens bij de antieken[97] zich ervan bewust, dat zulk een kunst op aarde in gebruik was, en nog veel minder dat die in Egypte was toegepast. In dit college zaten echter niet alle priesters, noch alle filosofen, die de zonen van de priesters[98] waren, noch alle koningen, die vanuit de priesters werden gekozen, doch slechts een zeer klein aantal uitverkorenen. Zij belegden heimelijke samenkomsten en genoten de werkelijke kern en het merg van hun kunst. De anderen moesten genoegen nemen met de bast en de schors.

Alleen genoemde priesters hadden kennis van wat Apis, Osyris, Isis, Typhon, Anubis, of Theut, Mercurius (die de Grieken Hermes noemen), en Horus aan betekenissen en eigenschappen in zich borgen. Dat moet men zich aangaande de rond hen gebruikelijk zijnde ceremoniën en allegorieën realiseren. Zo hebben zij de hiërogliefen niet alleen gelezen, maar die ook volledig doorgrond, alsook wat onder de feniks, de ibis, de hondenkop, de krokodil en ontelbare andere verschijnselen moet worden begrepen. Evenzeer waarom de steden aan onbegrijpelijke dierennamen en hun verering gewijd waren; de dieren als goden geëerd werden; en soortgelijke kwesties die nog heimelijker zijn. Ook wisten zij de twaalf goden en godinnen een heel andere gedaante aan te meten dan het onbegripvolle, gewone volk dit deed, dat slechts aan de kale letters bleef hangen en de verborgen, heimelijke en echte betekenis niet vatte. Vandaar ook, dat de voornaamste en opperste onder de Egyptische priesters, Leo, aan koning[99] Alexander de Grote als een bijzonder geheimenis der wereld

---

[97] "bei den Alten", dus "bij de ouden." Gezien de context zijn hier niet 'de Ouden' bedoeld, welke term wij tegenwoordig reserveren voor 'de grote ingewijden uit het verleden'.

[98] In zijn werk *Themis Aurea, H. 15,* zegt Maier: "De zoon van een smid was een smid. Maar de koningen werden gekozen uit de kring van priesters, de priesters uit de kring van filosofen, en de filosofen waren altijd de zonen van filosofen."

[99] Het Latijn geeft slechts *Alexandro Magno*: "aan Alexander de Grote."

openbaarde, dat de goden die door de Egyptenaren vereerd werden, geen goden waren, of geweest waren, doch mensen. Evengoed durfde hij hem de waarheid en hoe het werkelijk zat, niet te onthullen, opdat hij niet door de koning gedwongen zou worden om al het verborgene te onthullen.

Alexander echter heeft over dit geheimenis, dat heel Griekenland of de gehele heidense wereld indertijd niet zonder meer voor geloofwaardig zou hebben gehouden, aan zijn moeder Olympia geschreven, met het aangehechte bevel dat zij dat schrijven, zodra zij de inhoud ervan had gelezen[100], moest verbranden, opdat het wellicht niet iemand, laat staan het ganse koninkrijk, land en volk in Egypte tot ergernis zou brengen. Dat land werd door de eerbied en dienst jegens deze weliswaar valse, verzonnen goden (alsof zij dat in waarheid waren) en door het volbrengen van passende verplichtingen, alsook door vrees en verering in stand gehouden.

Hierover kan de goedgunstige lezer verder op de boven aangehaalde plek vernemen.

---

[100] Zie ook Maiers werk *Themis Aurea, H. 15*: "Toen Alexander de Grote in Egypte was, leerde hij van de priester Leon dat de goden daar - alsook die welke overal elders aanbeden werden als Jupiter, Dionysis, Mars en andere - geen goden waren. Hij meldde dit per brief aan zijn moeder, maar beval dat zijn brief onverwijld moest worden opgedragen aan Vulcanus, opdat de massa die deze goden aanbad niet in verwarring zou worden gebracht." Met andere woorden: de brief moest meteen verbrand worden.

Het tweede college, der Eumolpiden[101] in Eleusis.

Uit het navolgende kunnen wij gemakkelijk vernemen, dat de Egyptenaren van alle heidense religies en godsdiensten de eerste scheppers en aanvangers zijn geweest. Aan hen had Orpheus de verborgen kunst samen met alle parabolische[102], allegorische goden overeenkomstig ontleend. Hij is een nieuwe religie in Griekenland begonnen, en ook zijn in Boeotië bij de Thebanen de feesten en ceremoniën van Dionysis[103] of Bacchus[104] ingesteld.

Van deze Orpheus, de eerste Griekse priester, hebben de Griekse dichters de stof overgenomen voor hun gedichten over hun goden en grote helden, alsook hun voortreffelijke daden. Tevens verkregen zij van hen het motief voor het vermengen van waarheid met leugen.

Hierop zijn gevolgd Limus[105], Musaeus[106], Amphion[107], Hesiodus[108] en Homerus, die de vader en voorganger is van alle Latijnse en Griekse dichters. Doch dit keer zullen wij hen los-laten en ons voornemen alleen betrekking laten hebben op Eumolpus[109], die van nationaliteit Egyptenaar was en ingeze-tene van Athene in Griekenland. Deze Eumolpus, die uit de Egyptische priesters voortkwam, had het koninkrijk in Attica,

---

[101] Een priestergroepering. Navolgers van Eumolpus, zoon van de god Poseidon en de godin Chione.
[102] Met wie iets wordt vergeleken.
[103] Een godheid.
[104] Id.
[105] Lees: Linus, mythisch dichter en muziekleraar van Hercules.
[106] Grieks priester-dichter, aan wie een godenafkomst wordt toegedicht.
[107] Zoon van de goden Zeus en Antiope.
[108] Grieks dichter, 8e eeuw v.Chr.
[109] Zoon van de goden Poseidon en Chione. Medestichter van de Eleusinische Mysteriën. Hieruit, en ook uit de vermelding van Linus en Amphion blijkt weer eens, hoe mythe en historie met elkaar verweven zijn.

of het Atheense gebied gegrondvest en een zeker college der filosofen en natuurkundigen te Eleusis onder de volgende wetten gerangschikt.

Ten eerste namelijk, dat jaarlijks op een nader te bestemmen dag een samenkomst moest worden gehouden van degenen die hiertoe waren opgenomen.

Ten tweede, dat van zijn geslacht te allen tijde op die plek priesters en voorgangers aanwezig moesten blijven[110].

Ten derde, dat niemand behalve wie een zeer kuis, deugdzaam leven zonder ondeugden had gevoerd, zou worden opgenomen, waarbij ook de vrouwen niet werden uitgesloten. Vandaar, dat later verscheidene keizers die zich onder dit gezelschap wilden begeven, vanwege de door hen gevoerde liederlijke levens niet konden worden opgenomen.

Ten vierde, moesten de geheimenissen en verborgen gebruiken voor eeuwig verzwegen en gevierd worden, en ook moest daarover een speciale eed worden afgelegd. Vandaar, dat nergens ter wereld iets voor verhevener en meer verzwegen werd gehouden dan deze Eleusinische diensten.

Ten vijfde, moesten op de dag van hun samenkomst vier beelden naar de plek van de ceremoniën worden gedragen, te weten de god der schepping, door de opperpriester, ofwel de hiërofant; de zon, door de fakkeldrager; de maan, door de dienaar des altaars; en Mercurius, door de geestelijke herauten, ofwel de omroepers. Ook hield de opperpriester van dit oord[111]

[110] Het Duits geeft: "daβ von seinem Geschlecht allezeit Priester uñ Vorsteher daselbst gehalten." Het Latijn geeft: *Vt Eumolpidae semper sacerdotes habe-rentur & sacrorum praesides*: "Dat de Eumolpiden altijd priesters en toe-gewijde voorgangers moesten hebben."
[111] Het Latijn geeft: *antistes Eumolpida*: "de opperpriester der Eumolpiden."

een gouden sleutel tegen de tong, als een bijzonder teken van zwijgzaamheid. Uit dit alles kan men gemakkelijk de oogmerken van dit opgerichte college afleiden. Niet allen die in dit gezelschap waren ingelijfd, waren van zijn geheimenissen op de hoogte, of hebben zijn bron, stichter en de doeleinden waarvoor het was opgericht, onderzocht. Voor het merendeel namelijk, hebben zij zich ermee tevredengesteld dat zij hun onberispelijke leven konden bewijzen, doordat zij in het gezelschap waren opgenomen. Vandaar ook, dat zij het witte, linnen onderhemd dat zij op de dag van hun wijding hadden aangetrokken, gedurende hun gehele leven in ere hielden en aantrokken, opdat zij daaraan herkend zouden worden. Alleen de Eumolpiden echter, uit het geslacht van Eumolpos, dus diens nakomelingen, wisten samen met enkele uitverkorenen waarom dat alles op die manier was ingesteld. Doch ook was hun de kunst van het goud maken welbekend, hetgeen zij dusdanig geheim hielden en uitvoerden, dat niemand het doorkreeg - ook niet slechts doordat het genoemd werd. Dit beduidden de vier figuren die hiervoor zijn genoemd, namelijk de schepper, die alles schenkt en de *prima materia*[112] is; en de zon en de maan, die de vorm en de materie zijn. Mercurius echter is de waterige oplossing, waarzonder niets kan worden verricht.

Behalve dat deze ceremoniën er waren, werden tijdens hun feesten en godsdienst ook bepaalde allegorische spreuken gezongen die de gehele kunst met bijzondere, parabolische gelijkenissen weergaven, doch alleen de kunstenaars waren daarmee bekend. De anderen echter meenden, dat het verborgen, kunstige orakels ofwel voorspellingen waren, en dat hun inhoud daarover ging.

De draak is een vader van de stier geworden en omgekeerd de stier de vader van de draak.

---

112 Het (alchemistisch) oerbeginsel, de grondstof.

Ceres[113] heeft haar dochter Perephatte gebaard, met wie zich Jupiter, haar vader, toen hij een draak was geworden, verenigde. Ook heeft Perephatte een zoon met een stierengestalte gebaard. Vandaar dat sommige dichters de stier loven, wederom de vader van de draak; en de draak, die wederom de vader van de stier is geworden. Zij hebben deze heimelijkheden op de berg tijdens hun feesten en plechtigheden gevierd.

Dat onder dit alles de chemische kunsten moeten worden verstaan, is buiten alle twijfel. Daarin vermengen de stier, de zon, de draak en de maan zich met elkaar. Ja, vader Einara[114] gaf via zijn dochter Myrrha geboorte aan Adonis, wiens feesten met eensluidende duiding (net als die van Apis en Osiridis in Egypte, en de Eleusinia[115] in het Atheense landschap bij Eleusis) in heel Syrië en Foenicië gecelebreerd en uitgevoerd werden.

Hoe het precies zat en hoe heimelijk het was, komt uit de allegorie van Triptolemus[116] naar voren, die te Eleusis als de koning der Eleusiërs werd geboren. Hem werd een min toegewezen, maar in plaats daarvan kreeg hij de godin Ceres, die de knaap met goddelijke melk zoogde en 's nachts in gloeiende kolen legde. Aangezien de knaap hierdoor zeer snel groeide, ging de vader, Eleusus, dit op een bepaald ogenblik in de nacht waarnemen, waarover de godin vertoornd was en waarop zij de vader doodde. Daarop gaf zij de knaap Tripto-

[113] De Griekse godin van de landbouw Demeter; later bij de Romeinen Ceres genaamd. Andere benamingen: Axiocersus en Axieros. Denk aan de Engelse term 'cerials' voor granen, hetgeen is afgeleid van Ceres. De inwoners van Phigaleia noemden haar de Zwarte Demeter, omdat zij een zwart gewaad droeg.
[114] Het Latijn geeft: Cynara. Ook wel Cinyras (Κινύρας) of Theias genoemd. Deze sliep zonder het te weten met zijn dochter Myrrha, uit welke verbintenis Adonis werd geboren.
[115] *`Ελευσίνια Μυστήρια*, de 'Eleusinische Mysteriën'.
[116] Godheid regerend over de Eleusinische Mysteriën.

lemus een wagen die door gevleugelde draken werd voortgetrokken, opdat hij de mensen kon gaan onderrichten (over welke kunst zij destijds nog onkundig waren) hoe zij gewassen moesten zaaien[117].

Dat dit alles chemische geheimenissen en gelijkenissen zijn, hebben wij op andere plekken genoegzaam bewezen, vandaar dat wij nu des te korter afbreken.

---

[117] *Mutatis mutandis* is er het verhaal waarin koning Celeus de bewuste Eleusische koning was, en niet de godin Ceres maar Demeter hier een rol speelde.

Het derde college, der Samothraciërs in Cabiris.

Zo hebben ook de Samotraciërs in oeroude tijden bepaalde heimelijke feesten gehouden, en bleven degenen die ertoe waren opgenomen of ingewijd, behouden, ook bij het allergrootste noodweer, dat wil zeggen bij ziekte en armoede. Dit zijn namelijk de grote onweren en donders der wereld waaraan de mensen ten onder plegen te gaan. Met Cabiros worden verborgenen aangeduid, en Satrax of Samotrax betekent bij de hebreeërs 'een onbekende god'. De namen echter der goden[118] die niet mogen worden genoemd door degenen die hiertoe worden toegelaten of ingewijd, waren Axioërus, Axiocersa en Axiocersus. Axioerus is Ceres; Axiocersa is Proserpina; Axiocersus echter is Pluto, en daar kwam nog de vierde bij, Casmilus[119] ofwel Mercurius, zoals Dionysiodorus vermeldt. De reden echter waarom deze goden niet genoemd moeten worden, is duidelijk, namelijk opdat dezen niet ook bij het gewone volk bekend zouden raken, net als het geval is met de Eleusinia, waarmee ze naar hun aard, inrichting en uiteindelijke doelstelling kunnen worden vergeleken. Pluto is dan de zon, en Proserpina de maan, naar de korte regel:

Iupiter est idem Pluto, Sol & Dionysus[120].

Nu wordt echter aangegeven, dat Proserpina door Pluto[121] werd geroofd, op een wagen met zwarte paarden getrokken en naar de hel gevoerd, hetgeen niets anders beduidt dan de zwartheid

---

[118] De hierna genoemde vier entiteiten zijn chtonische (= 'onder de aarde') godheden. Dit waren vruchtbaarheidsgoden en de beschermers der Griekse zeelieden. Ze werden in een geheime cultus vereerd.
[119] Καδμιλος, dus in feite Cadmilos (Cadmilus), maar Casmilus komt ook voor.
[120] "Jupiter is gelijk aan Pluto, de Zon en Dionysis."
[121] Wordt vermeld door St.-Augustinus, die Varro citeert.

die de aanvang van dit werk[122] is, en die de maan, ofwel Proserpina, verduistert, opdat zij niet kan worden gezien. Deze roof en ontvoering was in Sicilië nabij de rivier de Chemarus, waar zij de bloemen narcis[123], muurruit[124] en eyparis[125] plukte en alwaar, zoals Strabo in zijn Negende Boek getuigt, men op een plek aan de oever van de rivier de Corellus de godsdienst en festiviteit van Pamboeotia[126] hield. Daar was ook een gezamenlijk altaar opgericht, vanwege een buitengewoon geheimenis dat Pluto[127] en Palladius[128] deelden. Pluto heeft als een bijzonder kenteken en banier de sleutel, terwijl de zwartheid[129] samenvalt

---

[122] Zoals al eerder aangegeven, wordt met 'werk' in deze context altijd de alchemie bedoeld, met name het *Magnum Opus*, dus het Grote Werk, ofwel het transmutatieproces. De zwartheid is de *Sol niger*, de zwarte zon.

[123] De Duitse tekst geeft: "als sie daselbst Narcissen blumen / Mawerrauten uñ Eiparissen auffgelesen." Het Latijn geeft: *cum legeret flores narcissum, adianthum & Cyparissum.* Evenwel, Francis Bacon, 1561-1626 n.Chr., zegt in 'Of the Wisdom of the Ancients, XXIX, Proserpina or Spirit': "while Proserpina (…) was gathering flowers of Narcissus in the Sicilian meadows." In het ene relaas wordt dus over de narcis als bloem gesproken, in het andere over de bloem die toebehoort aan Narcissus. In het Duits is de hoofdletter in Narcissen niet verhelderend, want die geldt voor zowel een zelfstandig naamwoord als voor een eigennaam. In het Latijnse origineel doelt Maier zelf duidelijk op de bloem en niet op de godheid, gezien de accusativus *narcissum* (en niet de genitivus). Bovendien met een kleine letter, terwijl Maier godennamen consequent met een hoofdletter schrijft. Binnen de mythologie liggen de naam van de bloem en de godheid zelf in elkaars verlengde en vormen zij een eenheid. De narcis, als bloem van Narcissus, staat voor de dood. Dat past in het ontvoeringsrelaas.

[124] Ook wel muurvaren. *Asplenum ruta-muraria*.

[125] Dit zou dan een bloem van de Eyparisboom moeten zijn. Soms ingedeeld onder de cederbomen.

[126] Ter ere van Athena-Itonia, als vruchtbaarheidsgodin. Zij wordt geassocieerd met Hades, de god van de onderwereld.

[127] Bij dit altaar werden aan Pluto zwarte stieren geofferd.

[128] Naar verluidt zou voor deze Romein, bekend om zijn landbouwkundige werken, een altaar zijn opgericht dat geheim werd gehouden. Het behoedde de stad waar het was geplaatst.

[129] Paladius beschrijft hoe een wijnrank zo kan worden behandeld, dat hij witte druiven voortbrengt waarvan de pitten zwart zijn.

met de sleutel, en het begin van dit werk is. Ceres, ofwel Axioerus, zocht haar dochter[130] met veel kommer en geween; zoogde Triptolemus[131]; voedde hem op met melk en vuur; en vereerde hem met een wagen die door gevleugelde draken werd voortgetrokken, opdat hij overal kon rondrijden en de mensen leren hoe zij gewassen moesten inzaaien, zoals van tevoren was aangekondigd.

---

[130] Proserpina, die door Hades - god der onderwereld - was weggevoerd en tot een huwelijk met hem werd gedwongen.

[131] Hij ontfermde zich over de treurende Demeter ofwel Ceres toen diens dochter was verdwenen. De kern van deze Mysteriën zou te maken hebben met het behandelen van graan.

Het vierde college, der wijzen in Perzië, of de Chaldeeën te Babel.

Bij de Perzen is de magie, dat wil zeggen de wetenschap en kunst der natuur, van een dusdanig voortreffelijke waarde en aanzien geweest, dat (zoals Cicero in *De Diuinat.*[132] schrijft) niemand tot de koninklijke eer mocht opstijgen die niet in deze kunst bedreven was[133]. Om die te leren beheersen, hebben Pythagoras, Empedocles, Plato en nog anderen zich vanuit Griekenland naar Perzië begeven; haar na hun terugkomst (waarvan Plinius in zijn Dertigste Boek verhaalt) hogelijk geprezen; en tevens als een uitzonderlijk geheimenis beschouwd.

Degene die met deze magie begon, zo schrijft men[134], is Zoroaster[135] geweest, en na hem Apulcorus, alsook Zaratus[136] uit Medië, Marmaridius uit Babel, Hippocus uit Arabië en Afirius Zarmocenidus. Hermippus[137] schrijft, dat Zoroaster zich twintig jaar lang in een bos slechts met kaas in leven heeft gehouden en aan de magie gewijd. Daarna schijnt het, dat hij zich meer heeft beziggehouden met onderzoek naar de natuur dan met de toverkunsten. Xantus uit India meldt om te beginnen, dat hij heeft geleefd zeshonderd jaar voor de grote oorlogstocht van Xerxes tegen de Grieken. Het is echter bekend, dat hij ten tijde van koning Ninus heeft geleefd en door

---

132 Marcus Tullius Cicero, Romeins filosoof en advocaat, 106-43 v.Chr., in *De Divinatione libri I, XLI: 90-91*: *(...) nec quisquam rex Persarum potest esse, qui non ante magorum disciplinam scientiamque perceperit.*

133 Maier merkt dit ook op in zijn werk Themis Aurea, H. 12: "(…) onder de Perzen mocht niemand regeren tenzij hij zich in deze grote kunst bekwaamd had."

134 Mogelijk citeert Maier hier Plinius, die tal van deze personen beschreef, en vaak door Maier geciteerd wordt.

135 Iraans profeet en filosoof, tussen de 18e en 6e eeuw v.Chr.

136 Hoewel Zaratus ook een van de benamingen van Zoroaster is.

137 Hermippus van Smyrna, peripatetisch filosoof, midden 3e eeuw v.Chr. Schreef omvangrijke biografieën in het werk *Bioi* (de Levens).

hem uit het koninkrijk Bactrië werd verdreven. In die tijd werd de aartsvader Abraham geboren, 1494 jaar voor de eerste olympiade[138]. Ook heeft Mozes iets meer dan zeshonderd jaar na deze Zoroaster geleefd.

Sommigen menen, dat Zoroaster in de Heilige Schrift Misraim wordt genoemd, ofwel dat hij diens zoon was, de neef van Chaim. Hoewel, sommige anderen stellen dat hij deze Chaim zelf was. Zoroaster heeft de magische kunsten aantoonbaar beoefend en was ook in de astronomie, de kunst betreffende de loop der hemelen, zeer ervaren. Hij was van mening, dat alle menselijke werken en ondergeschikte dingen in deze wereld door hooggelegen, hemelse sterrenlichamen geregeerd en in stand worden gehouden. Vandaar dat hij de naam *Ζωον άόρχον*[139], 'een levendig gesternte', heeft gekregen, terwijl hij voorheen Zarades[140] werd genoemd.

Deze kunst is ook daarna bij de Perzen zeer in ere gehouden, met name bij de Assyriërs die Chaldeeën[141] werden genoemd. Zij waren zeer bedreven in de astronomie en verstonden het, met hun bezweringen allerlei onheil van de mensen af te wenden. Tevens wisten zij, hoe zij de signalen dat de gevestigde orde tussen goden en mensen verstoord was[142], moesten uitleggen. Hetzelfde geldt voor de wondertekens. Ettelijke honderden jaren hebben zij hun college of vergadering in Babel gehad, en is ook Apollonius van Tyana[143] tot hen gekomen. Dagelijks heeft hij 's middags en om middernacht

[138] De olympiaden (tijdperken van vier jaar) begonnen in 776 v.Chr. Het zou dan om 2270 v.Chr. gaan.
[139] *Zooön aorchon*.
[140] De oorspronkelijke oud-Iraanse schrijfwijze 'Zara'(thustra), werd later in het Grieks vertaald tot Zoroaster (*Ζωροάστρης* - *Zooroastrès*; van *zoros astron*: zuivere ster).
[141] Volk dat in het eerste millenium v.Chr. Assyrië binnenviel.
[142] *Prodigia*.
[143] Filosoof, magiër, toekomstvoorspeller, geneeskundige, plm. 2-98 n.Chr.

over vele heimelijke, verborgen kwesties met hen beraadslaagd. Ook is hij door koning Bardanes[144] vriendelijk ontvangen, in grote eer gehouden en ruimschoots van alle nooddruft voorzien.

[144] Koning der Parthen te Babylon.

Het vijfde college, der brahmanen in India.

De wijzen en filosofen in India hebben op een mooie, plezierige en vruchtbare plek van hun land een bepaalde stad gehad die van henzelf was. Die bewoonden zij onder elkaar en regeerden zij met hun eigen wetten. Ten tijde van Apollonius waren zij met hun achttienen, onder hun hoofd Jarchus[145]. In deze stad hadden zij een heilige bron, vier passen breed, waarbij de Indiërs plachten te zweren. Nadien mocht zo'n eed door niemand worden gebroken. Dichtbij de bron stond een zeer groot vat[146] vol vuur, waarvan de loodkleurige vlammen, doch geheel zonder rook, zich niet hoger dan tot aan de rand van het geschut uitstrekten. Aan beide zijden waren twee vaten opgesteld, waarvan het ene vol wind was en het andere vol regen. Wanneer ze geopend werden, konden ze een grote onbestendige wind, of ook nevel en regenweer teweegbrengen, al naar gelang de droogte of vochtigheid der aarde.

Ook heeft Jarchus aan Apollonius verteld wat hem[147] op zijn reis allemaal was overkomen, en de leer der zielsverhuizing of zielsintrek in andere lichamen met hem doorgesproken. In zijn bijzijn hebben de wijzen bij een jongeman een duivel uitgedreven, en lammen, slechtzienden en een vrouw die geaborteerd was, genezen. Behalve dit, heeft Jarchus hem ook met zeven verschillende ringen bedacht, waarin zeven sterren, verborgen karakters en tekens waren gegraveerd, waarmee grote wonderen konden worden verricht. Ook heeft hij zich met hem onder-

[145] Wijze uit de Himalaya, 1e eeuw n.Chr.
[146] "Geschirz"; tegenwoordig nog in de betekenis van servies. Oorspronkelijk komt het van servitium, slavendienst, en het opdienen van iets. In H. VII, waarin de vondst van het graf van Orestes wordt behandeld, komt deze term eveneens voor. Volgens Herodotus gaat het in die situatie om een lijkkist. In beide gevallen gaat het om een type container.
[147] Hier zullen de belevenissen van Apollonius onderweg naar de brahmanen bedoeld zijn.

houden over het dier de manticore[148], dat een mensenhoofd had, doch verder het lijf van een leeuw - net zo verzonnen als de chimaera[149], de sfinx en soortgelijke chemische verdichtsels. Tevens over het goudwater[150] dat alleen aan de chemici bekend is; de steen pantaurea, die de magneet in zijn aard nadoet; de griffioen, die het goud uitgraaft; de feniks; het medicijn; de natuurkunde; de wiskunde; en andere verborgen geheimenissen der natuur. Dit college was in de gehele wereld zeer beroemd en werd door vele hooggeleerde filosofen uit Griekenland vanwege zijn leer bezocht. Het heeft tot in onze tijd de brahmanen autoriteit en roem verschaft, hoewel zij in de genoemde geheimenissen ten zeerste, doch in de chemie beslist niet zo zeer ervaren zijn als vroeger.

Bij deze brahmanen was het standbeeld te zien dat van Tantalus als vijftigjarige was opgericht, vier ellebogen hoog, op Griekse wijze bekleed met een afhangende, Griekse mantel zoals die in Thessalië in gebruik was, met in zijn rechterhand een schaal die tot aan de rand toe gevuld was, en waaruit Apollonius[151] had gedronken toen hij een verbond met de wijzen had gesloten, en beloofd had dat hij dergelijke geheimenissen als geheim zou verzwijgen en voor zich houden.

---

148 Een Perzisch mythisch wezen, in de gedaante van een mens-leeuw-schorpioen.

149 Eveneens een mythisch wezen, opgebouwd als een leeuw-geit-slang.

150 Het Koningswater. Zie ook Maiers *Themis Aurea, H. 7*.

151 Deze bracht inwijdingskennis van India naar Griekenland, nadat hij uit de 'schaal van Tantalus' had gedronken.

Het zesde college, der gymnosofisten[152] in Morenland.

De gymnosofisten wonen in Ethiopië ofwel Morenland, aan de andere kant van het Memnonische landschap op een kleine berg. De belangrijkste en oudste van hen, Thespion[153], was onder een olm gezeten, welke boom Apollonius, toen die op de boom was afgekomen, met duidelijke woorden, doch met een heldere en vrouwelijke stem, bij zijn naam heeft begroet en voor hem gebogen heeft. Met deze gymnosofisten heeft Apollonius over de geheimenissen der natuur, de godsdienst, de magie en andere verborgen kunsten waarnaar hij zeer benieuwd was, gedisputeerd. Ook is Nilus, een zeer geleerd filosoof, weggegaan bij de gymnosofisten en heeft hij Apollonius nagevolgd. Caelias[154] schrijft, dat Buddha, hun leider, uit de zijde van een maagd was geboren. Hoewel dat tegen de natuur was (net als wat hiervoor over de boom werd gemeld, wat aan duivels bedrog wordt toegeschreven), hebben zij toch in andere kwesties de verborgenheden der natuur doorvorst en veel andere dingen verricht, welke aan hen die de achtergrond ervan niet kenden, niet minder wonderbaarlijk toeschenen. Met name waren zij zeer afkerig van luiheid en lediggang, woonden zij in de wildernis en gingen geheel naakt. Van 's morgens vroeg, voor zonsopgang, stonden zij, tot aan de ondergang der zon. Daar keken zij met strakke blik naar. Als het zand of de bodem waarop zij stonden heet werd, plachten zij afwisselend op de ene en dan weer op de andere voet te staan. De jonggezellen van alle oorden en standen moesten bij hen te eten komen en dan vroegen hun leermeesters wat zij die dag voor goeds hadden gedaan. Degenen die zich niet vlijtig hadden betoond, werden zonder eten aan het werk gezet.

---

[152] Indische, ascetische filosofen.
[153] Befaamd gymnosofistisch magiër.
[154] Vermoedelijk Lucius Caelius Firmianus Lactantius, plm. 250-320 n.Chr., auteur van christelijke werken.

Het zevende college, der pythagoreeërs, in het deel van Italië dat *Magna Graecia* wordt genoemd.

In Egypte heeft Pythagoras van de priesters zijn kunst, en te Babel van de Chaldeeën de geheimenissen der natuur en magie geleerd, benevens de leer der zielsverhuizing en opgang van de ziel. Zijn jongelingen brachten hun goederen in de gemeenschap in, opdat zij daarvan op gezamenlijke kosten konden leven. Ook moesten zij vijf volle jaren geheel zwijgen, voordat zij in zijn college werden opgenomen. Veel van zijn wetten en regels werden aan hen meegedeeld. Degenen die zich daaraan overgaven, werden al spoedig als gezellen en vrienden opgenomen. Deze wetten werden *symbola,* ofwel *dicta Pythagorae* genoemd. Ze gingen vergezeld van prachtige leerspreuken om zijn volgelingen tot een eerbaar leven aan te sporen, en hen aan te manen om dagelijks over hun werk te contempleren wanneer zij thuiskwamen:

Quo sum progressus? quid gestum
in tempore? quid non?[155]

Daardoor moest hun te binnen schieten waar zij op zo'n dag naartoe waren gegaan, wat zij op een zeker moment bij een bepaalde gelegenheid begonnen waren, of hadden nagelaten[156]. Evenzeer moesten zij 'het vierde getal' niet vergeten, waar de eerste volmaaktheid om te tellen bij is inbegrepen, aangezien men pleegt te tellen: een, twee, drie, vier. Ze vormen samen tien. Het getal tien[157] is het ware hoofd en voornaamste deel der

---

[155] 'Waarin heb je vooruitgang geboekt? Wat heb je uitgevoerd in de tijd? Wat niet?' Het Latijnse origineel geeft hier ook de Griekse versie, die in het Duits niet werd overgenomen.
[156] Deze zin moet worden gezien als een uitleg van het Grieks en Latijn door de Duitse vertaler, want hij komt niet voor in het Latijnse origineel.
[157] Traditioneel bekendstaand als de 'tetraktys': een driehoek met de punt naar boven, en opgebouwd uit tien punten.

volmaaktheid. Eenheid echter, dus het getal een, betekent bij hen de vorm. De dualiteit betekent het tweevoudige, de stof. Zij menen ook, dat uit de monade[158] en tweevoudige begrenzing de getallen ontstaan; uit het getal de punten[159]; uit de punten de lijnen[160]; uit de lijnen de figuren in een vlak[161]; uit het vlak de volumes[162]; en daaruit de warme lichamen[163].

Men schrijft, dat hij[164] ooit op een zeker tijdstip en uur bij zijn bekenden en vrienden te Crotone en Metapontum[165] gezien werd, en op de Olympus zijn gouden dijbeen heeft getoond aan degenen die bij hem stonden. Hij heeft ook een voorbij-vliegende adelaar, en beren en stieren tot zich geroepen en getemd, en een gevaarlijke slang met één woord[166] gewurgd. Tevens heeft hij de Crotoniërs en Metapontiërs goede wetten voorgeschreven en tot een vreedzaam, ingetogen leven ge-

---

[158] 'Het eerste zijnde', volgens Pythagoras. De monade geldt binnen tal van filosofische en mystieke stromingen als een spiritueel beginpunt.
[159] De nulde dimensie.
[160] De eerste dimensie.
[161] De tweede dimensie.
[162] De driedimensionale figuren.
[163] *Corpora formida*; reële lichamen in ruimte-tijd, de vierde dimensie.
[164] Pythagoras.
[165] "zu Cratone, und Megaponti." Crato is een stad in Portugal. Daarmee lijkt de ablativus Cratone te passen. Metapontum is een stad in Griekenland. Daarbij lijkt de verbuiging Megaponti niet te passen. Het Latijn is hier evenmin duidelijk, want dat geeft aaneen: *Crotone Metaponti*, dus eveneens met een onduidelijke verbuiging. De steden Crotone en Metapontum lagen in Griekenland. Die zullen hier wel bedoeld zijn, aangezien Pythagoras hiermee in context is.
[166] Het Duits is hier onleesbaar, maar er zal "wort" hebben gestaan. Het Latijn geeft namelijk *dicto*. De Duitse versie geeft dan in reconstructie: "mit einem wort erwürget", terwijl het Latijn *dicto interemisse* geeft, dus "met een woord (of: één woord) teruggeworpen."

bracht. Hij leefde in de zeventigste olympiade[167]. Zijn school heeft zich tot over het negende en tiende geslacht uitgestrekt.

De laatsten daarvan waren, zo verklaart Aristoxemus[168] die beweert ze gezien te hebben: Zenophitus Chalcidensis[169] uit Thurië, Echerates van Phlius[170], Diocles[171] en Polimnastus[172], allen uit Phlius. Hun leer echter is door hen, die het stilzwijgen gewoon waren, zodanig geheimgehouden, dat daarvan slechts weinig algemene gedeelten bekend zijn geworden en ook niet bij de nieuwe pythagoreeërs bekend waren. Voor het overige zitten ze zo vol bijgeloof en zijn ze zo met tovenarij vermengd, dat vervolgens het merendeel van hen gewurgd werd en hun school geheel opgeheven.

---

[167] *Floruit Pythagoras Olympiade septuagesima*. De olympiaden begonnen, zoals eerder vermeld is, in 776 v.Chr. De zeventigste olympiade valt dus van 500-496 v.Chr. Pythagoras leefde van plm. 572-plm. 500 v.Chr. Voor "in de zeventigste olympiade" moet dus worden gelezen: "tot aan plm. het begin van de zeventigste olympiade."

[168] Het Latijn geeft Aristoxenus. Betreft vermoedelijk Aristoxenus van Tarente, Griek, leerling van Aristoteles, filosoof, musicoloog, actief rond 335 v.Chr.

[169] Het Latijn geeft Xenophilus Chalcidensis. Grieks pythagorisch filosoof en musicus uit Chalcidice, 4e eeuw v.Chr.

[170] Het Latijn geeft: Plauto Philiasius Echerates. Maier bedoelt vermoedelijk Echerates van Phlius, pythagorisch filosoof, tijdgenoot van Socrates.

[171] Diocles van Cnidus, filosoof en hoog aangeschreven medicus, 4e eeuw v.Chr.

[172] Polymnastus van Phlius, 4e eeuw v.Chr. Samen vormden zij in Phlius een filosofengroep.

Het achtste college, der Arabieren in Arabië.

Via de bovengenoemden zal alles wat in de *Fama* en *Confessio* der Broederschap R.C. in Duitsland over de Arabieren wordt vermeld, des te geloofwaardiger lijken, namelijk dat de stad Damcar in Arabië alleen door de wijzen wordt bewoond en geregeerd wordt door hun eigen wetten en richtlijnen, die zich van de andere Arabieren hogelijk onderscheiden. Derhalve moeten aan hen ook alle geheimenissen der natuur ten zeerste bekend zijn. De stichter van deze Broederschap R.C. is zeer vriendelijk en eervol door hen ontvangen, net als Apollonius, die door de brahmanen bij zijn naam[173] werd aangesproken. Hem hebben zij veel heimelijkheden van hun klooster bijgebracht, waarbij wij vermelden, dat hij degene is die zij lange tijd verwacht hadden. Van hen heeft de vermelde R.C.[174] het merendeel van zijn kunsten en geheimen geleerd en zich van daar naar Fez begeven.

[173] Maier duidt waarschijnlijk op het verslag van de Griekse filosoof Flavius Philostratus, plm. 170-247 n.Chr., getiteld *Vita Apollonii*, 'Het Leven van Apollonius', *§12*. Daarin verhaalt Philostratus dat Apollonius en zijn gezelschap in de Himalaya tegemoet werden getreden door een boodschapper der brahmanen. Deze sprak vloeiend Grieks en sprak Apollonius bij zijn naam aan, zonder dat zij elkaar ooit eerder hadden ontmoet.
[174] De legendarische stichter C.R.C.: Christian Rosencreutz.

Het negende college, der Mauritaniërs te Fez.

Daar is eenzelfde filosofisch gezelschap aangetroffen, dat met de Arabieren treffende overeenkomsten vertoonde. Vermeld wordt ook, dat jaarlijks een samenkomst tussen deze beide volkeren werd gehouden, waarin zij met elkaar vergaderden en onderzochten wat er gedurende het afgelopen jaar aan verborgen kunsten zoal aan den dag was getreden en onderzocht werd, door welke ijver er dagelijks veel beduidende, nieuwe uitvindingen in de wiskunde en de natuurkunde werden gedaan, die aanzienlijk nut hadden voor de mens. En zoveel hebben wij over de vergaderingen der buitenlandse filosofen willen poneren.

Hoofdstuk VI.

Vandaar dat het niet ongeloofwaardig is, dat ook in de huidige tijd zulk een gezelschap bestaat. Met name echter, aangezien het zich openbaart door zijn geschriften en werken.

Reeds hieraan is te zien, zoals wij tot nu toe geponeerd hebben, dat de eerdergenoemde colleges er niet alleen op waren ingesteld om de algemene leer en kunsten die doorgaans in algemene scholen gepresenteerd worden, te onderrichten, doch ook de grote, verborgen geheimenissen der natuur bekend te maken, zonder onderscheid naar personen van een hoge of geringere stand; met speciale, dure verplichtingen der zwijg-zaamheid. Daar het zich laat aanzien, dat al deze colleges slechts aan de enige Hermes[175] zijn ontsproten, net als andere koloniën, en deze geheimenissen zich van het ene volk naar het andere, van hand tot hand, voortplantten, zijn zij in hun wetten, regels, zeden en leven (rekening houdend met de tijd en de religie) bijna gelijkgestemd. Hun belangrijkste regels en verordeningen echter zijn, dat men God boven alles moet eren en vrezen; alles moet richten op het nut voor de mens en het afwenden van diens onheil; dat men allen tot godsvrucht[176] moet vermanen, alsook sommigen die zogenaamd eerbaar leven; dat men de werken des duivels (bijvoorbeeld in de bezetenen) moet verwoesten; genoegen moet nemen met de geringste gaven der natuur qua eten en kleding; en afschuw moet hebben van alle wanordelijke gemoedsbewegingen en ondeugden.

175 Hermes Trismegistus, 'De Driewerf Grote'; een legendarische, mythische en mogelijk slechts allegorische wijze uit het oude Egypte. Grondlegger van het principe 'Zo boven, zo beneden'.
176 "Gottesforcht", dus ook: godvrezendheid.

Hoe stemt nu dit alles met de christelijke religie overeen op het vlak van het politieke en uiterlijke leven? Elk filosofisch college dat het daaraan ontbreekt, is ten gevolge daarvan van zijn ware fundament beroofd. Wanneer men alles langs dit richtsnoer legt, zal men zien, dat men er toch niet van afwijkt, hoewel veel bijgeloof in het heidendom is binnengeslopen. Wanneer men dit voortreffelijke geschenk en de gave Gods al binnen een dergelijke heidense blindheid heeft erkend en bevat, en ook de verborgen oorzaken der natuurlijke geheimenissen onderzocht zijn en in werking gesteld, waarom zullen wij er dan nog aan twijfelen of iets dergelijks ook het christendom is overkomen ten tijde van onze of andermans voorouders? Er is in het geheel geen reden te vinden waarom zulke schitterende geheimenissen aan hen geopenbaard zouden zijn en daarentegen voor ons verborgen blijven. Aangezien God de Almachtige zijn gaven en schatten der natuur op grond van zijn genadige wil uitdeelt, mag niemand hem vragen waarom hij hem niet ook andere zaken heeft verleend, of hem zaken heeft ontzegd die hij aan anderen heeft gegeven. Ook heeft hij tot aan de wereldse mengelmoes[177] van deze tijd zijn genadevolle hand niet gesloten, zoals een vader die alles aan zijn jongste zoon voorbehoudt. Hij heeft die dingen echter gelijkelijk uitgedeeld naar eigen wil. Wanneer wij acht slaan op het recht der eerstgeborene, moeten wij vaststellen dat aan de vaderen der eerste wereld veel meer gaven zijn verleend dan aan ons, die tot op dit eindpunt der wereld bewaard zijn gebleven, ware het niet, dat wij door de geschriften die dezen hebben nagelaten, in dit gebrek zijn tegemoetgekomen. Op die wijze worden dagelijks nieuwe kunsten en geheimenissen bedacht en zodanig in praktijk gebracht, dat hetgeen de natuur hun daarover ooit heeft meegedeeld, wordt vergolden en gecompenseerd in de huidige wereld, zoals de ervaring leert en uit veelvoudige voorbeelden in de kunsten blijkt.

[177] "Grundsuppe der Welt". Het Latijn geeft: *quae, mundi quasi vltima est*: "waarin de wereld zo ongeveer op zijn eind loopt."

Wanneer ons tijdsgewricht datgene kan begrijpen wat vroeger al erkend werd, wie zou dan zo onnadenkend zijn om degenen te loochenen die zich met werken en geschriften goed en genoegzaam kenbaar maken en met logische onderbouwing hun kunsten bewijzen?[178] Wanneer wij alles mogen loochenen wat wij niet hebben gezien, ook al blijkt het uit een voortdurend rondspreken, of uit het relaas van geloofwaardige personen, ofwel uit boeken en oude monumenten die overeenstemmen met de natuur en het gezonde verstand, dan zullen wij hierin het onnadenkende vee gelijk zijn, dat slechts aan het uiterlijk zien hangt.

Onder de zintuigen is het gezichtsvermogen het belangrijkste, hoewel het meermalen hevig wordt bedrogen, hetgeen op grote afstand en aan een dubbele transparant en dergelijke te zien is. Daarbij moet iemands rede dan te hulp komen, omdat anders de zon een jammerlijk paar schoenen groot lijkt, en de voeten in het water tot aan de knie gezwollen of helemaal verkeerd lijken. Vanuit het kijken, ontstaat de optekening van de geschiedenis en de verhalen die in schrifturen zijn vervat en het oog dienen. Daardoor worden beide, in zowel geestelijke als wereldlijke kwesties, als in een goed gesloten kist bewaard. Dit alles zal door niemand die een gezond verstand heeft, worden weer-sproken.

[178] In het Duits stopt deze zin halverwege.

Hoofdstuk VII.

Nu dit gezelschap R.C. vele jaren lang (volgens zijn eigen verklaring) is voortgegaan, heeft het daarbij rekening gehouden met Gods eer en het welzijn der mensen mocht het ooit openbaar worden, hetgeen dan ook in de huidige tijd geschiedt.

Daardoor weten wij nu, dat de aankondiging van deze voortreffelijke geheimenissen ook bij de Duitse natie heeft plaatsgevonden dankzij de onthullingen van anderen, en dat ze lange tijd door de bezitters ervan geheim zijn gehouden. Hieruit kunnen wij evenwel nog geen reden afleiden waarom men ze aan het gewone volk zou moeten openbaren, dat ze deels weglacht en deels terecht of onterecht een poging zou wagen ze zich toe te eigenen. Daarom is deze onthulling niets anders dan de appel van Eridor[179], maar dan met de inscriptie *Detur Sapientissimo*[180]. Men moet erop letten dat die aan de allerwijsten wordt gegeven, opdat niemand er verder enig nut van heeft, nu er zovelen zijn die onder de schijn dezer Broederschap anderen bedriegen en op nodeloze kosten jagen. Men moet ze geen gelegenheid aan de hand doen. Degenen echter die aldus gezind zijn, zijn als hen die zich erover verheugen dat zij niet veel geleerd hebben, opdat zij niet veel te doen krijgen. Naar waarheid moet men ze eerder broeders der onwetendheid dan broeders der wijsheid noemen, want zij hebben geen enkel vonkje van echte wijsheid in zich.

---

[179] Het Latijn geeft *Eridos*. Het betreft de godin Eris. Deze wierp een appel met het opschrift 'Voor de allerschoonste' tijdens een feest naar binnen. Daarop ontstond ruzie tussen drie feestgangers, de godinnen Hera, Aphrodite en Athena, over wie er met de allerschoonste bedoeld was. Deze 'twistappel' was vervolgens de aanleiding voor de Trojaanse oorlog.

[180] "Geef deze aan de allerwijste."

Veel beter en reëler heeft Aristoteles het menselijke gemoed vergeleken met een onbeschreven blad waarop in de aanvang weliswaar niets geschreven staat, doch waarop alles door kunst en ijver kan worden opgeschreven. Van nature is in de mens de begeerte om te weten ingeplant. Zoals men pleegt te zeggen: 'men verlangt niet naar het onbekende'. Daarom is het niet te wensen, dat het zo blijft dat men de Broederschap niet begeert. Maar hoe moet men dat teweegbrengen, voordat men haar begeert; hoe moet men haar begeren, voordat men over haar hoort; en hoe moet men over haar horen, voordat zij bekendgemaakt wordt? Daarom is de bekendmaking de eerste graadmeter en maatstaf der geheimenissen, afgestemd op wat hun vooropgezette doeleinden vereisen. En hoewel niet alle, doch slechts een zeer gering aantal ervan een dergelijk doel vereisen, en het merendeel met een gering doel genoegen kan nemen, is het toch overeenkomstig het gezonde verstand en de natuur om op die wijze voort te gaan.

Dat het gezelschap van deze Duitse natie in de openbaarheid trad, was dan ook beter en nuttiger dan dat het steeds verborgen was gebleven. Want het draagt bij aan de eer van God, zoal niet aan het welzijn en het nut van de mensen. Ook nemen het werk, de daad en de actie toe die gericht zijn op het contempleren over de goddelijke gaven. Dit alles schijnt noodzakelijk te zijn, omdat wij zien dat maar weinigen zulk werk daadwerkelijk verrichten, terwijl er velen zijn die er een beschouwing aan wijden. Bovendien is het de intentie, mening en wil van de oprichter van de Orde geweest, dat deze uil niet altijd in de duisternis verborgen zou blijven, doch met beleid na zekere tijd ook in het felle daglicht zou uitvliegen, zoals allerlei vogels - die de feniks (de koning der vogels) en de havik tot beschermheer hebben - hetzelfde met menigerlei arglist zouden aangrijpen.

Dit alles heeft zonder twijfel geloofwaardige motieven gehad, waarvan sommige in de *Fama* en *Confessio* zijn aangeduid en daarom door ons op deze plek worden overgeslagen. Op grond van de uitkomsten en gebeurtenissen van de astrologische kunst[181] of de ijverige uitingen der politieke kunsten, heeft zulk een bekendmaking wellicht in deze tijd moeten plaatsvinden, ten tijde namelijk dat het verborgen graf van de oprichter werd gevonden en geopend. Er is op zich in het geheel niets ongerijmds aan, dat men het gebeente van deze voortreffelijke man heeft gevonden en dat iets dergelijks heeft plaatsgevonden, aangezien wij over veel gevallen lezen waarin zich hetzelfde voordeed. Zo beschrijft men, dat de stad Troje zonder het gebeente van Pelopis[182] niet had kunnen worden ingenomen. En het gebeente van Orestes was op de plek gevonden waar de winden tegen elkaar werden gedreven en de mens zijn ondergang vond, zoals door het orakel voorheen verkondigd werd. Door Lichas werd het in de werkplaats van een smid[183] blootgelegd. De blaasbalg, de hamer, het aambeeld en het ijzer stonden er model voor. Toen het graf van Orpheus op de Olympus geopend werd, heeft de beek die daar stroomt, genaamd de Sys, zich dermate ongebreideld over het land uit-

---

[181] Het Duits geeft: "durch die Astronomische Kunst." Het Latijn geeft: *per astralem scientiam*: "door middel van de wetenschap der sterren." Gezien de context is hier de astrologie bedoeld. Beide woorden hebben dezelfde kern.

[182] Door zijn vader, koning Tantalus van Anatolië, in stukken gehakt als offer aan de goden. Later werd hij weer in elkaar gezet, met een ivoren schouderblad omdat het origineel ontbrak. Het ivoren exemplaar werd later door de Grieken naar Troje gebracht, omdat voorspeld was dat het hun de overwinning zou brengen.

[183] Lichas, de Spartaan, gaat op zoek naar het graf van Orestes en spreekt een smid aan in zijn smederij. Deze heeft een kist gevonden. Beschreven door Herodotus, Boek I: "Hij [de smid] nu zei, wat hij gezien had, doch de ander [Lichas] het gezegde overwegend, giste dat dit volgens de orakelspreuk Orestes was, op deze wijze gissende: in de beide blaasbalgen van de smid, die hij zag, vond hij de winden; in het aambeeld en de hamer, de slag en de terugslag; in het smeden van het ijzer, het onheil dat op onheil valt, zó ongeveer denkende, dat het ijzer tot ramp van de mens is geworden."

gestort, dat de stadsmuren en huizen van Libetra werden neergehaald en alle inwoners verdronken, zoals eerder door de Vader der goden[184] ofwel het Orakel van Bacchus[185] in Thracië daarover was voorspeld, namelijk dat die stad[186] door de Sue[187] (zoals dat water genoemd werd), ofwel ‘υπο συος[188], zou worden verstoord als zij het gebeente van Orpheus hadden bekeken.

Ook Herodotus schrijft in zijn Tweede Boek, en Aelianus in de dertien verschillende historiën[189], over de grote koning Xerxes in Perzië, de zoon van Darius, die het oeroude graf van Belus[190] had geopend en daarin een glazen kist aantrof met een dood lichaam erin, dat in olie lag. Deze kist zat niet geheel vol olie, want boven het lichaam was nog een beetje ruimte. Dicht daarbij lag een kleine zuil, waarop het volgende opschrift was gegraveerd: 'Degene die dit graf opent en de kist niet geheel met olie bijvult, zal daarna wegens een dergelijke goddeloosheid een grote straf ondergaan; ook omdat hij dan de verstorven

---

[184] Dionysis (Grieks) of Osiris (Egyptisch).

[185] Romeins equivalent van Dionysis. Herodotus noemt in dit verband echter het Orakel van Delphi. In Thracië, zoals Maier schrijft, bevond zich inderdaad wel een orakel, en wel gewijd aan Dionysis, namelijk in de stad Perperikon. Ook dat orakel noemt Herodotus ergens in zijn werken, maar niet in verband met Orestes. Ik vind de verwarring niet zo verwonderlijk, aangezien het Orakel van Delphi oorspronkelijk gewijd was aan de god Dionysis, die in Delphi geboren zou zijn. "De oorlogvoerende Spartanen vroegen aan het orakel welke der goden zij verzoenen moesten om in de krijg de meerderen van de Tegeaten te worden. De Pythia [het orakel] antwoordde hun: als zij de beenderen van Orestes, zoon van Agamemnon teruggebracht zouden hebben." Herodotus, *Ἱστορίης ἀπόδεξις, Istoriès apodexis*, 'Het verslag van mijn onderzoek', *Liber I, Klio: LXVII*.

[186] Het Duits geeft "diese Stätte": 'deze steden'. Het Latijn geeft echter *illorum urbem*: "die stad."

[187] De rivier de Jur in de Soedan.

[188] *Hupo suos*, "door de Sue."

[189] Claudius Aelianus, plm. 175-plm. 235 n.Chr., *Varia historia, lib. 13*.

[190] Het equivalent van de Griekse god Zeus.

geesten - gezien het toepasselijke kerkgeloof - hevig onrecht zal hebben gedaan en onteerd zal hebben'. Daarvan was koning Xerxes hevig geschrokken en hij beval er een grote hoeveelheid olie in te gieten. Niettemin kreeg hij het niet voor elkaar om de sarcofaag met olie te vullen, hoewel hij die verscheidene keren in grote hoeveelheden naar binnen had laten gieten. Uiteindelijk moest hij er onverrichterzake van afzien, met grote droefenis en onder veel nadenken. Kort daarna echter, nadat zijn volk in Griekenland was verslagen, werd hij door zijn eigen zoon gewurgd. Dat echter genoemde Belus, Orpheus, Pelops en Orestes chemische wetenschappers zijn geweest, hebben wij elders, namelijk in de *Symbola aureae mensae* bewezen, waarnaar wij de goedgunstige lezer verwijzen.

Hoofdstuk VIII.

Toen deze sociëteit zich kenbaar moest maken, had dit niet anders behoren te geschieden dan zoals het tot stand is gekomen door de beide geschriften *Fama* en *Confessio*.

Niet alleen is er daarom geen reden voorhanden waarom dit gezelschap langer verborgen zou moeten blijven, en op grond van de laatste wilsbeschikking van haar eerste stichter veeleer niet naar voren zou moeten treden, maar wordt het juist daartoe bewogen vanwege het bevorderen van het gezonde verstand, het nut en het welzijn der mensen - met name in deze tijd, waarin het einde der wereld geacht wordt spoedig naderbij te komen. Wij kunnen niet inzien, in welke vorm dat gevoeglijker zou kunnen plaatsvinden dan reeds in het voornemen lag van de *Fama* en de *Confessio*. En dit, ook zonder dat op basis van het gezonde verstand de *Fama*, ofwel de Roep, vooraf zou zijn gegaan aan de Bekentenis[191] en zich in de buurt daarvan laat zien. Aangezien echter de Bekentenis op een afstand blijft staan, is daarmee met recht de aanvang van het algemene naar het bijzondere gemaakt en geproduceerd, en niet andersom[192]. Wie nu geen geloof wil hechten aan de *Fama*, zal des te minder de *Confessio* volgen. Het wordt dan ook niet raadzaam geacht, alles in één keer in het daglicht te zetten, aangezien ook degene die langzaam naderbij komt, evengoed naderbij komt. Ook moet men eerst gaandeweg proberen op gang te komen, opdat uit de al te grote ijl niet het een of andere ongeluk, of schade

[191] De *Confessio*.

[192] Beide werken verschenen rond 1614. Er zijn echter vele edities in omloop, die ook nog van elkaar verschillen. In de *Fama* wordt naar de *Confessio* verwezen.

ontstaat. De beroemde schilder Apelles[193] had een zekere gewoonte. Wanneer hij een bepaald kunstwerkje had geschilderd, placht hij het langs de openbare weg te zetten, om te vernemen hoe het gemene volk erover oordeelde. Daartoe hield hij zich schuil op een bepaalde plek, opdat hij misschien iets kon opvangen over waarin hij in gebreke was gebleven. Zo heeft dit gezelschap het vermoedelijk ook met de geschriften gedaan die het aan de geleerden die niet door schadelijke behoudzucht vooringenomen waren, te lezen heeft gegeven en ter beoordeling overhandigd. Zo zouden ze niet worden getest en onderzocht door de raven, maar door de duiven, dat wil zeggen de menselijke, vreedzame harten. Daarom hebben de duiven de groene olijftak[194], dat wil zeggen de aankondiging uitgezonden om die met welgevallige goedkeuring terug te krijgen, welke rol door de oude heidense goden aan Mercurius of Hermes (als hun tolk) werd toebedeeld, namelijk om hun wil en bevel aan de mensen kenbaar te maken. De Broederschap heeft met genoemde boeken precies hetzelfde nagestreefd, namelijk dat zij als getrouwe tolk zo nu en dan aan de mensen haar voornemen en gemoedstoestand meedeelt. Dit zijn menselijke middelen, waarvan de Broeders zich als mensen bedienen en waarvan zij menen dat het passend is om ze het menselijke geslacht te doen toekomen.

Vandaar dat de heerlijke kunst van het boekdrukken is aangewend, als een bijzonder goddelijk geschenk om de niet minder nuttige en noodzakelijke geschriften te publiceren. De Broeders zullen zich in deze geschriften veel meer richten op het loven van God en de welvaart van de naaste, waarop het aankomt; met name in onze eigen tijd, waarin de moedwilligen in het algemeen hun lasteringen en smaadredes in alle hoeken en op

---

[193] Grieks schilder, 4e eeuw v.Chr. Aan hem wordt een van de grote wandschilderingen in het Huis van de Faun in Pompei toegeschreven (de Slag om Issus).
[194] De Mercuriusstaf was van oorsprong vermoedelijk een olijftak.

alle muren ter wereld uitbreiden. Maar wat zou een liefhebber der wijsheid aannemelijker vinden en liever willen, dan de motieven, omstandigheden en gesteldheid van zo'n filosofisch college of gezelschap na te gaan, dat zich niet alleen met het overdenken en ervaren van natuurlijke geheimenissen, doch ook met zijn werken en daden aangenaam bezighoudt? Ja, dat de armen gratis en zonder enige vergoeding van hun kant artsenij en kuur verleent, aalmoezen uitdeelt en ook aan sommige liefhebbers der filosofie de wetenschap over zulke geheimenissen meedeelt? Hun scholen zijn waarachtige practica die de werking aangrijpen en met de theorie en beschouwing verenigen; de verborgen eigenschappen en krachten der natuur en hun gunstige uitwerking doorvorsen; en de daarmee overeenkomende schoot geheel onthullen. Wat is voor zo'n verheven zaak nu minder problematisch dan haar wet en ordeningen? Die bezwaren toch niemand door hun grote aantal of hun scherpte, en tonen geen moedwil, terwijl het zich laat aanzien dat ze in het algemeen op ieders welzijn gericht zijn, waarbij de liefde alle deugden overtreft en de godsvrucht ze de weg wijst. Wij kennen en bezitten vele kostbare, uit zichzelf bewegende automaten, uurwerken en andere soortgelijke, voortreffelijke uitvindingen die door verscheidene naties, echter met name door onze Duitsers zijn uitgevonden, en wier vernuft, net als de herinnering eraan, zonder twijfel verloren zouden gaan, ware het niet dat zij door die kunstenaars en filosofen tezamen gebracht en in hun eigen herinnering waren ondergebracht, waarvandaan men ze ooit weer tevoorschijn zou kunnen willen halen. Wij weten, dat koning Hero van Sicilië een hemel heeft ingericht die uit glas was gefabriceerd, waarin alle bewegingen en gebeurtenissen van de planeten met hun omloopbanen te zien waren. In het midden of centrum daarvan kon hij, net als op aarde, de gehele loop en beweging van zulke omloopbanen en sferen aanschouwen, die van zichzelf en door de ingesloten winden[195] bewogen werden. Zulke en soortgelijke kunststukken

[195] Een aandrijfkracht.

heeft ook een Duitser, Cornel. Dreppels[196], in onze tijd toebereid en ingericht, en ook heeft hij zich op een groter kunststuk toegelegd. Een andere Duitser heeft Archytas[197], die van de houten duif, ver achter zich gelaten, door een adelaar dankzij een bijzondere kunst met gewichten en ingesloten wind aldus toe te rusten, dat hij keizer Karel V bij zijn intocht in de stad Neurenberg uit zichzelf en uit eigen beweging in de hand vloog. Om van andere, soortgelijke kunststukken maar te zwijgen. De Broeders en verwanten van dit gezelschap R.C. getuigen, dat zij zich bezighouden met het toebereiden van zulke, of nuttiger aangelegenheden, naast het onderzoek naar andere geheimenissen der natuur. Scipio[198] merkte dat lang geleden al op. In de tijd dat men dacht dat zij zich slechts onledig hielden, waren zij al bezig met soortgelijke voortreffelijke kunsten. Wanneer dit soort geheimenissen echter ooit op die wijze aan een ieder onthuld zouden worden, zouden het geen geheimenissen meer zijn, of zo genoemd kunnen worden, hetgeen dan ook zou indruisen tegen alle rede en ervaring.

---

[196] "Ein Teutscher Corn. Dreppels." Het Latijn geeft: *Teutonicus Corn. Dreppels*. Cornelis Dreppels, 1572-1633. Geen Duitser, doch een Nederlander. Zeer veelzijdig uitvinder. Ontwierp onder andere instrumenten die op zonnewarmte werkten, een broedmachine met thermobeveiliging, een telescoop, een thermometer en een zichzelf resettend uurwerk.

[197] Archytas van Tarentum, Grieks filosoof, wiskundige en astronoom, 428-350 v.Chr. Vriend van Plato. Men vermoedt dat de duif werd aangedreven door samengeperste lucht (de *spiritus*), of door water- of stoomkracht.

[198] Publius Cornelius Scipio, 236-183 v.Chr., Romeins legeraanvoerder in Spanje. Mogelijk duidt Maier op het feit dat Scipio zorgvuldig het beeld cultiveerde dat men van hem had, namelijk dat hij over bijzondere, goddelijke gaven beschikte. Scipio deelde er nooit iets over mee en sprak het niet tegen. Titus Livius, plm. 59 v.Chr.-17 n.Chr., Romeins geschiedschrijver, in *Ab Urbe Condita XXVI, 19*.

Hoofdstuk IX.

Niets in de vermelde gepubliceerde boeken der Broederschap druist in tegen het verstand, de natuur en de ervaring, of kan anderszins iets ten laste worden gelegd.

Op een gegeven moment zijn deze en soortgelijke betekenisvolle, karakteristieke geheimenissen in de boeken der Broederschap terug te vinden en vervolgens tot voorbeeld ingevoerd. Toch is het niet nutteloos om nu te bekijken of daarbij iets inbegrepen is wat indruist tegen de logica der natuur, de ervaring, de goede zeden, of dat het helemaal niet tot stand gebracht zou kunnen worden. Wat hier niet mee te rijmen is, kan men uiteraard niet toelaten. Wat er in tegendeel mee in lijn is, wordt redelijkerwijs aanvaard.

Wij willen hierbij allereerst de logica afwegen, en dan naar behoren op het andere overgaan.

Dit gezelschap geeft te kennen, dat het op de hoogte kan zijn met kundigheden, kunsten en hetgeen voor de mens nuttig is om te weten, ja, ook met wat zich in ver afgelegen landschappen afspeelt, tot in de uiterste uithoeken van India[199]. Anderen zal dit eerder hogelijk verbazen dan dat zij menen het zelf te kunnen navolgen. De Broeders verklaren echter, dat zij door het bezoeken en bezichtigen van diverse vreemde oorden en uithoeken; het onderzoek aan nieuwe, recente gebeurtenissen[200]; het lezen van gepubliceerde boeken; het tegen elkaar afwegen van gebeurtenissen; de afloop en staat van elk daarvan, plus de eraan voorafgaande oorzaken en oorsprong - vele toekomstige kwesties van tevoren te weten komen; de reeds gepasseerde,

199 Het Latijn geeft echter: *vsq; ad Gangem*: "helemaal tot aan de Ganges."

200 "neuer nächst vorgelauffener Geschichten'. Het Latijn geeft: *indagatione rerum nouarum*: "het onderzoek aan nieuwe gebeurtenissen."

voorbije kwesties wederom gedenken; en op de tegenwoordige het nodige, goede toezicht houden. Hoewel zij er niet bij aanwezig zijn, nemen zij ze toch met hun ogen waar, alsof zij op unieke wijze een gelaat aflezen. Het waarnemen der constellaties en hemellichamen komt daar nog bij; plus andere, vergelijkbare dingen, kan ik u vertellen. Het lijdt geen twijfel, dat dit gezelschap door zo veel indrukwekkende observaties en middelen zeer veel scherper en aanzienlijk helderder of verder kan zien en oordelen dan anderen die ze moeten ontberen, nu dat oordeel en kennis door het verstand gescherpt en door de ervaring intens gesterkt is geworden. Los hiervan druist hetgeen zij beweren over de geheimenissen der natuurlijke dingen en die welke door kunst teweeggebracht kunnen worden, niet in tegen het verstand, ook al wil dat er bij de onnadenkenden en onwetenden maar niet ingaan. Die hebben dan ook niet de ware logica, motieven en oorzaken voor ogen. Hadden zij zich onder die omstandigheden van tevoren maar verootmoedigd, dan zouden zij er geen twijfel of tegenstelling meer in ontwaren. Wat de Broeders echter over het universele medicijn beloven, lettend op de metalen, de mens en de speciale medicinale bestanddelen die door hun eigenschappen de belofte in zich dragen dat ze bepaalde ziekten opheffen, wordt met verstand beproefd, en bevestigd door de effecten die zich op andere plaatsen in ziekten voordoen. Zij die onder de aanhangers van Galenus[201] methodisch en empirisch werken, erkennen en gebruiken deze speciale middelen eensgezind. Sommigen leggen zich daarop toe vanuit bepaalde symptomen en kenmerken, sommigen vanuit sympathie of antipathie, of het samenvallen der gesternten, of doorgronden en erkennen het vanuit hun eigen en andermans ervaring.

[201] Het Duits geeft: "Galenisten." Niet te verwarren met 'galenisten': een term voor de aanhangers van Galenus (ook: Gelenus) de Haan, doopsgezind predikant, 1622-1706.

Het ware universele medicijn echter zal door velen, aangezien het niet vanuit bepaalde achtergronden verschijnt, nieuw worden geacht en naar zijn oorsprong (of vanwege de materie) onbekend. Het beroept zich niet op zijn oeroude adel en hoge ouderdom, doch verlangt er veeleer naar verborgen te zijn en te blijven, opdat het niet aan zijn oorsprong en eigenschap kan worden herkend, ofwel aan de naam Theodorus[202], hetgeen 'een geschenk Gods' betekent. Namens keizer Valens[203] werd hij, samen met alle anderen van dezelfde naam, uitgeroeid. Deze keizer Valens had van zijn waarzegger begrepen, dat iemand wiens naam met de letters Theo begon, na hem in het Romeinse keizerdom zou regeren. Daarom heeft hij al degenen die zulke letters in hun naam voerden, laten doden, behalve Theodosius, de zoon van de Spaanse vorst Theodosius. Deze volgde zijn vader later op. Doch dit soort 'valentes'[204] is zeer onbezonnen en gek in hun denken, nu zij zich met geweld tegen Gods wil en ordening teweerstellen, en Theodorus (ofwel 'het geschenk Gods') willen uitschakelen en vernietigen, hetwelk zij toch niet zonder de wil der Almachtige, van wie hij stamt, zullen bereiken.

Met het zojuist vermelde, stemmen ook de natuur en de rede overeen, aangezien het natuurlijke zaken betreft, en zij geen toverachtige of bovennatuurlijke werken verrichten. Ook als niet iedereen dergelijke dingen als natuurlijke werken opvat en

---

[202] Door een orakel was voorspeld, dat iemand met een naam beginnend met de letters Θεοδ (Theod) de regerende keizer, te weten Valens, zou opvolgen. Aan de ouders van een bepaald kind was in een droom opgedragen, dat zij hem bij zijn geboorte Theodosius (let op de schrijfwijze) moesten noemen. Men ging op zoek naar de persoon op wie de orakelspreuk betrekking kon hebben. Een heel andere persoon dan bedoeld, ene Theodorus, claimde dat hij de uitverkorene was. Dat moest hij met de dood bekopen. Keizer Valens liet alle mannen met de naam Theodorus vermoorden. De opvolger van Valens, keizer Gratianus, benoemde later Theodosius tot zijn successor.

[203] Flavius Julius Valens Augustus, plm. 328-378 n.Chr.

[204] Sterken.

beschouwt, neemt dat niet weg, dat zij deze dingen niet kunnen zien, aangezien het verborgen geheimenissen zijn die voor het gewone volk verborgen moeten blijven. Wij zullen op een andere plek bekijken of aan bepaalde woordvormen of bepaalde figuren, samen met een krachtige, sterke verbeeldingskracht (die de gemoedsaandoeningen en daardoor de lichaamsvloeistoffen activeert en hun werkingen wijzigt) wellicht iets moet worden toegeschreven, hoewel ik niet kan zien dat de Broederschap hierover iets vermeldt.

De ervaring zelf echter verzet zich er weinig tegen, dat zij als een getuige aanwezig is die alles ter plekke heeft gezien, en datgene wat haar wordt voorgezet, uitbreidt en bevestigt. Vandaar ook, dat wat iemand uit dit gezelschap op een gegeven moment opving en noteerde toen hij aanwezig was bij de sierlijke rede van een belangrijk, geleerd, regulier arts (waarin deze vele betekenisvolle en beproefde remedies vermeldde), met de ervaring overeenstemt. En toen hij diens geroemde doel en intentie te weten wilde komen, heeft hij die opgevangen.

Een gelijkmatig optreden levert dus als vanzelf een gelijkmatig oordeel op, hoewel de ervaring meer binnen haar eigen grenzen zit, dan grensoverschrijdend is. Ik wil niet beweren, dat iets hiervan strijdig is met de goede zeden en godsvrucht, hoewel het grotere deel der wereld dat wel zo opneemt en beoordeelt, ongeacht of men buiten de grenzen van Duitsland woont (en dan niet van Siebenbürgen, maar de Zeven Bergen[205]), hetgeen meer als overeenkomstig de waarheid, dan als in strijd met de goede zeden zou moeten worden gezien. Wanneer er behalve dit nog meer kwesties zijn, of verborgen zijn, of zelfs aan mijzelf onbekend, of voor mij te hoog gegrepen, wil ik mij daarover geen oordeel aanmeten. Ik versta deze woorden gewoon zoals

[205] "den Sieben Bergen." 'Hinter den Sieben Bergen' is een Duitse uitdrukking voor 'heel ver weg'.

ze luiden; niet zoals anderen, die afgunstig zijn, ze kunnen uitleggen.

Uiteindelijk staat buiten kijf dat hetgeen in de verspreide geschriften staat, heel goed in praktijk kan worden gebracht, zodat niemand vooroordeel, schade of gevaar wacht, doch het een ieder bij wie het past, heil, welvaart, nut en gemak zal brengen.

En mocht er onverhoopt toch schade of nadeel in verborgen liggen voor degenen aan wie wij alle eer, eerbied en onderdanigheid verschuldigd zijn, dan wil ik dat niet met het geringste verontschuldigd zien, maar zal ik, als een van mijn ledematen, mijn hoofd en bovenlijf er nog toe in staat zijn, hen te hulp snellen.

Tot nu toe is dat echter nooit vernomen en het zal, naar ik meen, ook in de toekomst nooit worden vernomen. Dit gezelschap brengt immers (ook langs schriftelijke weg) niets dan waarachtige, welgemeende, eerlijke en rechtmatige zaken naar voren waarvoor geen eerzuchtig of eerlijk mens zich hoeft te schamen, doch die hij veeleer met het grootste verlangen en begeren zou moeten zoeken.

Hoofdstuk X.

Terecht wordt gezegd, dat velen tot deze Broederschap geroepen zijn, doch dat zeer weinigen werden uitverkoren. En wel om bepaalde, aanzienlijke redenen.

Hiertegen plegen sommigen op te werpen, dat dit gezelschap wel vele aanzienlijke dingen beloofd heeft, maar daadwerkelijk nog niets heeft gepresteerd. Hoewel het zich laat aanzien, dat het in zijn geschriften alle geleerden en de hunnen de ontoegankelijke geheimenissen der natuur heeft beloofd en hen heeft opgewekt zich slechts goedwillend en als vriend te betonen en zich op basis van de *Fama*[206] en *Confessio* aan te sluiten (omdat men hen deelgenoot wil maken van de door hen lang gekoesterde wens, alsook van het grootste kleinood), heeft het jegens hen een dergelijke belofte niet ingelost. Zo ongeveer niemand van hen, zo wordt daarover vermeld, is opgenomen.

Deze critici en beoordelaars zijn gelijk de jongens die door de leermeester met vele geschenken en beloften weg van hun spel en naar de scholen worden gelokt. Als zij die echter leren kennen en daarbinnen vervolgens een toestand aantreffen waarin zich geen suiker of vijgen meer bevinden, en zij veeleer bemerken dat zij zich in een ingetogen leven moeten schikken, zal dat velen niet bevallen.

Daar komt nu zulk geklaag vandaan. Van hen zijn er ontelbaar velen die geroepen zijn, zich aanbieden en opscheppen. Doch zij zullen niet gehoord worden; ook niet door het hoofd van de Orde R.C., die weliswaar de roos toont, doch het kruis beoogt over te leveren. Er is bijna niemand die de aangeboden kostelijke spijs afslaat, wanneer er maar iemand aanwezig is die deze aan de hongerigen aanbiedt. Wat voor instelling die

[206] Het Duits geeft *Formam* (van *forma*, vorm).

hebben, heeft het gezelschap in het prille begin niet waargenomen. Het zijn vergulde capsules; van binnen zeer bitter, hoewel zij van buiten een mooie glans hebben. Deze bitterheid en scherpte is aanbevelenswaardiger en nuttiger voor de gezondheid dan zoete suiker. Zonder enige twijfel echter heeft het gezelschap R.C. goede, verstandige redenen gehad waarom het velen via zijn openbaring en bekendmaking geroepen heeft, doch weinigen van de geroepenen heeft opgenomen. Wij zien bij een veldtocht dat, zodra er lawaai is en het geroep over het ronselen der soldaten is rondgegaan, men uit alle streken van Duitsland, ja, uit geheel Europa toeloopt. En hoewel zij uit verre oorden komen, worden toch niet allen aangenomen, want er wordt een selectie en keuring gehouden. Zo heeft het zich zonder twijfel ook bij deze Broederschap toegedragen, die er na een gehouden keuring wellicht uit duizenden één heeft uitverkoren of besloten op te nemen. En hoewel niet elk en iedereen zo geroepen is, zal er toch zeker iemand bij zijn.

De oorzaak dat hij aangenomen en ingeschreven wordt, ligt niet altijd bij de krijgsman. Evenmin ligt het altijd aan de arts dat de zieke gezondheid bereikt, doch aan de omstandigheden en toevalligheden van andere dingen en eigenschappen. Zo heeft misschien ook iemand van de geroepenen niet vanuit zichzelf een reden gegeven voor zijn uitverkiezing of verstoting, doch was de eigenschap en het karakter van de kwestie er de oorzaak van, en was het moment er naar. Het is zoals men van een gastmaal pleegt te zeggen, dat dat naar het getal der Gratiën, dat wil zeggen met zijn drieën aanvangt en met de Muzen, dat wil zeggen het negende getal eindigt[207], terwijl men met z'n tienen verwarring pleegt te stichten.

---

[207] Maier refereert hier aan een regel van Marcus Terentius Varro, Romeins geleerde en legeraanvoerder, 116-27 v.Chr. Zijn regel luidde, dat aan een diner nooit minder mensen horen aan te liggen dan het aantal der Gratiën (drie), en nooit meer dan het aantal der Muzen (negen).

Op gelijke wijze moet over dit gezelschap worden geoordeeld. Wanneer vele van haar geheimenissen bekend waren, zouden ze zorgelijk genoeg geen geheimenissen of verborgenheden blijven, doch alle publiekelijk en openbaar worden, waaruit voor de wereld grote schade zou kunnen ontstaan. Aangezien het hun echter past om alle schade aan personen en zo veel te meer aan de christenheid in het algemeen, te voorkomen, nemen zij des te meer genoegen met een gering aantal.

Hierin volgen zij zonder twijfel degene over wie men zegt, dat hij zijn onderrok in het vuur moeten gooien, wanneer die de geheimen wil ontsluieren die hij in gedachten heeft. Of zij volgen Papyrius, die voorkwam dat zijn moeder de geheimen van de Raad ontdekte[208]. En Agatho[209] heeft drie jaren lang een steen in zijn mond gehad, opdat hij hierdoor leerde zwijgen.

De verwanten echter van dit college hebben meer dan honderd jaar[210] net zo de steen in hun mond gehouden, en hun zwijgzaamheid aangewend.

De beroemde redenaar Demosthenes[211] heeft ooit - opdat hij om een heel andere reden niet zou spreken - een grote beloning

---

[208] Het Latijn geeft: *aut Papyrium, qui matri senatus Romani secreta aperire detrectauit*: 'of Papirius, wiens moeder hem de geheimen van de Romeinse Senaat probeerde te ontfutselen'. Papirius gaf haar daarop valse informatie, namelijk dat de Senaat afwoog of het gunstig was voor de republiek om één man twee vrouwen te geven, of één vrouw twee mannen. De ochtend daarop toog zijn moeder met andere vrouwen naar de Senaat om het laatste te bepleiten, waarbij zij door de mand viel, omdat een dergelijk voorstel nooit aan de orde was gekomen.
[209] Egyptische monnik, plm. 500 n.Chr.
[210] Maier verwijst hier naar de zesde en laatste regel van de Broederschap, zoals vermeld in de Fama Fraternitatis: "VI. Deze Broederschap moet honderd jaar lang verborgen blijven." Zie Maier in *Themis Aurea, H. 2*.
[211] Grieks politicus en redenaar, 384-322 v.Chr.

verdiend met stilzwijgen en een grote som aan stieren of uilen ontvangen (die karakteristiek waren voor de Atheners en op munten waren afgebeeld). Daarop heeft hij een doek om zijn hals gebonden en voorgewend dat hij wegens een kwaadaardige zweer niet kon spreken. Doch sommigen bestookten hem met schimpscheuten, want hij zou de zilveren ziekte hebben, waarbij hem veel stieren in de hals staken. Van iets dergelijks kunnen wij het gezelschap echter niet verdenken, nu dit genoegzaam verontschuldigd is door de uitspraak van Morienus, die deze na het vervaardigen van het filosofisch Werk[212] aan de oven heeft bevestigd ten behoeve van koning Calidus in Egypte, op wiens geschenken hij niet wilde wachten, namelijk: *Omnes qui omnia pones se habent, alterius auxilio nullaenus indigent*: "Zij die alles bij zich hebben, hebben geen andere hulp nodig."[213]

Daarenboven zullen anderen beweren, dat de wereld er geenszins schade door zou leiden wanneer de geheimenissen van de Broederschap R.C. geopenbaard zouden worden, wanneer ze op zich goed en nuttig zouden zijn. Zouden ze integendeel na openbaring slecht en vervolgens schadelijk blijken te zijn, zou men dit kunnen wijten aan degenen die ermee zijn begonnen.

Een dergelijke slotsom trokken ook Clemens[214] de theoloog, en de filosoof Demonax[215] ten tijde van keizer Hadrianus[216], over de Eleusinische godsdienst. Waarom, zo spraken zij, laat men die niet openbaar worden, wanneer er geen hoerige en ontuch-

---

[212] Het maken van het levenselixer.

[213] Dit zou Morienus hebben opgetekend op de fles waarin hij het Elixer zouden hebben achtergelaten. Hiervan is een verslag in een Engelse vertaling uit 1974 van een Frans werk uit 1559. Dat werk was een vertaling van een (vermoedelijk Latijnse) versie uit 1182. Deze tenslotte was een vertaling van de oorspronkelijke Arabische tekst. Zie http://www.rexresearch.com/ alchemy3/morienus.htm.

[214] Clemens van Alexandrië, 125/150-215 n.Chr.

[215] Cynisch filosoof uit Cyprus, plm. 70-plm. 170 n.Chr.

[216] Filosofisch gerichte keizer, 76-138 n.Chr.

tige zaken onder verborgen liggen? Hierop kan men het volgende antwoord teruggeven en henzelf tegen de borst stuiten aangaande de motieven van de Rozekruisers. Er liggen geen hoerige stukken of ontucht onder verborgen en het omvat ook geen gemeen werk. Vandaar dat prostituees, echtbrekers, onreinen en goddelozen door dit gezelschap worden uitgesloten; daarentegen worden de vromen en wijzen uitgenodigd en erin opgenomen. Het gezelschap was zich er dan ook van bewust, hoe het allerbeste en voortreffelijkste bestaat uit het ware gebruik ervan[217], doch het ergste uit het misbruik. In dat geval wordt de allerzoetste honing in de bitterste gal veranderd, net zoals lang geleden Pericles[218], de mannelijke en voortreffelijkste legeroverste in Athene, bij de koning van Perzië de ergste en onverzoenlijkste vijand van zijn vaderland was geworden, nadat hij was verbannen. Net zo zal het ook de geheimenissen en kunsten van deze sociëteit vergaan, die, hoewel ze de allervoortreffelijkste en verhevenste zijn, niettemin - mochten ze voor iedereen openbaar zijn zonder twijfel naar de maatstaf van het gewone volk, dat zeer slecht en verdorven is, zouden worden opgeslagen. We zien, dat kostelijke wijn en heerlijke, welriekende zaken de smaak aannemen van de stinkende en kwalijk riekende vaten waarin ze worden opgeslagen.

Herophilus[219] stelt, dat de artsenijen zowel een godsgeschenk zijn, als niets waard en van generlei nut, afhankelijk namelijk van de tijd, plaats en moeiteloosheid van hun aanwending. Zo kunnen ook het zwaard en het vuur beide zowel zeer nuttig zijn, als schade aanrichten. Het hangt alleen af van het gebruik en misbruik, of deze de oorzaak is van schade of nut.

Wat is in dit verband beter dan goud? Ja, wat is schandelijker of erger, wat oprechter en nuttiger, of integendeel schadelijker dan

[217] De leringen van de mysteriescholen.
[218] Atheens staatsman, 461-429 v.Chr.
[219] Herophilus van Chalcedon, Grieks geneesheer, plm. 335-280 v.Chr.

de tong van de mens, welk lid naar de mening van Aesopus zowel het beste als het slechtste is?[220] Ja, wat is beter dan een vrouw en vroom mens? En, integendeel, erger dan een slechte vrouw en kwaad mens?[221] Want de ene mens is de andere een God of een duivel, zoals men in het sleetse, doch juiste spreekwoord zegt.

Enkele andere redenen waarom de geheimenissen niet vrijgegeven moeten worden, hebben wij elders vermeld. Daar willen wij de welwillende lezer naar verwijzen, terwijl wij ondertussen nog enkele andere voorbeelden der geheimhouding naar voren brengen.

---

[220] Het Duits geeft: "welches Glied nach Esopi Meynung / beydes das Beste / unnd Bösest." Het Latijn geeft echter: *quod membrum optimum & pessimum, Phrygius ille Fabulator agnouit*: "welk lid zowel het beste als het slechtste is, waarmee die verteller Phrygius vertrouwd is." In het Latijn worden Aesopus en zijn fabels dus niet genoemd. Dares Phrygius is mogelijk opgevoerd vanwege zijn eenzijdige 'ooggetuigenverslag' van de Trojaanse Oorlog. Waarmee Maier lijkt te willen zeggen: hier zien we, waar een losse tong toe leidt.

[221] Het Duits geeft: "Ja was ist besser dann ein Weib und frommer Mensch? Unnd im Gegentheil ärger dann ein böses Weib und böser Mensch?" Daarentegen geeft het Latijn: *Imo, quid muliere & homine bono melius, malo peius?*: "Ja, wat is deugdelijker of schadelijker dan een vrouw en mens?" Mogelijk verwijst Maier met deze raadselachtige passage naar de sfinx in het hiernavolgende hoofdstuk XI.

Hoofdstuk XI.

[222]

De Egyptenaren plachten hun belangrijke god, te weten Sigalion ofwel Harpocrates, samen met de sfinx op het altaar te zetten om daarmee zwijgzaamheid aan te duiden. De pythagoreeërs moesten het besluit nemen tot vijf volle jaren van zwijgzaamheid. Tot op de dag van vandaag neemt de Broederschap die in acht[223], opdat de geheimenissen der natuur niet zonder onderscheid aan iedereen worden geopenbaard en met voeten getreden.

---

[222] Afbeelding van Harpocrates en de sfinx.

[223] Slechts aangaande haar leringen, die voorbehouden zijn aan de ingewijden. Hier is uiteraard niet de langdurige pythagorische zwijgzaamheid, in de zin van een letterlijk spreekverbod, bedoeld.

Er zal onder de welwillende lezers wel niemand zijn die het verstandig zal achten, dat men op deze wereld alleen datgene tot de *arcana* en geheimenissen rekent wat niet onder het gewone volk zou moeten worden uitgedeeld, aangezien alle tijden, landen, steden, standen en personen hun gewone en specifieke geheimenissen hebben, of gehad hebben. Daar moet men niet induiken of tegenin gaan. Over de geheimen der voorschriften heeft Arnoldus[224] zeer veel geschreven, en Clapmarius[225] deed dat over de geheimenissen der natuur. Niet dat zij alles geopenbaard hebben, maar wel hebben zij als voorbeeld enkele elementen aangevoerd op grond waarvan men over de andere een oordeel kan vellen.

Vandaar dat de heidenen verscheidene goden der zwijgzaamheid hadden. De Romeinen hadden bijvoorbeeld Consus[226], als ingever van geheime raadgevingen; en de godin Angerona[227], wier beeld (zoals Plinius in zijn Tweede Boek beschrijft) met gesloten en verzegelde mond in Rome stond en op 19 december[228] met bepaalde offers vereerd werd. Bij de Egyptenaren werd Sigalio ofwel Harpocrates (of eigenlijk veeleer diens beeld, dat met de linkerhand zijn schaamte bedekte, en de wijs- en middelvinger van de rechterhand op zijn

---

224 Het Duits geeft: "Secreten der Regimenten." Dat duidt mogelijk op het werk *Regimen Sanitatis*, 'Gezondheidsvoorschriften', Parijs, Michel le Noir, 1497. Het werd becommentarieerd door Arnoldus de Villanova, befaamd medicus, chemicus, natuurkundige en alchemist, 1235-1311. Hij zette dat werk ook op rijm. Opgemerkt moet worden, dat Maiers Latijnse origineel geen gewag maakt van De Villanova; alleen van diens naamgenoot Clapmarius. De passage over De Villanova is dus een toevoeging geweest van de Duitse vertaler.

225 Arnoldus Clapmarius, jurist, historicus, 1574-1604.

226 Beschermer van onderaardse opslagplaatsen, dus van dingen die in het verborgene zijn. Ook god van vergaderingen.

227 Behoeder van de geheime stadsnaam van Rome.

228 In feite op 21 december, als ter ere van haar de Angeronalia werden gevierd.

mond legde) vereerd en op het altaar geplaatst, om aan te geven dat de daar gebruikelijke diensten een verborgen uitleg hadden en geheim moesten worden gehouden. Vandaar dat om dezelfde beweegredenen de sfinx (die het aangezicht van een jonge vrouw, een lijf vol veren als een vogel, en leeuwenvoeten had) heen en weer werd gedragen, waarbij het verzamelde volk gemaand werd tot applaudisseren, aangezien namelijk haar heimelijkheden aldus verborgen bleven, eerder dan dat ze doorvorst zouden kunnen worden, en opdat ze zo verheven bleven, dat het volk ze met zijn begrip niet zou kunnen bereiken.

Daartoe dienden dan ook bij de Egyptenaren de hiëroglifische figuren en dichterlijke allegorieën waarmee zij als met een diepe schaduw de stralen der waarheid, en met bladeren de druiven bedekten, opdat die niet door het onweer, de wind of de hitte, dat wil zeggen het gewone volk, werden beledigd. Hoe verborgen en heimelijk de colleges en gezelschappen der filosofen zich in vroegere tijden gedroegen, is duidelijk. Met welk een grote ijver, ernst en zwijgzaamheid de pythagoreeërs zich op hun leer voorbereidden, kan men zien aan wat eerder genoemd is. Niemand van hen heeft korter dan twee jaren een dergelijk stilzwijgen volgehouden, en niet zelden waren het vijf jaren. Zij hebben hun leer dus hooggeacht. Zo standvastig zijn deze jongelingen en discipelen geweest. Vanwege hun kennis der geheimenissen werden zij beroemd. Amycla[229] heeft zulk een stilzwijgen (door tegen een bevel in te gaan) niet kunnen volhouden, maar verder heeft stilzwijgen nooit nadeel berokkend. Spreken echter, heeft dikwijls grote schade veroorzaakt. Wij zien immers dat de natuur de mens twee ogen, twee oren en twee neusgaten, doch slechts één enkele tong heeft gegeven, en

229 De inwoners van Amycla werd bij wet het zwijgen opgelegd, toen gebleken was dat de stad een aanval te duchten had. Dat keerde zich tegen hen. Toen de vijand daadwerkelijk naderde, durfde niemand een waarschuwing te laten uitgaan.

die heeft geïnterneerd tussen de tanden (die op een sterke omheining lijken), opdat zij niet buiten het hekwerk kan komen, of er tegen elke prijs te veel uitkraamt.

En net zoals het zeer moeilijk is om een losbandige hengst naar believen te berijden, zo is het ook met de tong gesteld. Vandaar dat de filosoof Zeno, toen hij met alle filosofen op bevel van keizer Antigone bij de Atheense legaat te gast was en de anderen met groot gezwets hun kunst lieten zien, alleen hij in alle toonaarden heeft gezwegen. Toen de legaat hem daaromtrent bevroeg, heeft hij hem geantwoord, dat dat het moeilijkste van alles was: het gepraat van de beroepsgroep te temmen. Daardoor heeft hij niet alleen die onbezonnen kletskoppen gestraft, maar ook zijn lange stilzwijgen verontschuldigd. Over Tantalus, die kennis droeg van de geheimenissen der goden (die waarlijk niets anders waren dan chemische decreten, zoals elders wordt aangetoond) spreekt de dichter Ovidius:

Quaerit aquis in aquis, & poma[230] *fugacia captat,*
Tantalus hoc i li[231] *garrula lingua dedit*[232].

Toen hij tot aan zijn hals in het water stond en een boom met vruchten boven zich had, kon hij noch genieten van het water, noch van de appels aan de boom. Op dezelfde wijze werd Ixion in de hel tot een zekere straf veroordeeld, die men hem gaf omdat hij de godin Juno zijn wil zou hebben opgelegd; en werd ook de nimf Lara gestraft, wien Jupiter de tong had laten uitrukken, aangezien zij de door hem begane echtbreuk en zijn heimelijke geboeleer had geopenbaard aan zijn gemaal Juno.

---

[230] Het Duits geeft abusievelijk *poena*: "straf." Het Latijn geeft *poma*: "boomvruchten."
[231] Klaarblijkelijk een zetfout van *hoc illi*.
[232] "Hij vroeg water in water, en het fruit onttrok zich aan zijn greep. Tantalus is dit alles gegeven vanwege zijn loslippigheid." Hij verklapte geheimen die hem tijdens een maaltijd bij de goden door Zeus waren onthuld.

Vandaar dat dit gezelschap veel meer zulke voorbeelden der zwijgzaamheid heeft en de pythagoreeërs hierin willen navolgen. Daarnaast hebben zij bepaalde argumenten gehad waarom zij begonnen te spreken, zich kenbaar gingen maken en dat in acht namen. Zij weten dus de juiste en passende tijd te vinden om te zwijgen, of zich zeer omzichtig kenbaar te maken; dus op een bepaald tijdstip te spreken, toe te kijken, te luisteren. Ja, ook te zwijgen, opdat zij zich niet vergeefs met groot kabaal bezighouden. En hierin moet niet het onbezonnen gezwets worden nagevolgd (dat naar hun mening geen reden, doel of nut heeft), doch veeleer de pythagorische regel rond het stilzwijgen.

Hoofdstuk XII.

Hoewel zij om hen moverende redenen zich op grote schaal aan de wereld kenbaar hebben gemaakt en zich op de hoogte hebben gesteld van het oordeel der geleerden, hebben zich daarna toch redenen voorgedaan waarom zij zich een tijdlang hebben willen verbergen en de eerste aanstoot en vijandige bejegening met geduld wilden verdragen.

Vorengenoemde filosofen hebben de redenen van hun schrijven in bepaalde boeken duidelijk, begrijpelijk en genoegzaam bekendgemaakt, en wij achten het onnodig ze hier te herhalen.

Behalve dit alles hebben zij nog iets heimelijks en verborgens, wat (terwijl wij het niet kunnen onderzoeken of doorgronden) door hen nooit uitdrukkelijk werd gesteld of tentoongespreid. De reformatie[233], vernieuwing en restitutie aller kunsten en wetenschappen verwachten zij niet zozeer met verlangen, als wel wensen zij die van harte, hetgeen zich door een bijzondere allegorie tot alle schrijvers uitstrekt. Mij dunkt hier echter, dat ik een wonderlijke echo verneem die in hun oren klinkt, of een stem die niet van een filosoof en natuurkundige, doch van een gruwelijke hyena is (welk dier de menselijke stem na-aapt), namelijk dat de Duitse Narcissus hier niet de nimf R.C.

233 'Allgemeine und General Reformation, Der gantzen weiten Welt, Beneben der Fama Fraternitatis, Dess löblichen Ordens des Rosenkreutzes, an alle Gelehrte und Häupter Europae geschrieben: Auch einer kurtzen Responsion, von dem Herrn Haselmeyer gestellet, welcher desswegen von den Jesuitern ist gefänglich eingezogen, und auf eine Galleen geschmiedet: Jetzo öffentlich in Druck verfertigt, und allen trewen Hertzen communiciret worden. Erst Gedruckt zu Cassel, Im Jahr, 1614'. Er zijn evenwel diverse andere (ook wel gesplitste) titels uit andere jaren van deze werken in omloop, in diverse herdrukken.

onderkent[234], ook al roemt zij hogelijk haar kunsten en goddelijke openbaring - net zoals bij Vergilius de herder Corydon[235] zijn schapen, allerindrukwekkendst temende om de hoogdravende Alexis tot liefde en affectie voor hem over te halen. Het is echter net als met genoemde Corydon, die zichzelf troostte: *Inuenias alium, si te hic fastidit Alexis*: "Gij zult nog wel een ander vinden die u zal opnemen, hoewel deze Alexis u zo hoogmoedig bespot."[236] Laten wij er ondertussen genoegen mee nemen, dat deze filosofen uitleggen hoe zij zich onder de Duitse adelaar van het Roomse Rijk, dat wil zeggen binnen de grenzen van Duitsland ophouden, en wij vandaar niet naar de Egyptische vuuroven, gebraden kippen of de tempel van de afgod Apis en andere monumenten hoeven te kijken en ons daarover hoeven te verwonderen, aangezien ook ons geliefde vaderland der Duitse natie haar bijzondere versierselen en vertrouwde dingen heeft. Daartoe rekenen wij de uitvinding van het boekdrukken; een voortreffelijke, ware kunst waardoor alle wetenschappen, faculteiten, talen en de kunst worden bevorderd en uitgebreid. Niet minder geldt het de uitvinding van het kanon en de buks, die in oorlogskwesties hun grote nut bewijzen. Dit

---

[234] Het Duits geeft zeer vrij: "das den Teutschen auffrichtigen Narissum diese Bulerin und verführische Nymphe nicht ansehen unnd begnadigen wollen": 'dat de Duitse Narcissus deze deern en verleidelijke nimf niet wil aankijken en begenadigen'. Het Latijn geeft slechts: *Narcissus Germanicus R.C. non hanc agnoscit nympham*: "de Duitse Narcissus de nimf R.C. hier niet onderkent." De passage is voor meerderlei uitleg vatbaar, maar m.i. is de strekking, dat de Duitsers (Narcissus) de Orde R.C. (de nimf) niet zien staan.

[235] Vergilius, in zijn herderspoëzie, *Bucolia, Ecloga 2*. De herder Corydon is hogelijk verliefd op de knaap Alexis.

[236] Ook wel aangetroffen als: *Invenies alium, si te hie fastidit, Alexim,* of: *Invenies alium, si te hic fastidit, Alexin,* en: *Invenies alium si te hic fastidit Alexis*. Slotregel van het gedicht *Alexis, 2e Ecloga* (2e Herderskout) van Publius Vergilius, 70-19 v.Chr. Vondel vertaalde het met: "Gy vint wel eenen zachten Alexis, zoo u dees blijft hoonen, en verachten."

alles weegt misschien op tegen de schat aan verborgen geheimenissen die ettelijke honderden jaren geleden zijn ontdekt, maar tegenwoordig alleen nog worden aangeduid en ten nutte en dienste van de mensen aangewend. Het is reeds voldoende dat wij weten, dat men sommige mensen aantreft die aanbieden alle ziekten zonder vergoeding en geheel voor niets te genezen; reden waarom wij God de almachtige, grote dank zeggen en het hem verplicht en schuldig zijn om met een dankbaar gemoed erkentelijk te zijn voor zijn goddelijke voorzienigheid en zorg. Als ze niet op zulk een wijze getoond waren, zou niemand zich ooit dit soort genezingen en kuren met de daarbij behorende achtergronden hebben toegeëigend, doch ze wellicht meer aan het blinde geluk en een ongevaarlijk toeval hebben toegeschreven. Onze getrouwe Heiland, de heer Christus, bewijst de zieken en bekommerden door zijn goddelijke genade als God en mens voortreffelijke weldaden, waarbij hij hen zonder enig middel van hun zwakheden ontdoet. Hij wil, dat een ieder deze weldaden zo veel mogelijk door de middelen die in de natuur zijn ingeplant en toegelaten, en zonder enig bijgeloof of hulp der boze geesten, net zo voortbrengt en met anderen deelt.

Vandaar ook, dat de medische kunst en het genezen van ziekten, vóór al het andere aan, door de mensen zeer gewaardeerd wordt. En vervolgens de theologie of zielzorg[237], die hoog boven alle wereldlijke kunsten en oefeningen verheven is, aangezien die ook de voortplanting beoordeelt en zich daarop richt, alsook op de opwekking der doden, die alleen de goddelijke almacht en niet het menselijk kunnen, toekomt. Althans, indirect, wanneer men haar beschouwt en vergelijkt met andere kunsten en omdat de materie aan haar ondergeschikt is, en wel die, welke de mensen waarop zij betrekking heeft, vernieuwt en geneest.

[237] Het Latijn geeft *animarum curam,* "de zielzorg", en noemt de theologie dus niet.

Om deze redenen is dan ook de voornoemde artsenijkunst van de Orde en Broederschap van het Rozekruis in het bijzonder uitverkoren, omdat zij de ziekten, pijnen en gebreken van het menselijk lichaam en gemoed met een medicijn en artsenij wil wegnemen en genezen. Dat is ook in oeroude tijden bij de Egyptenaren de gebruikelijke gang van zaken geweest, zoals in het Eerste Boek van het *Hieroglyphicorum*[238] wordt aangetoond.

Nu daaraan het dagelijks lezen in de bijbel wordt toegevoegd, en de meditatie en de godsvruchtige oefeningen daaruit behartigd worden, hebben zij zich ook door zulke middelen met een dusdanige, geestelijke artsenij der ziel voorzien, dat zij die op een passende tijd en plaats voor zowel zichzelf als anderen gevoeglijk en nuttig kunnen gebruiken. Aan deze drie[239] echter laat het zich aanzien, dat al het andere wat tot de goede dingen wordt gerekend en voor kostbaar wordt gehouden, hun toevalt.

Er is onder de wereldwijze filosofen een merkbaar verschil en grote strijd over wat het hoogste goed op deze wereld is. Er worden diverse tegenstrijdige meningen over ten beste gegeven. Aan hen houden wij het drievoudige medicijn ofwel de artsenij van het lichaam, het gemoed en de ziel voor, buiten dewelke

---

[238] Maier doelt vermoedelijk op een werk van Pierio Valeriano, 1477-1560, getiteld *Ioannis Pierii Valeriani Bellvnensis Hieroglyphica, sive, De sacris Ægyptiorvm* (etc., etc.) *Horapollinis item hieroglyphicorum libri duo* (etc.), 1614. Daarin is dus sprake van een Boek II (*libri duo*), zodat er ook een Boek I moet zijn geweest. Valeriano schreef over *emblemata* en symbolisme. Dat zijn bij uitstek specialisaties van Maier zelf (denk aan zijn *emblemata*-boek *Atalanta Fugiens*), zodat hij mogelijk langs die weg met hem bekend raakte. Het werk van Valeriano bevat hoofdstukindelingen, waarbij de term 'boek' (*liber*) ook voor het begrip 'hoofdstuk' kan worden gebruikt. In het *Libri secundum* van zijn werk wordt gesproken over medische ontwikkelingen in Egypte. Ik vermoed dat Maier heeft willen verwijzen naar een *Liber secundum* in plaats van een *Liber primum*.

[239] Zie de volgende alinea: de artsenij van lichaam, gemoed en ziel, ofwel medicijnen, meditatie en godsvruchtige oefeningen.

bezwaarlijk iets te vinden is wat tot de goede dingen kan worden gerekend. Door de artsenij van het lichaam begrijpen wij het universele geneesmiddel, dat met andere bijzonderheden omgeven is. Door de artsenij der ziel begrijpen wij het temperen en matigen van lotgevallen en hun werking. Uit dezen ontspringen treurigheid en pijn in het gemoed en vooral onderworpenheid aan armoede, vertwijfeling, en ontelbare andere ongelukkige en kwalijke zaken.

De artsenij van de ziel echter is geheel spiritueel ofwel geestelijk, en behoort wat haar toepassing betreft eigenlijk de theologen toe. Aangezien de filosofen van deze Broederschap hun stellingen en regels in de *Fama* en *Confessio* naar voren hebben gebracht, wordt het er voor aangezien alsof zij een patiënt die met de driedaagse koorts ziek te bed heeft gelegen, een sterk purgeermiddel hebben ingegeven en dat daardoor, nog zonder dat het zijn juiste werking heeft kunnen doen, alle symptomen, de hitte, dorst, koude rillingen en alle toevallen niet alleen niet werden teruggedreven, doch veel heftiger en zwaarder leken. Dat is dan ook de reden dat de medicus vervolgens een tijdlang niet pleegt te verschijnen en het de natuur toestaat te handelen en te werken, opdat niet wellicht de zieke zich uit ongeduld opwindt. Want van alles wat hij aan schadelijks in zijn lichaam heeft, en het geringste wat hij aan remedies inneemt, legt hij de schuld en de oorzaak bij de arts, net als van de opwinding, pijn, hitte en het optredende symptoom, waarbij hij stilzwijgend geheel voorbijgaat aan het slechte verloop van zijn ziekte, de gesteldheid van zijn verdorven lichaam, zijn onmatigheid, gezwelg, overgewicht, ontucht en het vreten en zuipen. Met geen woord staat hij er bij stil, noch begrijpt hij, dat dit zijn geijkte, bestendige wijze van leven is. Zo heeft ook dit aanzienlijke, ware gezelschap, deze Broederschap, nadat zij een aantal van haar boeken, zoals de *Fama*, *Confessio* en andere had gepubliceerd, zich tot nu toe een tijdlang verborgen gehouden en heeft zij achter de struiken

gelegen, opdat men niet is zoals de maagd die met haar vinger naar Demosthenes[240] wees en zei: "Deze is het." De eerste uitbarsting[241], tegenstand en storm zullen echter binnenkort voorbijrazen. De werking der eerste artsenij zal door haar herhaling en hernieuwde toepassing hersteld, genezen en verbeterd worden.

[240] Maier verwijst hier naar het antwoord dat Demosthenes kreeg van een jonge vrouw, op zijn vraag waar er in Griekenland een muis te vinden was. Cicero, *Tusculanae Disputationes, Liber Quintus, 103*.
[241] *Paroxysmus*. Uitbarsting, ook bij ziektebeelden.

Hoofdstuk XIII.

Hierin zijn over de onthullingen die via de *Fama* en *Confessio* zijn gedaan, diverse van hun meningen opgenomen, welke omvatten, dat sommigen alles voor onzin en inhoudsloze, wereldlijke, reine fantasie houden. Daarmee treedt aan den dag dat zij, onwetend op alle terreinen, zich hetzij uit haat of uit onwetendheid verzetten tegen de chemie, doch mogelijk ook - wegens een veel te grote liefde en ingenomenheid jegens zichzelf - aan de Broeders[242] de wetenschap betreffende alle kunsten en geheimenissen toeschrijven. Allereerst wordt hier de onwetenden geantwoord.[243]

Wat wij hiervoor over de stuiptrekkingen der zieken hebben vermeld, kunnen wij afleiden uit het oordeel dat de onwetenden en begriplozen lieten volgen op de bekendmaking van deze Broederschap. Die hebben de verandering en verwikkeling op velerlei manieren begrepen. Net zoals zoete wijn, ongeacht of die dezelfde aard of eigenschap heeft, bij velen een verschillende uitwerking en gemoedsgesteldheid veroorzaakt (die toch niet door de eigenschap van de wijn zelf tot uiting komt, maar door de aard en conditie van de wijndrinker), zo is ook de bekendmaking der Broederschap door velen op verschillende wijzen opgenomen en uitgelegd op grond van hun eigen blindheid, hebzucht of boosheid; al naar gelang de een of de ander haat koesterde jegens de chemie of de betrokken personen die haar beoefenen, dan wel dezen gunstig gezind was. Zeer velen

242 Maier geeft hier andermaal aan, dat de buitenwereld de Broederschap hetzij als een verzinsel beschouwt, hetzij juist op haar projecteert dat zij alle geheimen der natuur bezit.

243 Hier treedt een onduidelijke tegenstelling op. Degenen die de onthullingen uit de *Fama* en de *Confessio* voor fantasie houden, zijn niet dezelfden die aan de Broederschap alle kennis der natuur toeschrijven. Waarschijnlijk bedoelt Maier, dat er naast de sceptische groeperingen andere zijn, die juist kritiekloos alles uit de *Fama* en de *Confessio* voor waar houden.

roepen, dat het[244] slechts onzin is, en een onbelangrijke, wereldlijke, verzonnen, fantastische, verblindende droom, waarbij drie verschillende groepen kunnen worden onderscheiden: Sommigen zijn geheel onwetend, namelijk zij die geen ervaring en kennis der natuur hebben. Zeer velen roepen het vanuit een bepaalde haat; dan wel uit onwetendheid jegens de chemie. Anderen eigenen zich uit te veel liefde en ingenomenheid jegens zichzelf; veel te vermetel alle kennis en wetenschap der dingen toe, behalve der chemie, die zij derhalve geheel uitstoten en loochenen.

Wat nu de eersten, de onwetende massa aangaat, kunnen wij ons er wel over verwonderen dat zij denken dat zij het zich kunnen permitteren over zulke grote geheimenissen te oordelen, maar wij willen hen hier naar behoefte van repliek dienen.

De mens is uit lichaam en ziel samengesteld, doch tussen de lichamen der mensen zijn opvallend grote verschillen te zien. Sommigen zijn zeer gezwind op hun voeten, sommigen sterk in de armen, sommigen hebben een scherp gezicht, weer anderen zijn dominant in andere gaven van de natuur en de kunst. Degenen die zich aldus door anderen overvleugeld zien, zullen vast merken dat er oorzaken zijn waardoor zij zich van anderen onderscheiden, waarbij zij dat onderscheid met ogen zien en met het gemoed kennen. Wat echter het gemoed aangaat, zien wij, dat ook de alleronhandigste mensen die het minst geletterd zijn, zich zonder enige schaamte en schuwheid beter achten dan de voortreffelijkste mensen die uiterst geleerd zijn, terwijl hun gemoed zelf partij en rechter is, dat wil zeggen vanuit eigen kennis en kunde, en uit eigen beweging oordeelt. Vandaar dat de dichter Ovidius sprak: *Qui volet ingenio cedere, nullis erit*[245]: Niemand wil voor een ander qua geschiktheid en kunde onderdoen. Tot dit gezelschap behoren ook degenen die een

[244] Het bekendmaken van de Broederschap.
[245] "Wie wil onderdoen voor een verstandig iemand, zal een niemand zijn."

hoge dunk hebben van hun verstand, en hun onwetendheid durven te verbergen. Zij plegen zichzelf echter te verraden (net als de specht met zijn geschreeuw) en hun ongeschiktheid en onwetendheid tentoon te stellen. Roepen die doldwaze, onwetende, onnadenkende fantasten dit[246] nu vanuit hun fantasie uit tot onzin, een droom, of fantasie en beoordelen zij het aldus? Het is naar mijn mening veel verhevener en voortreffelijker dan hun gezindheid en verstand kunnen begrijpen. Het weten van de Broeders is veel te verheven en subtiel, dan dat het het geheugen en verstand van de critici kan bereiken en zij het bevatten. Een groot koning en potentaat kan weliswaar zijn intrek nemen in een arm, eenvoudig boerenhutje, maar de verborgen verheven wetenschap kan daarom nog niet in het verstand van een eenvoudige ongeletterde en begriploze ingaan. Zo iemand oordeelt dus net als een blinde over kleur, menend dat hij het zwarte van het witte op de tast kan onderscheiden. Dat kan hij echter nooit voor elkaar krijgen, aangezien hem het gezichtsvermogen, als zintuig dat nodig is om de kleuren te onderscheiden, ontbreekt. Zij tasten dus in het duister, net als de Andabatae[247] en slaan hun leven, net als Gryllus[248] van mening was, hoger aan dan dat van een varken en te verkiezen boven dat van deze. Mogen zij daarom in hun zwijnenstallen blijven liggen en zich naar welgevallen met de troep die daarin ligt, verlustigen. De rozemarijn die de bewegende geest[249] in de mens merkbaar versterkt, is hun een dodelijk gif. Laat hen dan in hun onwetendheid verblijven, maar laten zij anderen niet naar hun verstand beoordelen. Of, waar zij begeren iets te leren, net

---

[246] De onthullingen in de *Fama* en de *Confessio*.

[247] 'Opstijgers', een bepaald type Romeins gladiator. Zij vochten te paard op leven en dood, helmen dragend zonder openingen voor de ogen.

[248] De naam van een varken dat de hoofdfiguur is in een dialoog tussen Odysseus, Circe en hemzelf, over de verhevenheid van dierlijke eigenschappen boven die van de mens. Onderdeel van de *Moralia* van Plutarchus, Grieks filosoof en politicus, plm. 46-plm. 120 n.Chr.

[249] *Spiritus animalis*. In de oude natuurfilosofie een etherische stof die zich door de hersenen beweegt.

als de leerlingen der pythagoreeërs, de vinger op de mond leggen, stilzwijgen en zich ervan weerhouden alles te beoordelen, opdat zij niet door de scherpe discipline getroffen en getuchtigd worden.

Hoofdstuk XIV.

Beantwoording en weerlegging van hen die de chemie vijandig zijn en er iets op tegen hebben.

Met de hier genoemden kunnen ook sommige anderen worden vergeleken die weliswaar niet geheel ongeletterd zijn, maar er toch een dergelijk oordeel over hebben, uit afgunst en haat jegens de chemische kunsten of omdat zij daaromtrent geen kennis bezitten en er zich daarom tegen keren. Zij zouden hieraan echter niet zo veel plezier beleven, wanneer zij niet ook anderen daartoe konden ophitsen en hun giftige censuur naar de sociëteit zouden kunnen uitstoten.

Hoe, of om welke reden kunnen zij uitroepen dat dit een wereldlijke, nietige fantasie en droom is, daar zij toch aangaande deze geheimenissen in het geheel ongeschikt en onwetend zijn, en niet anders kunnen dan hun onwetendheid tonen? Zij verloochenen en negeren de chemie volstrekt, en daarom kunnen zij niets toelaten van wat daarin zijn oorsprong heeft, opdat men hen er niet voor aanziet dat zij de oorzaken op zich loochenen en toch de resultaten toelaten. Het was veel raadzamer geweest dat men deze giftige hommels geheel onaangevochten had gelaten en hen hun onwetendheid vrijelijk had laten erkennen en berouwen. Wanneer zij echter de chemie willen verloochenen en verwerpen, moeten zij tegelijkertijd ook de kennis van alle natuurlijke dingen, die er zeer verwant mee zijn, evenals de sociëteit die ze metterdaad zelf beoefent, verwerpen en verloochenen. Dat die echter waarachtig zijn, hebben wij in het kort in het voorgaande bewezen, maar ook op andere plaatsen, zowel met onderbouwde argumenten alsook vanuit de ervaring van vele voortreffelijke, geloofwaardige personen. Wij zien dus, dat zij niets substantieels en blijvends hebben aangevoerd of weerlegd op grond waarvan men zou

moeten geloven dat het met de chemie niets wordt. Die zou onmogelijk zijn, aangezien ze hun ongelooflijk toeschijnt, doch steeds gaat het om wonderbaarlijke werken die door de kunst bevorderd en naar voren worden gebracht, zoals vermelde Broederschap aanvoert. Als die nu nog had beweerd dat er een gevleugeld paard bestaat, de Pegasus; een hippocentaur, die half mens en half paard is; of dat de mens in een andere gestalte, bijvoorbeeld bomen, steen en verstandeloze dieren kan worden veranderd; dat een ezelin heeft gesproken; de muren van een stad door de klank en toon der klaroenen zijn omgevallen; en wat er nog meer zij van dit alles (zoals ooit de heidenen van een deel van bovenvermelde wonderen, ook al waren ze vals en verzonnen, hadden geloofd dat ze echt waren), dan zouden deze gezellen wellicht nog een reden hebben voor hun gelaster. Deels echter weten wij uit geschriften, dat sommige van deze dingen zich soms waarachtig zo hebben toegedragen.

De natuurlijke dingen worden geenszins anders wanneer de waarneming door onze instelling of wetenschap verandert. Evenmin nemen de bestaande dingen, ofwel de geïsoleerde, specifieke, natuurlijke dingen toe, als onze denkwijze toeneemt.

De grote koning Alexander zocht op de zee of oceaan, die in het midden der wereld gelegen was, nog andere werelden die hij evenzeer met geweld zou willen onderwerpen, doch hij kon niet dromen dat er op een zekere plek zoiets zou zijn als het landschap Amerika en vele machtige eilanden. Die waren er destijds niettemin wel degelijk, ongeacht of ze aan hem of anderen onbekend waren. Hetzelfde geldt evenzeer de tegenvoeters, waarin de antieken niet geloofden, maar wij wel. Het geldt ook de vogel feniks, die in de antieke opvatting alleen in Egypte werd gevonden, terwijl wij aantoonden dat diens eigenschappen zuiver in chemische zin moeten worden opgevat. Op deze wijze wordt van veel dingen aangenomen dat ze bestaan, terwijl ze toch nergens te vinden zijn; en omgekeerd,

dat ze niet bestaan, terwijl het er naar waarheid juist wel zo mee gesteld is. Dat is duidelijk alleen aan het onbegrip en de onvolkomenheid van het menselijk hart toe te schrijven, waardoor het net is of ons een vel voor de ogen hangt en wij niet genoegzaam de waarheid van de leugen kunnen onderscheiden.

Laten nu zij die met deze verzinsels zijn begonnen, naar voren treden en ons van hun bedrog en valsheid overtuigen. Maar dan gaan wij op onze beurt de waarheid bijspringen en dan zal wel blijken waar die te vinden is. Vooropgesteld, dat dit alles van een of meer slechte mensen afkomstig is en aan de wereld werd gepresenteerd. Wie mogen dat dan wel zijn? Het zijn werkelijk geen ongeschoolden, wanneer men hun ingenieusheid en verstand bekijkt, maar toch zijn ze afgunstig en boosaardig vanwege hun wil en toeneiging.

Allen die een bepaalde mening aanhangen, of een bepaalde handeling uitvoeren, doen dit hetzij uit liefde tot de deugd en de waarheid, hetzij om daardoor grote roem, eer, waardigheden, geweld of nut te bereiken, of om uit godsvrucht of hebzucht te heersen. Ik kan alleen niet zien onder welke noemer of uit welk motief dit zou kunnen of moeten gebeuren dan alleen uit liefde tot de waarheid. Voor het gezelschap zal het geen grote roem, eer, waardigheid of macht[250] teweegbrengen, want die moeten geheel verborgen blijven. Veel minder kan het er nut of gewin van verwachten; alleen een groot kwaad in combinatie met grote kunst en eruditie, en die komen zelden tot elkaar[251]. Schrijft men het bedenken van fantasie toe aan een goddeloos, slecht mens, dan kan die er geen oordeel over vellen. De

---

[250] Het Latijn geeft slechts: *fama, honorem aut potentiam*: "roem, eer of macht."

[251] "beneben grosser Kunst und Erudition." Het Latijn geeft: *Eruditione haud vulgari coniuncta*: "Het instrueren valt beslist niet samen met openbaar maken."

Broederschap houdt zich te allen tijde bezig met de chemische en andere kunsten, waarvan het resultaat en de oogmerken speculatief zijn in de ogen en opvatting der anderen, doch actief naar het Werk leiden. Daarnaast plegen zij zich zeer ijverig te oefenen in de goddelijke zaligheid en godsvrucht, en daarmee inderdaad te onderstrepen dat godsvrucht een begin der wijsheid is.

Dit alles kan geen oefening zijn van een goddeloos mens die zich niet in de waarheid bekwaamt. Herostratus, die de tempel van Diana in Efese in brand stak, heeft door zijn schandelijke daad in aller eeuwigheid bij alle volkeren een slechte naam en schandvlekken gekregen. Daarom moet hij voor des te ongelukkiger worden gehouden. Zo zal ook degene die het waagt om dit zonder reden en slechts vanuit een bedrieglijk hart aan den dag te leggen, daardoor niets anders dan grote schande ten deel vallen, en in plaats van een beoogd nut een grote straf van God mogen verwachten. Wie zou nu onder de geleerden dermate vermetel, narcistisch en goddeloos zijn, dat hij iets dergelijks, ware hij niet geheel onzinnig, zou durven ondernemen? Om deze reden nu (al duiden wij niet genoegzaam aan hoe dit gezelschap is en waar het zich bevindt, omdat dat niet nodig en ook niet nuttig is) kan men daar toch veel meer uit afleiden dan uit de mening van degenen die het tegendeel stellen[252]. Dezen hebben namelijk slechts hun simpele 'nee' aan hun kant. De onzen echter hebben genoemde Broederschap met hun boeken en persoonlijke bekendmaking aan hun kant. Om dat te illustreren, halen wij slechts één voorbeeld naar voren, namelijk van wat zich onlangs te Wetzlar[253] heeft afgespeeld, waardoor

---

252 Namelijk dat de Broederschap nergens is.

253 Vermoedelijk duidt Maier op het verslag van ene Georg Molther over diens ontmoeting met een geheimzinnig lid van de Broederschap. Opgenomen in een van de vele gecombineerde edities van de *Fama* en de *Confessio*; 1617, Johann Bringer & Johann Berner. In elk geval werd in die tijd een bedrieger, die voorgaf Rozekruiser te zijn en daarmee anderen geld afhandig maakte, opgehangen te Metzlar.

al hun ontkenningen en inhoudsloze strevingen een halt wordt toegeroepen. Zo zien wij ook dat andere, wat in het Twaalfde Boek van *Symbola aureae mensae* werd gememoreerd, over een onbekende die zijn waard, welke een groot liefhebber der chemie was, met een deel der tinctuur of een verbrokkeld goudpoeder heeft bedacht, dat later op een weegschaal[254] kwam. Dat was op de plek die hun[255] woning in C.R. zou betreffen. Hoewel volgens het algemene spreekwoord één zwaluw geen zomer brengt, kan toch één enkele van zulke bevestigde, waarachtige gebeurtenissen van waarheid getuigen. Daar kunnen duizend ontkenningen niets tegen uitrichten. Als we in aanmerking nemen dat zo'n bevestiging de waarheid en bestendigheid der natuurlijke dingen, ofwel het zijnde, samenvat en vertegenwoordigt, trekt de ontkenning ze daarentegen uit elkaar, of het behandelt ze als zo goed als niet bestaand. Vandaar dat alle kunsten uit bevestigende stellingen, en niet uit ontkenningen bestaan en een bevestigde slotsom hebben. Laten daarom de nutteloze hommels maar eens een keer ophouden de honing van de nuttige bijen weg te vreten, of anderen te misgunnen dat die ervan mee genieten. Zoals ook de nietswaardige krekels en sprinkhanen de lieflijke nachtegalen in hun voortreffelijke gezang niet verder storen, want anders zouden zij niets dan onnutte, slechtluidende dissonanten in de ware muziek veroorzaken en de schitterende harmonie of overeenstemming der natuur en kunst hinderen. De pythagoreeërs hebben de hemelse sferen een wonderbaarlijke, toepasselijke harmonie en afstemming toegedicht, die wij toch vanwege de grootte en voortreffelijkheid van hun objecten[256] niet met onze oren kunnen horen. Wij kunnen echter veel beter zeggen, dat zowel door de werken die door de kunst tot stand worden gebracht, als door de werken die de natuur bereidt, een schitterende, ware symfonie en afstemming worden verwekt,

[254] De Duitse tekst loopt hier niet goed door.
[255] Onduidelijk. In ieder geval zijn hier de Broeders bedoeld.
[256] De hemellichamen.

die vanwege hun ongewoonheid door velen niet worden bespeurd, en ook wegens hun grote wonderdaden niet worden geloofd. Het zal ons echter niet moeilijk vallen, hun dat ongeloof niet euvel te duiden wanneer zij zich daarbij stilzwijgend gedragen, doch zij weten een tegengestelde gedraging tentoon te spreiden.

Hoofdstuk XV.

Weerlegging van het andere deel der geleerden, die zich vanuit een te grote ingenomenheid en liefde jegens zichzelf, verzetten tegen de Broederschap.

Aangezien wij in het voorafgaande de grote groep hebben geantwoord, moeten wij nu ook de anderen, die geleerd en ervaren menen te zijn in de kunsten, tegemoet treden. En wel moeten wij hun moeiteloos toegeven dat zij in kunst en wetenschap zeer ervaren zijn; in groot aanzien staan; qua autoriteit voortreffelijk zijn; wellicht in bepaalde mate in de smidse van Vulcanus bezig zijn; en gesierd zijn met grote eer, waardigheden en waarden. Uit het feit echter, dat zij ontkennen dat zich onder de andere kunsten ook de Broederschap van het Rozekruis bevindt, zien wij, dat zij zichzelf daarin te veel vleien, in plaats van genoemde sociëteit tegemoet te komen, want zij schrijven aan zichzelf kennis toe betreffende de gehele natuur en de krachten der kunsten en vellen daarmee het oordeel over zichzelf. Zij zeggen: hoe zouden zulke voortreffelijke filosofen zich op de een of andere plek kunnen bevinden en aan ons verborgen blijven? Wat voor een grote ervaring waarvan wij geen weet hebben, hebben zij met hun kunst? Wat voor indrukwekkende documenten en proeven kunnen zij naar voren brengen van hun onderzoek der natuur, waar wij voorheen al een voet hebben gezet? Bij ons kunnen wij echter geheel geen aanwijzingen vinden waarom zij er ooit geweest zijn, of zouden kunnen zijn. Insgelijks kunnen wij ons ook geen oord verbeelden waar zij verborgen zouden kunnen zijn. Wij vinden en zien immers bovenal geen enkel werk of een werking die betrekking heeft op de metalen, noch op de medische weten-schap en artsenij. Waarom zouden wij dan geloof hechten aan zulke blinden en doven, of aan degenen die op schrift stellen dat

zij meer kunnen begrijpen dan wij?[257] Ja, ziende of verstandige mensen zullen zij niet bepraten, maar dat zou wel in enigerlei mate kunnen gebeuren met de onwetenden en ongeletterden. Dit zijn naar hun mening hun goed verdedigde, sterke vestingen en slotsommen waartegen niemand zich mag verzetten die het mocht wagen het op te nemen tegen de algemene, universele wetenschap. Moeten wij ons nu aan iets dergelijks wagen? Of het zonder verantwoording laten lopen? Wij moeten ons immers veel meer wijden aan de waarheid, dan aan de eigenliefde en ijdele glorie van sommigen. Zij moeten toch zelf toegeven, dat iemand niet met alle gaven wordt bedeeld. Waarom dan met deze wel? Als dit nu zo is, waarom denken zij dan te vatten wat buiten hun begrip valt, en menen zij dat alleen zij alle kunst verteerd hebben en aan hen niets verborgen blijft, terwijl zij toch niet weten wat hun nog zozeer verborgen is? Waarom erkennen zij niet, dat zij zelf in dwaling blijven steken doordat zij menen dat anderen bedrogen zijn? Wanneer het om het oplossen van een rekenkundige of medische vraag zou gaan, zouden zij wellicht hun kunsten kunnen laten zien. Voor de vraag echter die hier aan de bezitters van talloze bijzondere, natuurlijke geheimenissen gesteld wordt, kunnen zij in hun kunst geen hulp aandragen ter oplossing, behalve in hun hovaardige en hoogdravende gemoed. Toch zullen zij daardoor geenszins weerleggen wat in het gebruik der kunst stand kan houden en beproefd is, of kunnen wegnemen wat de bezitters ervan reeds weten.

Vele voor hen te grote, verheven wetenschappen zouden hun gelukken, wanneer zij zich niet vermetel zouden inbeelden dat zij die reeds bereikt hadden. Door deze nietswaardige inbeelding wordt de passende voortgang van de mens gehinderd en opgehouden, zodat hij niet zijn voorgenomen doelen bereikt, net zoals een schip wordt gehinderd door de vis (of het kruid)

[257] Tot zover de retorische vraagstelling der vermeende geleerden.

Remora[258]. Ook de allergeleerdste, voortreffelijkste mannen hebben altijd toegegeven dat zij, op leeftijd zijnde, nog leerden en dus in erkenning en kunst samen met de leeftijd voortschreden. Ja, al stonden zij reeds met één voet in het graf en in de groeve. Vandaar dat Cato, een voortreffelijk man en censor te Rome, op hoge leeftijd de Griekse taal heeft geleerd. Evenzo heeft Socrates in die tijd op de luit leren spelen en had Plato, die reeds een leeftijd van meer dan tachtig jaar had bereikt en nu op zijn doodsbed lag, een aantal gezangen van Sophron[259] onder zijn hoofdkussen liggen. Ook hij hield in zijn laatste doodsuur niet op met studeren, waarvan Valerius Maximus en Gellius in het Vierde Boek[260], H. 17 getuigenis afleggen. Wanneer eerstgenoemden nu in de waan hadden verkeerd dat hun aan kennis der kunsten en de natuur niets ontbrak, zouden zij niet op hun hoge leeftijd hebben besloten te verlangen naar datgene wat men hun dan als ontbrekend zou hebben voorgehouden. Gaan nu onze slimmeriken en nieuwelingen zichzelf meer, en grotere, dingen toe-eigenen dan deze voortreffelijke, oprechte mannen? Als zij hierin zo vermetel zijn, zijn zij het niet waardig om door anderen aangehoord te

---

[258] Uit de familie der *Echeneidae*. Deze vis zou in staat zijn geweest schepen af te remmen of stil te leggen door zich aan hun bodem vast te zuigen. De plant *Remora aratri* (ploeg) ontleent zijn naam aan de obstructie die een ploeg van deze plant ondervindt.

[259] Sophron van Syracuse, schrijver van mimes. Hoogtepunt plm. 430 v.Chr. Naar verluidt door Plato geïntroduceerd in Athene.

[260] Het is onduidelijk naar welk werk Maier verwijst. Het kan betreffen: *Valeri Maximi Factorvm et Dictorvm Memorabilivm Liber VIII, 8.7 ext. 3*, 31 n.Chr., een werk van Valerius Maximus. Daar staat namelijk: *altero etiam et octogesimo anno decedens sub capite Sophronis mimos habuisse*, dus dat Plato zelfs nog op tachtigjarige leeftijd onder zijn hoofd de mimen van Sophron had liggen. Het is onduidelijk waarom Maier in dit verband ook Gellius noemt. Het betreft in ieder geval niet het Vierde Boek van diens werk *Noctes Atticae* (Attische Nachten), aangezien H. XVII daarvan een taalkundige analyse tot onderwerp heeft. Het enige verband lijkt de *Anthologia Valerio-Gelliana* te zijn, opgenomen in de *Codex Vaticanus Latinus 3307, Saec. XII*.

worden, doch wel (omdat zij het wagen te oordelen over onbekende kwesties die zij niet begrijpen) om aan anderen in hun wrevel te worden overgeleverd, opdat dezen hen met gelijke munt betalen[261]. Nu zij zich in tegendeel onder hen scharen[262], moeten zij naar mijn mening toegeven dat er veel meer, grotere geheimenissen in de natuur zijn verborgen dan zij ooit hebben onderzocht en uitgezocht. Als dit nu zó, en niets dan de waarheid is, waarom ontkennen zij dan dat deze filosofen zich niet in de wereld bevinden?[263] Waarom laten zij ze aldaar verblijven, waar ze wel zouden kúnnen zijn, terwijl zij zich toch op hun eigen manier hebben gepresenteerd? Misschien echter voeren zij[264] aan, dat deze Broederschap en de aanmatigende filosofen[265] veel ongerijmde kwesties en onmogelijke punten hebben, die noch met het verstand, noch met de ervaring overeenstemmen. Overigens hebben zij daar niets over gelezen en dragen zij er geen kennis van. Ik moet bekennen, dat men op alle heldere, klaarblijkelijke en toegankelijke punten wel enige obscuriteit en verduistering zou kunnen gebruiken en zich enige twijfel zou kunnen voorstellen, nu wij zien dat niet álle geschriften en in het duister verrichte werken overwegend in twijfel worden getrokken, verduisterd, bespot, bekritiseerd, en aan diverse uitleggingen onderworpen. Dat zien wij aan de goddelijke Heilige Schrift, die toch het enige ware richtsnoer

---

[261] Het Latijn geeft: *limentur ipsi ex legis Taliones*: "op grond van de wet van Talio", ofwel 'de wet der vergelding'.

[262] Onder hen die menen de onbekende kwesties wel te begrijpen.

[263] "warumb lassen sie selbige / gleich wie sie seyn können / also verbleiben / da sie doch so geoffenbaret." Vertaling onzeker. Het Latijn geeft: *Si id verum, vt est, arcanorum professores eiusmodi cur negant? Cur non eos, vt esse possunt, sic esse permittunt, cum tales se manifestauerint?*: "Als dit waar is en voor zover dat zo is, waarom ontkennen zij dan de geheimen der leraren? Waarom zouden die niet kunnen bestaan en zich aldus op hun doel richten [c.q. zich verbreiden] en zich zo hebben gemanifesteerd?"

[264] Degenen die de Broederschap loochenen.

[265] Het Latijn spreekt niet over 'deze Broederschap en de aanmatigende filosofen'. Het is een aanvulling door de Duitse vertaler.

der waarheid is. Deze schreeuwlelijken maken het feit[266] op zich verdacht, en daarmee ook alle omstandigheden, de werkingen, de plek, ja, ten slotte de beweegredenen en motieven waarom de Broeders zich voor hen verborgen hebben gehouden, hoewel zij zich nu openbaren. Daarom zullen wij dat kort, punt voor punt, weerspreken en bezien. Wat de kwestie of het feit op zich betreft, is uit de beredenering en het voorbeeld van andere colleges en gezelschappen genoegzaam gebleken, dat die op zich mogelijk zijn. Niemand die niet geheel onnadenkend en zonder menselijk begrip is, kan ze ontkennen. De omstandigheden echter die ze verhelderen, zijn verschillend en hebben veel kanten, bijvoorbeeld in welke vorm de stichter[267] van deze sociëteit de kunst van de Arabieren heeft verkregen en hoe men hem op basis van zijn naam en geslacht erkende. Nadien reisde hij naar de Moren in het koninkrijk en de staat Fez. Door hen gesterkt in grotere kennis der kunsten, heeft hij overwogen en er zijn zinnen op gezet om in Spanje de reformatie van deze kunsten te bewerkstelligen. Het is ook zeker en onloochenbaar dat ze in oude tijden via de Egyptenaren naar de Arabieren werden gebracht. Vandaar dat voor Osiris en Isis in de stad Nysa in Arabië - waar ook Dionysis of Bacchus[268] werd geboren - zuilen opgericht zouden zijn (die geen andere betekenis hadden dan een chemische), en dat de feniks[269] na het volvoeren van zijn jaren zich naar Egypte zou hebben begeven. Door de Arabieren zijn alle kunsten, zoals de filosofie, de wiskunde, de heelkunde, het onderzoek der natuur,

---

[266] Dat er geschriften en werken van de Broeders en de filosofen zijn.

[267] Maier spreekt nu over de Rozekruisers en Christian Rosencreutz, die volgens de *Fama Fraternitatis* een reis naar Fez zou hebben ondernomen.

[268] Het Latijn noemt Bacchus niet.

[269] Volgens de mythe trok de feniks van zijn geboorteland Arabië naar de stad van de zon (Heliopolis) in Egypte. Daar voltooide hij cycli van vele honderden jaren, waarbij hij beurtelings van Arabië naar de stad van de zon (Heliopolis) in Egypte trok.

de artsenij[270] alsook alle wetenschappen van de verborgen geheimenissen der natuur, overgebracht op de Moren, bij wie naderhand veel filosofen en medici, alsook veel voortreffelijke chemici tot bloei kwamen en beroemd werden. Bijvoorbeeld Averroës[271], Gilgil[272], Avicenna[273], Geber[274] en ontelbaar vele anderen. Van hen is de ware wetenschap der chemie overgebracht op andere zeergeleerde mannen in Europa, met name op Albertus Magnus[275], Raimundus Lullius[276] en anderen die geleefd hebben ten tijde van, of kort na de eerste auteur en aanvanger van dit college, deze Broederschap, hetgeen ook aan de jaartallen te zien is. Het lijkt er dan ook op, dat in die tijd zulke kwesties niet onbekend waren en dat de chemie juist door velen erkend werd, hetgeen naar voren komt via hen die rond die tijd hebben geleefd.

Hoewel de Moren pas zo'n honderd jaar geleden door koning Ferdinand de Rechtvaardige[277] uit Spanje werden verdreven,

---

[270] De Duitse versie geeft: "Physic / Naturkündigung / Artzney", terwijl het Latijn vermeldt: *Physica & Medici*. Hieruit blijkt weer eens, hoe nauw verbonden en uitwisselbaar de termen fysica, natuurkunde, heelkunde, farmacie en medische wetenschap in die tijd waren. Ook nu is dit in bepaalde talen nog het geval.

[271] Ofwel Ibn Rushd, Spaans jurist, arts, filosoof, 1126-1198 n.Chr.

[272] Abu Da'ud Suliman ibn Hasan ibn Juljul, Arabisch alchemist, lijfarts van kalief Hisham II, 10e eeuw n.Chr.

[273] Ibn Sina, Perzisch universeel geleerde, 980-1037 n.Chr. Zijn *Al-Qanun fi al-Tibb* (Canon van de geneeskunde) was een medisch standaardwerk, dat samen met de werken van Galenus toonaangevend was in de middeleeuwen.

[274] Abu Musa Jābir ibn Hayyān, auteur van alchemistische werken, en zeer veelzijdig wetenschapper, 721-815 n.Chr. Er is echter nog een zogeheten Pseudo-Geber, die alchemistische werken schreef onder de naam Geber; 13e eeuw n.Chr. Het is niet duidelijk op wie van beiden Maier duidt.

[275] St.-Albertus Magnus, Duits filosoof en theoloog, bijgenaamd *Doctor Universalis*, plm. 1200-1280 n.Chr.

[276] Spaans filosoof en theoloog, uitvinder van het eerste principe achter de computer, 1232-1316 n.Chr.

[277] Koning van Aragón en Sicilië, 1379-1416 n.Chr.

verbleven zij daadwerkelijk in het koninkrijk Castilië en sommige andere oorden, en ook (tijdens de bloeitijd daarvan) in het koninkrijk Fez[278] in Afrika.

Benevens dit echter, zou men zich kunnen afvragen waarom hij[279] de kunsten heeft willen herzien en tot een betere staat brengen. Hun grondbeginselen waren de reden, want de medische, natuurkundige, astronomische en andere kunsten moesten met hun wetenschappelijke uitgangspunten overeenstemmen, die dan zodanig zouden moeten worden opgesteld, dat zowel de verborgen als de bekende waarden der dingen daarin worden vervat, en het begin (ofwel het uitgangspunt) met het einde overeenkomt en tegelijk intreedt. Over de werkingen en effecten kan men overeenkomstig oordelen, want ook die moeten met hun grondbeginselen overeenstemmen, en omgekeerd, waarvan dan ook louter blijkt uit het gehele leven van de Broeders en uit al hun daden en verrichtingen, want zij verleenden vrijwillig geneesmiddelen, en heelden ziekten op hun reizen en omzwervingen. Zij stemmen helemaal overeen met de kubus, die gelijke zijden heeft en in zichzelf altijd dezelfde is. Dit nu is de eigenschap en de verdienste van een deugdzaam, standvastig mens, namelijk dat hij zich in geen geval ergens toe laat bewegen en verleiden. De plek van hun woning is zonder twijfel dusdanig ingericht, dat deze voor hun oponthoud zeer goed geschikt en uiterst comfortabel is. Daar kunnen zij zowel tamelijk veilig, als zonder inkijk[280], afgunst, getwist en tumult van de buren leven. Onze geheimzinnige personen zijn op iets anders gericht[281]. De motieven van hen die zich verborgen

---

[278] Een der vier koningssteden.

[279] De zojuist genoemde 'aanvanger van dit college'.

[280] *Inspectioribus*. Het Duits liet dit onvertaald.

[281] De strekking is onduidelijk, zowel in het Duits als in het Latijn. Het Duits geeft: "Auff welche dann unsere enigmata, oder verborgene Rätseln anderswo gerichtet." Het Latijn geeft: *ad quam enigmata nostra alibi directa sunt*. Alternatief: 'Onze raadsels zijn naar elders gericht'.

houden, zijn tot nu toe veel en veelzijdig geweest, hetgeen zij ook met andere filosofen gemeen hebben. Daarenboven echter hebben zij de motieven voor hun naar buiten treden, uiteengezet in de verspreide *Fama* en *Confessio* en die hebben wij al grondig bestudeerd en onderzocht.

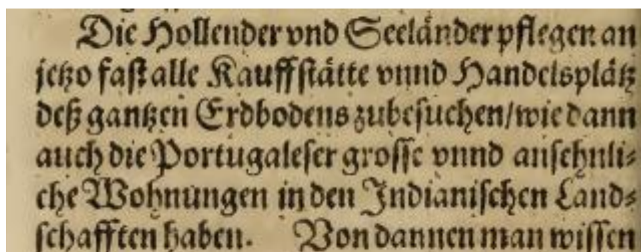
Hoofdstuk XVI.

Sommige anderen schrijven dit alles toe aan necromantie en toverkunst, zodat wij genoodzaakt zijn daarop in het hiernavolgende te antwoorden.

Behalve de nu vermelde critici en beoordelaars der Broederschap zijn er nog enkele anderen, die met name hun kunst en ijver aan godsvrucht toeschrijven; vervolgens een groot aanzien verlangen; en alle werken en voornemens dezer Broederschap aan duivelse verblindingen, dat wil zeggen de toverkunst der necromantie, en aan bijgeloof toeschrijven. Daardoor menen zij ook, dat zij het niet verschuldigd zijn om te vermelden dat er voor zulke voortreffelijke zaken andere achtergronden zijn dan de werking van een kwade geest. Dit is geheel tegen de natuur in en is ook totaal ongegrond, maar wel is er een wil des duivels die door slechte mensen bewogen en opgestookt wordt. Terwijl zij redelijkerwijs (op grond van hun eigen oordeel) voor kwaadsprekers en lasteraars kunnen worden gehouden, wagen zij het, ter verfraaiing van hun onwetendheid, anderen van onwetendheid en onbegrip te beschuldigen. Zij plegen de volgende verfraaiing voor hun ontijdig oordeel te geven: Dat de Fratres van de sociëteit zich erop beroemen dat zij weten wat er alom geschiedt, ja, zelfs wat er bij iemand in zijn gemoed en zinnen omgaat, zoals dat zij van tevoren aanduidden wat de waard van Wetzlar van plan was te gaan zeggen, alsook wat hem in andere plaatsen was overkomen. Insgelijks dat hij door het aansteken van bepaalde kruiden en met de karwats de muizen uit zijn kamer heeft verdreven. Zij hebben ook aangegeven hoe stro, dat trefzeker uit een buks werd geschoten, door het vuur onaangetast bleef en dergelijke. Hetgeen allemaal, zo zeggen de critici, meer hoort en past bij goochelaars en tovenaars, dan bij hooggeleerde lieden. Doch laten deze ijverige, hardnekkige censoren met hun bloeddorstige,

tirannieke oordeel, dat net als de wet van Draco[282] met bloed is geschreven, zich een beetje koest houden en de volgende constante uitzonderingen beschouwen, namelijk wat men uit de gepubliceerde boeken en verhandelingen van de genoemde *Fratres* van dit gezelschap verneemt, waarbinnen niets kan worden aangetroffen wat aan tovenarij of duivelswerken zou kunnen worden toegeschreven.

Wat het eerste betreft, dat dezen vermelden hoe zij kennis dragen van alle toevalligheden en mogelijke dingen, is daarop ons antwoord, dat zij dit deels ontlenen aan het relaas en de verhalen van andere personen, deels aan hun reizen ter plekke, waar men zulke dingen te weten kan komen, aangezien tegenwoordig tot in de uithoeken van India alle wegen publiekelijk bekend zijn.

Die Hollender vnd Seeländer pflegen an
jetzo fast alle Kauffstätte vnnd Handelsplätz
deß gantzen Erdbodens zubesuchen/wie dann
auch die Portugaleser grosse vnnd ansehnli-
che Wohnungen in den Indianischen Land-
schafften haben. Von dannen man wissen

De Hollanders en Zeelanders plegen tegenwoordig bijna alle koopmanssteden en handelsplaatsen van de gehele aardbodem te bezoeken. Zij hebben net als de Portugezen grote, aanzienlijke woningen in de Indische landschappen[283]. Dat verklaart hoe men kan weten wat er op allerlei plekken gebeurt. En aangezien zij zeer bedreven zijn in de astronomische kunsten,

[282] Atheens wetgever, die plm. 624 v.Chr. de Griekse wetgeving herzag.
[283] In de gebieden die men de 'Goa' noemt.

kunnen zij daardoor veel kwesties voorspellen en er waarzeggingen over doen, hetgeen allemaal door natuurlijke en toegelaten, niet verboden middelen plaatsvindt en teweeggebracht wordt. Dat zij echter ook grote kennis dragen van wat er bij de een in zijn binnenste, en bij de ander aan de buitenkant gebeurt, is niet buiten de perken van de rede der natuur. Er is ons een Spaanse monnik bekend, die in een grote bijeenkomst aan een ieder door middel van de gelaatskunde veel dingen uit het verleden en de toekomst heeft verteld en voorspeld, en derhalve ook door het gewone volk veelvuldig verzocht wordt om hen over hun geluk en situatie te informeren. Misschien is er bij iedereen wel een bepaald kenmerk in zijn gelaat vastgelegd waaraan hetzij het goede, hetzij het onfortuinlijke kan worden toegeschreven, waardoor een ieder die hierin bedreven is, veel grote heimelijkheden kan voorspellen. Zo komt het, dat verstandige, scherpzinnige personen in de regel van ieders aangezicht elk van zijn gewoonten en aangeboren eigenschappen kan aflezen, waarbij gewoonlijk het aangezicht de aandoeningen en bewegingen van het gemoed pleegt aan te wijzen. Men schrijft dat Momus[284] op de bouw of samenstelling en vorm van de mens placht af te geven, omdat deze op het hart niet een venster[285] of open plek heeft waardoor men zijn gedachten zou kunnen lezen. In plaats daarvan echter geeft het gezicht ze naar behoefte te kennen. Wij zien dan ook, dat degene wiens hart bedroefd is, er beslist niet vrolijk uit kan zien, en omgekeerd ook niemand de vreugde van zijn hart met een treurig aangezicht kan verbergen.

---

[284] Griekse god van de kritiek.

[285] Vergelijk ook de 'Chymische Hochzeit. Algemeine und General Reformation der ganzen weiten Welt. Beneben der Fama und Confessio Fraternitatis der Loblichen Ordens des Rosencreuszes'. Symbolische auteur Christian Rosencreutz. In dit verzamelwerk wordt een fictieve bijeenkomst van wijzen geschilderd, waarin Thales adviseert dat in ieder mens een venster wordt geplaatst, zodat men in zijn hart kan kijken. Straatsburg, 1459.

Op dezelfde wijze moeten wij de toorn, de haat, de afgunst, de liefde en andere aandoeningen van de mens beoordelen, die in de eerste plaats de gelaatsuitdrukking en in de tweede plaats het gelaat zelf, door hun invloed veranderen. Datgene echter te weten wat in onze afwezigheid geschiedt, alsof wij erbij tegenwoordig zijn, zou niet via een mens bekend zijn geworden als deze niet een geest in zich zou hebben die hetzij goed is, zoals bij heilige profeten, hetzij slecht, zoals bij de zwarte-kunstenaars en tovenaars. Wij weten weliswaar dat Apollonius, Pythagoras, de brahmanen[286] en de gymnosofisten[287] hiervan wisten en het voor elkaar konden krijgen, maar via welke geest is onbekend. Wanneer wij uitgaand van de gevolgen of werkingen willen oordelen over de oorzaken en deze willen leren kennen, moet het een goede geest zijn geweest. Dat ook zij veel van dergelijke waarzeggergaven van God hebben, blijkt uit Hermes[288] en ontelbare anderen, waarvan ook Bonus van Ferrara[289] getuigt.

Maar laten wij beslist het waarzeggen of voorspellen vanuit de astronomie niet verachten; niet zozeer de gewone, maar de juiste, ware, die berust op haar bijzondere beginselen. Wat de andere goochelarij en schertsstukjes betreft, al beroemen de goochelaars en zigeuners zich erop en bedrijven zij die ondertussen: het is duidelijk dat die hun wetmatigheid en basis in de natuur hebben, net zoals veel andere zaken en kunsten. Dergelijke geheime kunststukjes zijn door Cardanus in zijn boeken *De subtilitate*[290] en *Variet. reru*[291]; Weker[292] in zijn *De*

---

[286] Indische priesterkaste.
[287] Indische, ascetische filosofen.
[288] In de *Tabula Smaragdina Hermetis*, de 'Smaragden Tafel van Hermes'.
[289] Buono Lombardo di Ferrara, medicus, auteur van scholastisch en alchemistisch werk, 14e eeuw n.Chr.
[290] *De Subtilitate Rerum*, Neurenberg, Johann Petreius, 1550.
[291] *De Varietate Rerum*, Basel, Heinrich Petri, 1559.

Secretis[293]; Porta[294] in zijn *Magia naturali*[295]; Fallopius[296] in *Secretis*[297] en anderen, tezamen gebracht. Geen verstandig mens zal ze met recht aan tovenarij wagen toe te schrijven, aangezien ze namelijk op basis van geaccepteerde, uitvoerbare en natuurlijke middelen, deels op basis van hun klaarblijkelijke, deels echter ook verborgen kwaliteiten en eigenschappen worden verricht en daaraan ontspringen. Wat hadden deze scherpzinnige critici over de magneet moeten zeggen en schrijven, wanneer deze steen niet bekend zou zijn? Of over het graf van de verleider Mohamed, dat door deze steen in de lucht werd opgeheven?[298] Hetzelfde geldt voor het kompas, dat door de kracht van de magneet op zee, te land en onder de grond een zekere regel en richtsnoer voor onze reis en plannen is. Dat het, behalve dit, ook de uren van de dag toont en andere waarlijk nuttige dingen presteert: zouden zij dit alles aan toverkunsten hebben toegeschreven? Hetzelfde geldt voor de wens- of geluksroede[299] die de verborgen metaaladeren door zijn beweging en uitslag aanwijst; en ook voor het kruit en de verschrikkelijke

---

[292] Het Latijn geeft *Weckerus*. Bedoeld is Johann Jacob Wecker, Zwitsers arts, 1528-1586.

[293] Wecker schreef een encyclopedie van 18 delen, bevattende tal van geheimen op het gebied van de chemie, medicijnen, metalen, edelstenen, weersverschijnselen, mechanica, fabricages en zelfs kookkunst. In elk geval reeds uitgegeven in Bazel, 1560. Beleefde vele herdrukken. Later ook uitgebracht als 'Les Secrets et Merveilles de Nature', Lyon, Thomas Soubron & Moyse des Prez, 1596.

[294] Giambattista della Porta, fysioloog, cryptoloog, 1535-1615 n.Chr.

[295] Een zeer omvangrijk werk, dat uiteenlopende terreinen bestrijkt, Napels, 1558.

[296] Gabriele Falloppio, priester, tot op heden toonaangevend arts-anatoom, 1523-1562.

[297] Later verschenen als 'Geheimnisse der Natur', Frankfurt am Main, 1690.

[298] "Wie auch von deß verführers Mahomets Grab so durch diesen Stein in die Höhe aufgezogen." Het Latijn geeft echter: *Quid de Mohometis illius pensili vrna?*: "Wat over Mohameds (vrij)hangende urn?" Het gaat dus om een urn, in plaats van een graf. Ook de kwalificatie 'verleider' is van de Duitse vertaler.

[299] Wichelroede.

buks waarvan de grote herrie, donder en bliksem waarachtig lijkt op de Salmoneusche[300] donder, waarbij Vergilius in *6. Aeneïd* stilstaat en over wie hij zegt:

"Toen ik daar had gezien
hoe Salmoneus gekweld was."

Zouden deze critici - vraag ik mij af - de oorzaken van dit alles niet aan tovenarij, ja, aan goddelijke werkingen, of misschien aan krachten van de duivel hebben toegeschreven, net als de indianen ooit meenden dat zoiets niet door sterfelijke mensen doch door onsterfelijke goden werd veroorzaakt en verricht? Ja, ooit meenden zij ook, dat de brieven en de correspondentie die de Spanjaarden onder elkaar uitwisselden, levend konden spreken en alles wat zij zelf onder elkaar gedaan hadden, aan de Spanjaarden bekend zouden maken. Dat men dit echter om die reden aan toverkunst zou willen toeschrijven, zou toch doldwaas zijn en indruisen tegen alle menselijke begrip en rede. Niet zo veel te minder zagen deze volkeren, die geen kennis droegen van lezen en schrijven, het als wonderlijk en onnatuurlijk, net als de vorengenoemde verschijnselen. Ja, er zijn vast wel ontelbare uiteenlopende kunsten en verrichtingen die via natuurlijke middelen plaatsvinden, maar die toch (voordat zij ons bekend werden) de schijn hadden dat zij tegen de natuur ingingen. Mogen dus deze scherpe critici hun smaad en laster stopzetten en terugnemen jegens hen wier werk en verrichtingen zij niet begrijpen, en mogen zij iets beter en zekerder leren oordelen over de wetenschap van de geheimenissen der natuur die, ook al heeft zij haar heimelijke en voor het gewone volk verborgen oorzaken, daarmee nog niet aan tovenarij moet

[300] "Ook zag ik hier de tweelingzonen van Aloeus, met hun reusachtige gestalten, wier handen de hoge hemelen trachten te verwoesten, en Jupiter uit zijn gebied daarboven trachtten te stoten. Ook zag ik Salmoneus, die een wrede straf onderging terwijl hij de vuren van Jupiter en de donders van de Olympus probeerde na te doen."

worden toegeschreven, doch zoveel te meer in hoog aanzien moet worden gehouden en met grote ijver doorvorst.

Hoofdstuk XVII.

Ook treft men velen aan, die weliswaar de chemie of de Broederschap loochenen, maar toch, zodra zij merken dat men hen niet waardig acht om tot zulk een hoog gezelschap toe te treden, de moed laten zinken en allerlei redenen zoeken om haar te belasteren. In dit hoofdstuk zullen wij hen antwoorden.

Wij willen ons nu echter naar de andere kunst van deze kwaadsprekers begeven, die zich weliswaar niet direct, of vanuit zichzelf, doch indirect en met verdraaiingen en evengoed van die zijde uitgaand, tegen dit gezelschap verzetten en het belasteren. En wel negeren deze gezellen de Broederschap niet alsof deze niet bestond, maar verstouten zij zich wel om er met woorden en daden smalend over te doen en haar te kleineren, opdat zij daarmee hun gewin en eer kunnen behalen.

Zij hebben het lef haar met woorden aan te tasten, en menen dat zij daartoe een genoegzame reden en gelegenheid hebben, terwijl zij zelf door de Broederschap zijn buitengesloten en niet opgenomen mogen worden. Als zij eenmaal door de waan zijn gegrepen dat zij zelf in de chemische kunsten nogal hogelijk ervaren zijn en ook genoegzaam ervaren menen te zijn in andere, zoals de kabbalistische en andere verborgen geheimenissen (en wij zien dat sommigen die naar buiten hebben gebracht, terwijl ze eerder op onnutte fabelwerken dan op echte, waarlijke kunsten gelijken), menen zij derhalve door de Broederschap te moeten worden aangenomen of zelfs voorgetrokken bij anderen die minder begrijpen en ook van de geheimenissen in het geheel geen kennis dragen. De 'onbegripvolle' Broeders van dit gezelschap slaan dit echter verachtend in de wind en door hen worden zij meteen als onwaardig terzijde gesteld. Dat is dan de ware en enige reden van hun woede en gescheld. Wanneer het verstand niet beslist blind is, laat het zich aanzien

dat het in bepaalde mate tekortschiet. Zij zouden gemakkelijk onder de oude, ervaren krijgslieden de hoogste stand aanhouden, doch door dezen niet eens tot de eerste leerjongens worden gerekend en (ongeacht of zij wel of niet veel nuttige dingen presteren) in het geheel niet met passende verering worden aangekeken.

Men kan dit gezelschap echter best verontschuldigen als het iemand die het wil opnemen, ongeacht of hij vanwege zijn geestestoestand daartoe wel waardig is, allereerst vijf jaar lang, net als bij Pythagoras met zijn discipelen, en mogelijk nog wel langer, het stilzwijgen laat beoefenen, opdat hij allereerst zijn gemoedsaandoeningen en tong leert bedwingen, voordat hij geheimenissen deelachtig wordt. Wij mogen hopen dat deze personen de moed niet laten zakken, maar ijverig op het resultaat letten. Zo kan er onverhoopt nog iets plaatsvinden waarop men niet heeft gehoopt. En opdat men hen er niet voor aanziet dat zij er met arglistige praktijken naar streven, moeten zij zich van al het schandelijke en van ondeugd onthouden, en evenmin al te veel op zichzelf vertrouwen.

Wanneer dan later mogelijk hun verzoek wordt afgeslagen, zouden zij dat meer aan hun vermetelheid dan aan nijd of haat van het gezelschap moeten toeschrijven. Het zijn niet allen koks die lange messen dragen. En als zij als onaanzienlijken dit gezelschap wel graag waardig zouden willen zijn, zijn er bovendien nog anderen te vinden die veel waardiger zijn.

Eenieder, schrijft Seneca, draagt in zijn binnenste een koninklijk hart, waarmee hij met name liever over anderen regeert, dan dat hij het aan anderen onderwerpt om hen te dienen. Doch niemand overweegt bij zichzelf of hij ook de deugden en gaven bezit die een koning zouden passen. Iedereen poogt zijn gebreken en tekortkomingen met een mantel te bedekken, en daarentegen zijn gaven en kunde tot het uiterste op te hemelen

en daar zonder onderbreking een wakend oog op te houden. Daarenboven kan niemand zich erover beklagen dat hij wordt overgeslagen als in bepaalde plaatsen het recht en de usance hem in de weg staan, zoals de vermogens in erfenissen via een testament of zonder testament worden overgedragen en dergelijke. Geen enkel verstandig mens zal zich erover beklagen dat hij niet tot koning van Perzië of India[301] gekozen is. In dat licht moet men hen beoordelen die er vertoornd over zijn dat zij niet in dit gezelschap worden opgenomen, ook al verwonderen zij zich daarover ten zeerste omdat zij een onberispelijk leven leiden of niet gehuwd zijn. Dat is dan slechts een bijzondere toevalligheid die zij niet eens zozeer begeren.

In de bovenvermelde colleges of Eleusinische diensten en soortgelijke gezelschappen werden alleen die personen opgenomen, die een deugdzaam, eerbaar leven leidden. Vandaar dat keizer Nero door hen werd afgewezen, en keizer Antoninus (om zijn deugdzaam leven te beklemtonen) in hun college hoopte te worden opgenomen. Het besluit van hun opperste hierofanten om een kuis leven te leiden was dusdanig, dat zij speciale dranken hebben gebruikt om zichzelf van hun mannelijkheid te beroven, net zoals lang geleden de priesters van Cybele[302] zichzelf castreerden. Hoewel sommigen in onze tijd zich verstouten dat na te apen, leiden zij toch heimelijk een heel ander leven dan waarop zij zich uiterlijk, uit vrees voor straf, moeten toeleggen.

Deze maagdschap of reinheid evenwel die zich bij deze lieden voordoet, is meer afgedwongen dan een vrijwillig werk. De vrijwillige kuisheid echter brandt, en bezwaart het gemoed door

---

[301] Het Latijn geeft: *se non electum in Rege Persicum vel magnum Mogollum Indicum*: "hij niet benoemd is tot koning in het Perzische Rijk of tot Groot-Mogol van Indië."

[302] Een Phrygische aardgodin.

de strijd tegen het lichaam, met tal van kwalijke gevolgen, waarover - volgens de dichter[303] - Medea spreekt:

Quid in hospite, regia virgo
Vreris, et thalamos alienis concipis orbis:
Sed trahit inuitam noua vis, aliudq; cupido
Mens aliud suadet, video meliora, proboq,
Deteriora sequor.

Dat wil zeggen:

Hoe komt het toch, dat in mijn lijf
Mijn innerlijk zich heftig roert
Teweer de goede vreemdeling?
Dat ik van koninklijken bloede
Verlangend ben naar vreemde stand
Ze zijn dus in mijn lijf ontbrand
Gelijktijdig liefde en eerbaarheid
Die voeren een gevaarlijke strijd
Ook zie ik wel hetgeen mij past
En hoe mijn moedwil mij verleidt
Te wijken van de rechte weg
En slechts te hechten aan het kwaad.

Vandaar dat het alle schijn heeft, dat in de vrijgezellenstaat en het celibaat niet per se reinheid gelegen is of kan worden gevonden. Dat is ook niet het belangrijkste motief waarom men in deze Orde opgenomen wordt, aangezien die zelf erkent, dat onder haar veel gehuwden zijn die de zorg hebben voor

[303] Ovidius, hier geciteerd door Maier, geeft dit in een iets andere volgorde, namelijk: *sed trahit invitam nova vis, aliudque cupido, / mens aliud suadet: video meliora proboque, / deteriora sequor. quid in hospite, regia virgo, / ureris et thalamos alieni concipis orbis?* Hij geeft ook *alieni* in plaats van *alienis*. *Metamorfosen, Liber Septimus, 19-22*.

kinderen en een huishouding. Toch worden voor hen, net als voor anderen, de verborgen dingen niet minder toegankelijk gemaakt en worden ze aan hen meegedeeld. Insgelijks slaat men niet alleen acht op deze kunsten[304] en geleerden, want ook schilders en andere niet-geleerden, die toch verder een eerbaar leven leiden en zwijgzaam zijn, worden door hen opgenomen. Daarmee tonen de Broeders aan, dat zij vanuit langdurige ervaring en toepassing allereerst navraag doen naar het leven en gedrag van hen die zij willen opnemen. Die selectie geschiedt op basis van de vierde regel[305] van hun Orde niet met algemene stemmen, doch via ieders afzonderlijke stem. Wanneer daarom iemand niet onder hen wordt opgenomen, moet hij dat niet aan de Orde toeschrijven, doch aan degene van wie hij zulk een genade had willen ontvangen doch niet verkreeg. Aangezien deze echter onbekend is en niemand weet wie het is, kan hij hem ook niet beschimpen of bestraffen. En zo beklaagt hij zich over iemand die hij niet kent en die schuldeloos is, terwijl hij zich veel meer over zijn eigen onbezonnenheid en onbescheidenheid zou moeten beklagen.

[304] Maier spreekt abrupt over "deze kunsten", over de wetenschappen dus.

[305] "IV. Iedere broeder kiest een geschikt persoon om hem na zijn dood op te volgen." Zie Maier in *Themis Aurea, H. 2.* In *Silentium* verwijst Maier naar deze zelfde regel, doch in verband met het opnemen van nieuwe leden in het algemeen.

Hoofdstuk XVIII.

Sommige lieden plegen om die reden[306] bepaalde epistels aan de Broederschap te laten uitgaan, waarin zij verlangen in dat gezelschap opgenomen te worden, of dat de zieken worden genezen, of ook wel dat zij op een bepaalde locatie bezocht worden en antwoord op hun vragen krijgen. En wanneer zij daarin hun zin niet krijgen, menen zij des te meer reden te hebben verworven om de Broederschap te belasteren.

Behalve de voorgaanden, kan men sommigen vinden die menen dat men gehouden is om hen tegemoet te treden naar hun believen. Aangezien genoemde Broederschap had beloofd anderen in haar schatten en geheimenissen te laten delen, en meer van dat soort aanmerkelijke beloften had laten uitgaan, bijvoorbeeld om snel met schrifturen op de proppen te komen, en zich er vol verlangen op in te stellen naar de stad te komen om de zieken te genezen of haar andere beloften na te komen, menen zij (nu dit niet plaatsvindt) een verantwoorde reden te hebben voor hun toorn en ontwijding. Deze goede gezellen zouden echter veel beter kunnen bedenken, dat ten tijde dat het rondschrijven uitging en een antwoord daarop kwam, zich veel wonderlijke dingen afspeelden die de voornemens van de Broeders in de weg stonden. Dat kan dan ook niet uitvoerig genoeg beantwoord worden - of toch wel, maar dan niet aangenomen worden. Daarbij leveren de locatie en de grote afgelegenheid daarvan; de afwezigheid van personen; velerlei zaken; behoedzaamheid; het belang of ook wel de onbelangrijkheid van de kwestie zelf; de kennelijke of verborgen begeerte naar de een of andere kunst; plus de gesteldheid of wetenschap van het ware filosofische werk; of van de kunst om goud te maken, evenzovele verontschuldigingen. Ook is niet iedereen altijd en op elk uur bereid en geschikt.

[306] Dit sluit aan op de redenering in de aanhef van H. XVII.

Zoals de tijd elk moment verandert, onderwerpt hij ook alle menselijke aangelegenheden aan verandering, waardoor ze van elkaar kunnen worden onderscheiden.

Wanneer, dit gezegd zijnde, het gezelschap op grond van dit alles zulke personen, rondschrijvens en verzoekschriften niet ontvangt en zich geen antwoord verwaardigt, moet men hen daarvan niet beschuldigen. Bovendien weten de Broeders zelf ook wel dat zij, de aanbieders ofwel het gezelschap, hun geschenken vrijwillig hebben verstrekt. Hoe kunnen zij dan opgehitst worden tot iets wat men wellicht uit arglist en bedrog van hen verlangt, en bij een ander die hetzelfde verlangt tot schade zou kunnen leiden?

Zij doen veel denken aan het antwoord dat de vos bij Aesopus aan de leeuw gaf, die een ziekte had voorgewend en hoopte dat de vos hem zou bezoeken. *Quia me vestigia terrent* [307]: "Ik zie veel voetstappen van verscheidene dieren, die alle jouw hol binnengingen, doch in het geheel niet meer naar buiten komen. Daarom kan ik je des te minder vertrouwen." Gesteld echter, dat er achter zo'n epistel niet een schalk verborgen is, maar iemand die in werkelijkheid door ziekte is aangegrepen, dan kan hij evengoed door de zucht en begeerte naar goud bezeten zijn. Het komt dan ook naar de mening van de dichter Ovidius zeer vaak voor, dat onder de schijn der vriendschap, ongeacht of die op zich een grote leugen is, anderen worden bedrogen. Evenzeer zijn bedriegerij en ontrouw verkeerd, en is ook het verfraaien van grote laster onder de prachtige mantel der deugd zo grof en

---

[307] *Quia me vestigia terrent, omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum*: "Omdat te vrezen valt, dat ik verslonden word. Velen hebben zich tot u gewend, zo viel te zien, doch niemand keerde terug", zo citeert Horatius - in zijn *Epistulae, Liber Prior* - genoemde fabel. Maier duidt hier op de fabel 'De vos en de leeuw' van Aesopus. De leeuw wendt in zijn hol verkoudheid voor, en vraagt voorbijgangers hem te bezoeken. De vos weigert echter, omdat hij wel voetstappen naar binnen ziet gaan, maar niet naar buiten.

gemeen, dat iemand niet goed te vertrouwen is wanneer men niet precies weet wie men voor zich heeft.

Wij lezen dat sommigen die voor luisterrijke gastmalen waren uitgenodigd, het gelag met hun dood en bloed moesten betalen. Op die wijze zijn ook diverse medici[308] door de cyclopen slecht getrakteerd en ontvangen: in plaats van beloond te worden, werden zij in de kerker geworpen. Door deze en soortgelijke voorbeelden wordt het gezelschap (dat gratis en zonder vergelding zijn hulp verleent) gewaarschuwd, dat het zich niet aan iedereen kenbaar moet maken of op hun wens te hulp moet komen.

Weliswaar weet ik hier niet, of ik daad van Hippocrates van Kos[309] meer moet beschimpen dan loven. Koning Artaxerxes[310] van Perzië had een beroep op hem gedaan om tegen een grote, passende vergoeding zijn zoon te genezen, maar hij had hem zeer onvriendelijk[311] geantwoord dat hij niet naar de barbaarse volkeren wilde komen, en alleen van zins was bij de Grieken zijn kunst en artsenij toe te passen. Had de wet het hem toegestaan[312], dan had het hem wellicht grotere eer en gewin gebracht wanneer hij ondanks zijn toeneiging tot het vaderland,

---

[308] Maar, in een van de versies die in omloop zijn over Odysseus' zegetocht, verblindt hij de cycloop die hem gevangen nam, onder het voorwendsel dat hij hem wil genezen.

[309] Grieks geneesheer, plm. 460-370 v.Chr.

[310] Artaxerxes I, regerend van 465-424 v.Chr. Bij de houding van Hippocrates tegenover Artaxerxes als de vijand van zijn vaderland moet worden betrokken, dat de Peloponnesische Oorlog (431-404 v.Chr.) vers was, of nog aan de gang. Mijns inziens zou dat verklaren waarom Hippocrates het toen niet opportuun achtte om een kind van de vijandelijke vorst te behandelen.

[311] Het Latijn geeft: *ipsi inhumanissimi respondit*: "hem uiterst onmenselijk geantwoord."

[312] Dat lijkt erop te duiden, dat de toenmalige oorlogswetgeving het hem verbood de vijand te helpen.

zich er niet met veel tegenzin van had laten afhouden om hem[313] een dienst te bewijzen. Ik ben niet van mening, dat medici die van Duitsen bloede zijn, iets dergelijks jegens de Duitsers zouden moeten ondernemen. Wanneer zij in zekerheid willen leven, kunnen zij iets dergelijks echter wel tegenover onbekenden in praktijk brengen. Hippocrates heeft op dit punt grote eer en rijkdom veracht uit liefde voor het vaderland, hetgeen zijn zoon Thessalus ook de Atheners verwijt. De Broeders mogen zich vanwege hun eigen veiligheid niet aan een ieder op diens wens presenteren, en wellicht is het motief van hun kant veel sterker en veranderlijker dan bij Hippocrates het geval was. Daarnaast verbieden de filosofen, dat iemand die zich op een verborgen plek bevindt, zich met heldere stem bekendmaakt of, wanneer hij kennis draagt van grote geheimenissen, iets uitroept over de stoffen of het proces aangaande hoe het werk moet worden voorbereid. Iemand zou zich heimelijk hebben kunnen verbergen om alles te willen horen. Zij hebben dit niet zonder reden zo geregeld. Alleen onbezonnen mensen dagen deze filosofen of Broederschap ertoe uit, zich openlijk te tonen en aan iedereen te laten zien. Wie zou betwijfelen dat, wanneer de kuur op de ziekte (die tegenwoordig uit hebzucht en de dorst naar goud bestaat) had ingewerkt, zij deze heimelijkheden op verzoek zouden openbaren; en waar niets meer baat, zij die krachtig voor zich zouden houden?

De meesten zullen nog wel weten wat de Engelsen Dalton[314], Kelley[315] en anderen is overkomen. Ook zijn velen van hen het

---

[313] Artaxerxes.

[314] Tomas Dalton, Engels alchemist, plm. 1450 n.Chr. Op aanklacht van goudmaken, voor de troon van koning Edward IV gebracht. Die sprak hem vrij. Vervolgens door een kasteelheer gevangen genomen en tot goudmaken gedwongen. Door deze bij een schijnexecutie tot op het punt van onthoofden gebracht. Toen dat niets opleverde, werd hij vrijgelaten.

[315] Sir Edward Kelley, Engels alchemist, 1555-1597 n.Chr. Evenals Maier onder patronage van keizer Rudolf II van Oostenrijk. Bij deze viel Kelley wegens het uitblijven van goudproductie in ongenade en werd hij gevangen

eens met Euripides[316] dat, wanneer men recht en gerechtigheid wil afzwakken en terugdringen, of rijkdom wil verkrijgen, men dat met geweld moet doen. Weliswaar zijn Arnoldus de Villanova en Lullius vrij zeker naar de paus en naar de koningen van Napels en Engeland met hun medicijn af en aan gelopen en niet in gevaar gekomen, doch men moet niet de waarschuwing van Vergilius buiten beschouwing laten dat ook onder de schoonste, lieflijkste bloemen en gewassen menigmaal een slang verborgen is, en dat men daarom bijzonder voorzichtig moet zijn en zich ijverig hoeden wanneer men verlangt in zekerheid te leven. Want we weten allemaal wat de wolf heeft gezegd tegen de ooievaar[317] die hem een bot uit de hals had getrokken, namelijk dat deze het als een grote weldaad zou moeten beschouwen, dat hij zijn snavel[318] zonder beschadiging wederom uit zijn muil heeft kunnen trekken en aldus in leven werd gelaten. Dat geven ook de fabels van het boertje en de slang, en de hond en het paard[319] te kennen, waarin de dank der wereld kunstig en waar wordt beschreven, namelijk hoe honing in de mond, melk in woorden, gal in het hart en bedrog in de daad, bij velen bruikbaar zijn.

Het is voor de Broeders dan ook veel raadzamer, dat zij bij het schrijven weinig papier verbruiken, opdat zij hun heimelijkheden, verborgen kunsten, of hetgeen hun liever is, niet in gevaar brengen en verliezen. Laten zij anderen des te heviger

---

gezet. Bij zijn ontsnapping uit een toren zou hij zijn gevallen, en aan de gevolgen van een beenbreuk overleden.

[316] Grieks tragediedichter, plm. 480-406 v.Chr.

[317] Maier verwijst hier (en hierna) naar de fabels van Aesopus, door hem vaker geciteerd. Tijdens het eten bleef een botje vastzitten in de keel van de wolf, waarvan de ooievaar hem bevrijdde.

[318] Maier gebruikt hier nogmaals het woord "Haltz."

[319] Voor 'de hond en het paard', kan worden gelezen: 'het hert en het paard', aangezien daar (net als bij de fabel over het boertje en de slang) het thema dankbaarheid aan de orde is. Evenwel is er ook een fabel getiteld 'de man, het paard, de os en de hond'. Ook daarin is dankbaarheid aan de orde.

laten roepen en schreeuwen; liever dan dat zij, om dezen te behagen, hun autoriteit, aanzien en ganse welvaart op het spel zetten. Ondertussen echter lijdt het geen twijfel, of dit gezelschap zal de vrome, oprechte harten op een zekere geschikte tijd en plek in hun noden bijspringen, wanneer dat kan plaatsvinden zonder dat zij zichzelf verwonding, vooroordeel en schade toebrengen.

Hoofdstuk XIX.

Er zijn sommige bedriegers die de Broederschap voor zichzelf als een dekmantel gebruiken, en andere die haar geld afhandig willen maken en het doen voorkomen dat zij uit haar gelederen komen, en de zaak bedriegen en kwade zaken begaan, zodat men ze als bedriegers, dieven of moordenaars van een passende straf zou moeten voorzien.

Tot nu toe hebben wij ons opgehouden met het beschrijven der afgunstigen jegens dit gezelschap, doch nu willen wij op hen overgaan die zich daadwerkelijk zijn vijand betonen. Er zijn namelijk sommige schreeuwers en bekbeulen[320] die, nu zij zien dat het gezelschap bij velen in hoog aanzien staat en hartelijk tegemoet wordt getreden, hopen dat zij het voor hun eigen gewin kunnen gebruiken. Dienaangaande wenden zich zij tot degenen die geloof hechten aan de *Fama* en de *Confessio* van het gezelschap, en weten hun de oren (waar men maar geloof aan ze wil schenken) met aanzienlijke beloften te vullen. Ik draag er kennis van, dat onlangs zulk een bedrieger een oprecht vroom man heeft benaderd en veel importante zaken die hij zelf bedacht had, aan deze valselijk heeft overgebracht. En kort geleden heeft hij openlijk aangegeven dat hij iemand van de Broeders van dit gezelschap is, en dat hij de tweede graad had ontvangen, opdat de anderen van de eerste graad dienstbaar zouden zijn en hem altijd van alle geheimenissen deelgenoot maken, maar dat zij deze niet vóór een bepaalde tijd mochten toepassen[321]. Hij heeft ook iemand die hem over vele kwesties had ondervraagd, naar zijn goeddunken bedrieglijk geantwoord en het doen voorkomen, alsof hij de bevoegdheid had om meer mensen in de Orde op te nemen. Waarop die persoon had

[320] "Zahnbrecher."

[321] De strekking hiervan is onduidelijk. Het Duits volgt hierin overigens wel nauwkeurig het Latijn.

geantwoord, dat hij al een hele lange tijd in de Broederschap als zodanig was opgenomen; dat de heer Christus zijn Broeder was, en vervolgens zijn naaste, en dan de natuur; en dat hij met deze Broeders tevreden was en geen andere Broederschap van node had. Toen is de bedrieger er vandoor gegaan om anderen zijn valsheid op te dringen. Van dergelijke gezellen doet ook diegene uit de Broederschap melding die in Hagenouw zijn schrijven publiceerde, en wel over de ene persoon die in Hagenouw, en de andere die te Neurenberg tot een passende straf is veroordeeld. Van dergelijke gezellen weten wij, dat zij met komen en gaan in het ganse Duitse land rondzwerven. En hoewel men een uil wel van een nachtegaal en een hop van een zwaan kan onderscheiden, en dus elke vogel aan zijn gezang kan herkennen, is het niet onnodig deze kwade gasten te herkennen en enige waarschuwingen te geven. Het is evenwel niet nodig deze gezellen breedsprakig te weerleggen; veeleer ze als bedriegers met passende straffen aan te pakken. Men kan nauwelijks uitspreken welk groot nadeel, welke ergernis en smaad deze vertwijfelde gasten andere hooggeleerden berokkenen.

Wij moeten er echter rekening mee houden, dat bij elk goeds ook iets slechts verordonneerd is, en dat tegenover het juiste gebruik, misbruik staat, wat een verstandig, oprecht mens niet in beweging brengt. Want uit het beschouwen van de oorzaken en werkingen der natuurlijke dingen, kan hij hetgeen van de afgunstigen afkomstig is, onderscheiden van hetgeen slechts past voor de oprechte vromen.

Er komen regelmatig monsterlijke, onreine, giftige dieren naar het ware, heldere bronnetje. En vervelende muggen zitten op het kostelijke marmer[322] van de bron, net zoals de wilde zwijnen de schone, heldere bron vertroebelen, en de ware, kostelijke

[322] Het Latijn geeft: *metallum seu marmor*: "metaal of marmer."

kleuren en penseelstreken der kunstrijke schilderijen[323] besmeuren. Het is nodig, dat men ze met passende remedies en varkensspitten ontvangt en naar verdienste goed bestraft.

Op een vette akker bevindt zich benevens het goed gezaaide zaad ook allerlei onkruid dat het goede zaad verstikt, wat op een zanderige, onvruchtbare plek niet geschiedt. Wat moet nu een vlijtig huisvader hieraan doen? Hij moet onderkennen wat het verkeerde en wat het goede is en zo mogelijk het schadelijke van het goede afzonderen, of de oogst afwachten en dan de stekelige distels en doornen van de goede haver onderscheiden. Ja, zelfs onder de lieflijke rozen vindt men zo nu en dan kommernis en leed, zoals ooit het geval was met de lijfeigen knechten en maagden van keizer Heliogabalus[324], die opgesloten waren in een speciaal vertrek vol rozen, waar zij hevig geplaagd werden door de reuk. Zo heeft ook de tiran Dionysis[325] zijn vleier Damocles voor een koninklijke maaltijd uitgenodigd, en ondertussen met een groeve vol vuur[326] en een

---

[323] De Duitse beeldspraak gaat ineens van zwijnen over op de penseelstreken van schilderijen, die in het Latijn niet genoemd worden. Daar staat dan ook: *hae vt laevorum & splendorum corporum cótaminent & inficiant*: "die hier ongelukkigerwijs schitterende lichamen vervuilen en vergiftigen." Het *inficiant* heeft een tweeledige betekenis, namelijk van verven en van vergiftigen. De laatste betekenis is hier duidelijk aan de orde. De Latijnse beeldspraak is glashelder, want die duidt op de valse Broeders.

[324] Marcus Aurelius Antoninus, 203/4-222 n.Chr. Berucht om zijn uitspattingen. Hij zou mensen hebben laten stikken door ladingen rozenblaadjes over hen te laten uitstrooien.

[325] Dionysis de Oudere, heerser over Syracuse van 405-367 v.Chr. Hij wilde Damocles laten zien dat het leven van een vorst niet te benijden is, omdat overal de dood op de loer ligt.

[326] Het Latijn geeft: *epulis regaliter instructis, at inferius minis flammarum, superius mucronis*: "bestelde een prachtig maal, met daaronder een klein vuur, en daarboven geplaatst een scherpte opgehangen." Cicero echter stelt: *unguenta coronae, incendebantur odores*: "er waren geöliede slingers, en er werd wierook aangestoken." *Tvscvlanae Dispvtationes, Liber Quintus, XXI, 61*. In beide gevallen lijkt vuur geen deel uit te maken van de kwelling van

zwaard boven zijn hoofd getergd, waardoor gelukzaligheid met droefenis en kommer vermengd werd. Apuleius zei dus terecht, dat waar honing[327] is, deze met gal gemengd is, en er geen vriend is zonder vijand. Als zelfs de kleine vogels de goede vrucht van de schil weten te onderscheiden, zouden verstandige mensen dan degenen zijn die het kwade niet van het vrome weten af te zonderen? Ook het onnadenkende vee weet zich voor hetgeen schadelijk voor hem is, in acht te nemen. Wanneer het er zonder gevaar iets van heeft genoten, weet het zijn natuurlijke, algemene artsenij te zoeken, zoals de hond het gras, het hert de wilde polei[328] en de wezel de ruta[329]. Hoeveel te meer zal dan de mens, die alle beesten met zijn verstand en rede overtreft, onderkennen wat voor hem nuttig of schadelijk is. Doch wee u, schandelijke bedriegers, die uit grote luiheid uw levensonderhoud niet met eerlijke arbeid en het vermogen van uw beroep proberen te zoeken, en anderen boosaardig achter het licht voeren[330]. De straf en toorn van God zal u treffen, en zo veel te langzamer de straf, zoveel te zwaarder zal zij ook zijn. En hoe hebt ge deze schone dekmantel voor uw bedriegerijen kunnen gebruiken? Gij zijt louter bedriegers en moet als zodanig zwaar worden gestraft. Wanneer gij eenmaal rekenschap moet afleggen van uw leven en van het inkomen waarmee ge uzelf onderhoudt, zoals in het verleden bij de Egyptenaren geschiedde[331], zal uw bedrog en valsheid wel aan het licht

---

Damocles. Die lijkt dan ook niet fysiek onder druk te zijn gezet, doch slechts mentaal: uitsluitend door het zwaard dat vervaarlijk boven zijn hoofd hing.

[327] Vermeld in *Florida*, 'Pronkpassages', *H. XVIII*.

[328] *Mentha pulegium*, lipbloem.

[329] *Rutacea*, wijnruit.

[330] Het Latijn geeft: *At vae deceptores pessimi, qui cum laborare manibus & victum quaerere honeste subterfugitis, ad eiusmodi fucos & dolos animum adiicitis*: (ongeveer) "Wee u, schandelijke bedriegers, die met uw handwerk voedsel probeert te vinden door het eervolle te omzeilen; ruis en bedrog leiden op die manier de geest."

[331] Maier duidt hier op het oordeel van de godin Maät, 'Vrouwe van de Hal des Oordeels'. De Egyptenaren geloofden, dat Maät na hun dood hun hart aan

treden. Wilt gij wel, net als geldt voor de ondeugende hommels die het werk van de lieflijke bijen roven en schandelijk verteren, uw handen afhouden van deze bijenkasten? Deze oogst is niet voor u bereid, voor wie een hennepkoord passender is. Pythagoras heeft zulke gezellen dan ook als goddeloze, schandelijke bedriegers van zijn bijeenkomsten buitengesloten. Aangezien alles wat gij voorlegt, louter bedrog, valsheid en slechtheid is, valt van zulk tentoonspreiden geen gewin, van openlijke laster geen roem, noch van zulk ongelooflijk werk enig geloof en erkenning te verwachten. Al uw moeite is vol pretenties en de roem is ijdel en vergeefs. Vanwege zulke lichtvaardige gezellen moeten daarom alle verstandige mensen degenen die tot zulk misbruik geen aanleiding geven, beschouwen als vrome, oprechte en onschuldige personen en hen achten, net als voorheen.

---

de ene kant van haar weegschaal zou leggen, en een struisvogelveer (= de waarheid) aan de andere kant, opdat zij hun levensdaden kon wegen. De veer moest het zwaarste wegen.

Hoofdstuk XX.

Sommigen echter maken verder ook gebruik van ander bedrog, tot hun gewin en voordeel, hetgeen in dit hoofdstuk wordt beantwoord.

Diezelfde eer komt ook de booswicht en bedrieger toe, die het deed aanzien als zou aan hem, als afgevaardigde van de Broeders, een register zijn getoond vol namen van hen die in dit gezelschap opgenomen gingen worden. Hij werd echter door een vroom en oprecht mens vanwege zulk bedrog heftig uitgescholden en bestraft. De bedrieger heeft nog wel gemeend dat hij er een groot aanzien en grote autoriteit aan zou ontlenen, wat hij toch bij verstandige, voorname lieden niet eenvoudig voor elkaar zal krijgen. Wie zou er nu zo onnadenkend en kinderlijk zijn, dat hij in een dergelijke hoogst gewichtige kwestie lichtvaardig vertrouwen in zo iemand zou stellen, of met iets zou instemmen dat noch in woorden, noch in werken ooit waarachtig zou kunnen blijken te zijn? Er is nu ook weer niet zó'n gebrek aan geleerde, voorname lieden, dat men tot een dergelijk verheven werk zulke verlopen knapen en bekbrekers nodig zou hebben.

Ook zijn de Broeders van dit gezelschap er niet dermate precies aan gebonden hun aantal te vermeerderen, dat zij om die reden (en op die wijze) zovelen zouden moeten aannemen. Er zijn heus wel andere wegen te bewandelen om dat te bereiken wanneer het nodig zou zijn, doch het is bijna onnodig om op onbeduidende beweringen breedsprakig te antwoorden. Dergelijke onbegripvolle lieden, die alles ontijdig naar hun eigen gewin toerekenen, mogen zich aan dat soort dromen en pure inbeeldingen verlustigen.

Wij twijfelen er niet aan, dat het loffelijke gezelschap van dit alles goed nota neemt en het observeert, en op grond daarvan reden heeft om zich net als een slak in zijn woning te verbergen en een comfortabele, passende tijd voor het in de openbaarheid treden af te wachten. Sommige bieren en harde vruchten - zoals de mispel - worden pas mettertijd en langzaam rijp. Pas dan kunnen ze met genoegen worden verorberd. Zo ook wordt het gemoed van de mens gaandeweg door langzame gewenning beter, en nemen de hitsige gemoedsaandoeningen af. Zo plegen zwangere vrouwen in de eerste maanden trek te hebben in uitzonderlijke dingen en daar behoefte aan te hebben, hetgeen in de laatste maanden ophoudt. Op dezelfde wijze wordt het gewone volk door het nieuwe begin geactiveerd, welke trek daarna gaandeweg gestild wordt. Evenzeer zien wij, dat de scheepslieden niet altijd met volle zeilen varen, doch ondertussen tevens laveren en de zeilen moeten reven, totdat zij hun koers naar wens voltooien. De Broeders van deze Orde R.C. moeten zich niet anders gedragen, opdat zij niet, wanneer zij straks wellicht hun koers uitzetten en willen volvoeren, meer hindernis dan vooruitgang in de hand werken en in al hun haast terugvallen door oponthoud en traagheid. Men weet immers niet wat de late avond nog brengen kan. Bovendien ook is de bestendigheid van de mens of van het goede weer niet te vertrouwen, aangezien die ogenblikkelijk kan veranderen. Onder velen kunnen wij nauwelijks een bestendig, standvastig mens aantreffen. Behalve dat, zijn er nog anderen, die alom de besten en voornaamsten willen zijn. Voor hen moet men zich het allermeest in acht nemen daar zij, onder een gladde, heilige schijn en zwart erekleed verborgen, allerhande slechte zeden en een ravenhart met zich meedragen. Voor hun opzetjes moet men zich het naarstigst hoeden, en zich om die reden in het bijzonder voor hen heimelijk verborgen houden. Zelfs de wolf voegt de schapen niet zulk een grote schade toe als deze vrome, oprechte deskundigen plegen te doen. Zij zijn als de nutteloze hooiwagen, die de bloemen en vruchten van de boom, dat wil

zeggen het werk van andere lieden, wegvreet en verslindt. Zij zijn ook op alle wervelingen gericht, en ware vleiers, die de mantel naar de wind hangen en zich plegen te wenden naar waar het bord vet is. Analoog hieraan moet men zich om velerlei redenen ijverig in acht nemen voor hen die losse handen hebben en grof geweld uitoefenen. Men laat niets onbeproefd en wendt alle mogelijke vlijt aan, opdat de eer, het geweld en de wellust nog opgeschroefd en voortgezet worden, ongeacht of dat plaatsvindt onder het verwonden der gerechtigheid. Men looft de deugd wel, maar die is zeer afgenomen. Daarentegen spant men zich tot het uiterste in om allerlei schatten bijeen te garen, alleen om wellust en schandelijke begeerte te kunnen voortzetten. Het is dan ook duidelijk dat de Broeders genoegzame en zeer noemenswaardige redenen hebben voor hun stilzwijgen, opdat zij niet, zoals Thales[332] is overkomen, naar het hogere omzien en ondertussen in de groeve vallen die aan hun voeten ligt. In feite past het een wijs man, dat hij zichzelf waarschuwt en aan anderen een voorbeeld neemt over wat hem past te doen of te laten, opdat hem het algemene spreekwoord 'geneesheer, genees uzelve' niet wordt voorgeworpen.

---

[332] Thales van Milete, filosoof, plm. 624-545 v.Chr. Terwijl hij lopend de sterren bestudeerde, viel hij in een bron.

Hoofdstuk XXI.

Vanuit deze beweegredenen zijn er velen onder hen die - net zoals de hond de steen die naar hem geworpen is, naloopt en erin bijt - dit gezelschap lasterlijk en afgunstig aanvallen. Het valt te wensen, dat zij ooit zullen overwegen zich te beteren en daar werk van maken. Ondertussen moet het gezelschap, dat genegen is de naaste altijd alle weldaden te betonen, tijdens zijn stilzwijgen redelijkerwijs in grote eer en roem worden gehouden.

Tot nu toe hebben wij de argumenten voor het stilzwijgen en de afhoudende antwoorden van dit gezelschap vermeld, die hen deels door de geleerden niet in dank worden afgenomen, en deels door het gewone volk worden zwartgemaakt en onheus opgenomen. Zo worden ondertussen de voortreffelijke en waarachtige daden en werken slecht beoordeeld, en hoewel over een gering deel daarvan juist wordt gedacht, schrijft men aan hen grote slechtheid en bedrog toe. Dit soort ontijdige oordelen doet echter denken aan de honden die, wanneer een mens een steen naar ze toegooit, de mens laten staan en in de steen bijten. Net zoals dezen wegen zij dus niet de achtergrond van elke daad af en menen zij zonder enig bedenken anderen te moeten bestraffen. Terwijl zij juist met hun geschreeuw het gezelschap reden geven tot stilzwijgen. Daarom zouden zij veel meer zichzelf en hun onbestemde geschreeuw moeten aanklagen, dan anderen te verdoemen die er het stilzwijgen toe doen. Waar zijn deze gezelschappen[333] in hun ijver en ambt ooit tekortgeschoten, en wat hebben hun vijanden daarentegen nagelaten om hen te onderdrukken? Wanneer men hun[334] goed doet, is hun dank en gunst veel lichter dan veren en spoedig vergeten. Wanneer het er echter niet naar hun goeddunken aan toegaat, is hun toorn

[333] De inwijdingscolleges.
[334] De vijanden van de Broeders.

zwaarder dan lood en onverzoenlijk. Wij willen hun echter een zedelijker gemoed en beter nadenken toewensen, en hopen dat zij niet met hun ontijdig vooroordeel de redelijkheid de bodem inslaan en hun ezelsoren tentoonspreiden, samen met onverzadigbare geldzucht, want tussen dezen en de ware filosofen, en tussen het gewone volk en de leer der wijzen, bestaat een groot onderscheid. Ondertussen moeten wij dit loffelijke gezelschap in zijn uiterst nuttige zwijgen en in zijn woning der zwijgzaamheid geen onrecht doen, opdat ook in het vervolg, zoals tot nu toe, hun vrucht en nut zich mogen voortplanten tot welzijn van vele zieken, alsook tot Verlichting van vele geleerde mensen. Ondertussen moeten zij erbij blijven stilstaan, dat het hun toekomt en hun eigen is, anderen in het goede te onderrichten; daarentegen allerlei schandelijke napraterij en smaad te incasseren; en vervolgens door hun goedheid de kwade wil en voornemens van wie hun afgunstig zijn, te breken; echter de anderen van het gewone volk ijverig vooruit te helpen. Dat is namelijk onberekenbaar en gelijkt op een dier met vele koppen, waarvan zo menige kop het oordeel over zo menige zonde in de wind slaat en veracht. Men kan zich indenken, dat dit nooit met de raadgevingen van de wijzen en verstandigen overeenstemt, zoals ook de Indische olifant geen acht slaat op een kleine, machteloze muggensteek of -vleugel, net zomin als de papegaai acht slaat op het kwaken van een kikker en zich - eerder dan aan dat nietige geschreeuw - verlustigt aan de menselijke stem, en die navolgt. Per slot van rekening kunnen, wanneer de lieflijk zingende zwaan en de echte stem van Apollo zich laten horen, deze kikvorsen en kletsgrage eksters beter zwijgen.

Op grond van dit alles wendt mijn rede zich tot u, de eerwaardige, hooggeleerde en voortreffelijke Broeders en verwanten van deze loffelijke Orde R.C. - waar gij ook op dit moment in uw woning verzameld zijt - en spoor ik u aan (hoewel gij dat ook zelf wel weet te bedenken), dat gij datgene

wat ge tot nu toe voor uzelf en ingevolge uw eigen wil hebt gepresteerd, ook in de toekomst respectvol tot nut van de mens zult presteren of bewerkstelligen, en het gevolg nooit zonder uitwerking zult laten. Ja, immer sterk zult vasthouden aan uw doel. Dat wil zeggen, dat u laat zien dat u kunst, wijsheid en vriendelijkheid boven al het andere voorrang verleent, en u daarentegen niet laat hinderen door het wilde, ongegronde geklets en gezwets van het gewone volk, want u laat zich op grond van uw regels en georiënteerdheid niet tot een al te bijzondere liefde of haat verleiden, omdat ze tegen de redelijkheid en de deugd ingaan. En zoals het gewone, bekrompen gepeupel zich noch met woorden, noch met werken verdienstelijk kan maken, zo kunt gij op grond van uw professie niets anders dan nuttige en verkieslijke diensten verrichten tot nut van het algemeen. Geef daarom zowel de uitwerking als het nut van uw leven en werken een bijzonder na te volgen aanzien. Op grond van uw grote inzicht kunt gij het passend vinden om u voor iedereen en te allen tijde verborgen te houden. Moge u echter ooit tot uw eigen nut en welzijn en dat van anderen uw lieflijke, hartelijke stem en leer openlijk laten weerklinken. De hoogste eer en roem zullen uw deel zijn wanneer gij met uw loffelijk begonnen gang en fasen voortgaat en daaraan tot aan het einde onophoudelijk zult vasthouden. Al worden bij het voortgaan allerlei hindernissen voor u opgeworpen, of worden u verwijten gemaakt en wordt gij overal in tegengewerkt, toch kan dit alles u niet tegenhouden, of uw trouwe beloften ongedaan maken en verijdelen.

EINDE.